

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
СТАВЛЕННЯ ДО ДРУГОЇ МОВИ СЕРЕД НОСІВ УГОРСЬКОЇ ТА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВ У ЗАКАРПАТСЬКОМУ УГОРСЬКОМУ
ІНСТИТУТУ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ

ПЕТРУШКА АНГЕЛА МИХАЙЛІВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма «Мова і література угорська»

Спеціальність 035 «Філологія» 035.071 «Мова і література угорська»

Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 96 / 02.10. 2023.

Науковий керівник:

Газдаг Вільмош Вільмошович
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедру:

Берегсасі Аніко Ференцівна
зав. кафедри, доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**СТАВЛЕННЯ ДО ДРУГОЇ МОВИ СЕРЕД НОСІЇВ УГОРСЬКОЇ ТА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВ У ЗАКАРПАТСЬКОМУ УГОРСЬКОМУ
ІНСТИТУТУ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ**

Рівень вищої освіти: магістр

Виконавець: студентка II-го курсу

Петрушка Ангела Михайлівна

Освітня програма «Мова і література угорська»

Спеціальність 035 «Філологія» 035.071 «Мова і література угорська»

Науковий керівник: **Газдаг Вільмош Вільмошович**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Кормочі Золтан Золтанович**

доктор філософії, доцент

Греці- Жолдош Еніко

доктор габілітований, доцент

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

**A MÁSODNYELVHEZ VALÓ VISZONY A II. RÁKÓCZI FERENC
KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA MAGYAR ÉS UKRÁN
ANYANYELVŰ HALLGATÓI KÖRÉBEN**

Magiszteri dolgozat

Készítette: Petruska Angéla

MA II. évfolyamos magyar nyelv és irodalom
szakos hallgató

Témavezető: Dr. Gazdag Vilmos

PhD, docens

Recenzens: Dr. Karmacsi Zoltán

PhD, docens

Dr. habil. Gréczi- Zsoldos Enikő

PhD, docens

ЗМІСТ

I. ВСТУП.....	6
1.1. Мета та предмет роботи	7
1.2. Гіпотези.....	7
1.3. Методи дослідження.....	7
II. ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ ПОВ'ЯЗАНОЇ З ДОСЛІДЖЕННЯМ.....	9
2.1. Двомовність. Поняття двомовності.....	9
2.1.1. Види двомовності.....	10
2.2. Двомовний вплив	11
2.2.1. Явища інтерференції, запозичення.....	11
2.3. Особливості використання і вибір закарпатської угорської мови	12
2.4. Поняття мовної установки	13
2.5. Фактори, що впливають на мовне ставлення	14
2.6. Методи оцінювання мовних установок	14
2.7. Дослідження мовних установок	15
2.7.1. Дослідження в Угорщині.....	16
2.7.2. Дослідження на транскордонних територіях.....	16
III. КОРОТКО ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ І АНКЕТУВАННЯ.....	21
3.1. На анкеті опитування.....	21
3.2. Про анкету	21
IV. РЕЗУЛЬТАТИ.....	23
4.1. Ставлення носіїв угорської та української мов до другої мови	23
4.1.1. Соціологічні змінні угорськомовних та українськомовних студентів.....	23
4.1.2. Використання мови та мовні навички носіїв угорської та української мов... 26	
4.1.3. Ставлення носіїв угорської та української мов до другої мови.	42
4.1.4. Використання елементів української та угорської другої мови у спілкуванні носіїв угорської та української мов у інституті	70
V. ПІДСУМКИ.....	76
VI. РЕЗЮМЕ.....	78
VII. ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	80
ДОДАТКИ.....	86

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	6
1.1. A munka tárgya és célja.....	7
1.2. Hipotézisek	7
1.3. A kutatás menete röviden	7
II. A TÉMÁVAL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE	9
2.1. A kétnyelvűség. A kétnyelvűség fogalma	9
2.1.1. A kétnyelvűség típusai	10
2.2. A kétnyelvűségi hatások	11
2.2.1. Interferencia jelenségek, szókölcsönzés.....	11
2.3. A kárpátaljai magyar nyelvhasználat és nyelvválasztás	12
2.4. A nyelvi attitűd fogalma	13
2.5. A nyelvi attitűdöt befolyásoló tényezők	14
2.6. A nyelvi attitűd vizsgálatának módszerei	14
2.7. A nyelvi attitűddel kapcsolatos vizsgálatok.....	15
2.7.1. Magyarországi vizsgálatok.....	16
2.7.2. Határon túli területeken végzett kutatások.....	16
III. A GYŰJTÉS KÖRÜLMÉNYEI	21
3.1. A kérdőíves vizsgálatról	21
3.2. A kérdőívről.....	21
IV. EREDMÉNYEK	23
4.1. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók másodnyelvhez való viszonyulása	23
4.1.1. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók szociológiai változói	23
4.1.2. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók nyelvhasználat, nyelvtudása	26
4.1.3. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók másodnyelvhez való viszonyulása.	42
4.1.4. Az ukrán és magyar másodnyelvi elemek használata a főiskolai magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók kommunikációjában.	70
V. ÖSSZEFOGLALÁS.....	76
VI. REZÜMÉ	78
VII. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	80
MELLÉKLETEK	86

I. BEVEZETÉS

A nyelvi attitűd az egyén szubjektív viszonyulása egy adott nyelvhez, nyelvváltozathoz. A nyelvi attitűdöt több tényező is befolyásolhatja, ezek közé tartozik az egyént érő presztízshatások, a beszélő nyelvi valamint nyelvhez kapcsolódó ismeretei, hiedelmei, anyanyelvi és általános műveltsége, a környezet szokásai, véleménye (Rajslí 2004, Lakatos 2010). Mindezek mellett a nyelvi attitűd alakulására a nyelven kívüli tényezők szintén hatással lehetnek, amelyek társadalmi, politikai okokból következnek. A kiváltó okok különbözőek lehetnek, abban az esetben, hogy egynyelvű vagy többnyelvű beszélőközösségek nyelvi viselkedését szeretnénk vizsgálni, ugyanis az adott nyelv, nyelvek, nyelvváltozatok presztízst, valamint a róluk alkotott pozitív vagy negatív véleményeket jelentősen befolyásolja az adott közösség nyelvi helyzete (Kiss 2021).

Egynyelvű közösségek esetében egy nyelvről, és annak változatairól alkothatunk pozitív vagy negatív attitűdöket, melynek alakulására hatással van az oktatás, valamint azok a nyelvészeti kutatások eredményei, amelyek a kodifikáció révén az iskolai oktatás alapjául szolgálnak. Két- vagy többnyelvű beszélőközösségek esetében már két, esetleg több nyelvről, és azok változatairól alkothatunk véleményeket, amelyekre jelentős hatással van a többségi nemzet és a kisebbségi közösség közötti viszony, illetve az aktuális oktatáspolitikai folyamatok (Kiss 2021). A Kárpátalján élő magyarság kisebbségi közösségnek tekinthető, ahol több etnikum él egymás mellett, ennek következtében az itt élők állandó kapcsolatban vannak egymással. A folyamatos interakció által a különböző kultúrák és nyelvek hatást gyakorolnak egymásra, melynek eredményeképp mindenkiben kialakul a másik nyelvhez való viszonyulás/attitűd (Lakatos 2010).

A munkámban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tanuló magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók másodnyelvhez való viszonyát szeretném vizsgálni. A kutatási témát elsősorban azért választottam, hogy a felmérés alapján átfogóbb és valós képet kapjak a fiatalok másodnyelvhez való hozzáállásáról. Továbbá a kutatás által, a hallgatók válaszait figyelembe véve megismerhetjük, hogy milyen tapasztalatok, élmények állnak a másodnyelvvvel kapcsolatosan megfogalmazott véleményük háttérében. Úgy vélem az adott kutatási téma olyan kutatási témakörök közé tartozik, amelyek eredményei hasznos információval szolgálhatnak a kárpátaljai magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok, illetve a kárpátaljai magyar közösség nyelvhasználatának és nyelvi attitűdjeinek alakulásával kapcsolatban is.

1.1. A munka tárgya és célja

A dolgozatom tárgya a másodnyelvhez való viszonyulás a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar és ukrán anyanyelvű hallgatói körében.

Jelen munkám célja, hogy feltárjam a főiskolai magyar anyanyelvű hallgatók ukrán nyelvhez való hozzáállását, valamint az ukrán anyanyelvű hallgatók magyar nyelvhez való viszonyulását. Választ szeretnék kapni arra a kérdésre, hogyan vélekednek a diákok az adott nyelvekről, illetve mi befolyásolja pozitív vagy negatív attitűdjeiket a nyelvekhez. A munkám legfőbb célja, hogy a kutatásból kapott empirikus eredmények segítségével összehasonlítsam a két nyelvhez való attitűdöt, ezáltal sikerül széles körű képet kialakítani a hallgatók másodnyelvhez való viszonyulásáról.

1.2. Hipotézisek

A kutatás tervezésekor az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

- A magyar anyanyelvű hallgatók egy része negatívan viszonyul az ukrán nyelvhez.
- A negatív attitűd háttere a hiányos nyelvtudás, mivel a diákok többsége az ukrán nyelvet nem beszéli, így egy bizonyos szituációban nem tudja magát megfelelően kifejezni.
- A hiányos nyelvtudásból adódóan a hallgatók átélhettek negatív személyes tapasztalatot.
- Azok a magyar anyanyelvű hallgatók, akik az ukrán nyelvet anyanyelvi szinten, esetleg jól beszélik, az ukrán nyelvhez is pozitívabban viszonyulnak.
- A politikai okok is befolyásolják a hallgatók negatív attitűdjét, hiszen az ukrán nyelv- és oktatáspolitikai korlátozza a kisebbségi nyelvek, így a magyar nyelv használatát is.
- Az ukrán anyanyelvű diákok kisebb részénél észrevehető a magyar nyelvhez való negatív viszonyulás.
- A negatív hozzáállás abból adódik, hogy a magyar ajkú diákok nagyobb része nem tud ukránul beszélni, vagy nem tudja magát megértetni az ukrán nyelvű beszélőkkel.
- A magyar és ukrán hallgatók jelentős többségénél pozitív attitűd figyelhető meg a másodnyelvvvel kapcsolatosan.

1.3. A kutatás menete röviden

A felmérésem módszereként az online kérdőíves adatgyűjtést választottam. Mivel az adatközlők két nemzetiség képviselői, így a kérdőív ukrán és magyar nyelven is kitölthető. A kérdőív összeállításánál figyeltem arra, hogy a kérdések között legyenek nyitott és zárt kérdések, valamint világosak és érthetőek legyenek az adatközlők számára. Emellett

odafigyeltem arra is, hogy a kérdések olyan témakört öleljenek fel, amely nyelvészeti szempontból hasznosítható, feldolgozható, illetve elemezhető. Az adatok elemzésénél a Google kérdőív összesítő elemző programjából az adatokat importáltam a Microsoft Office Excelbe, ezt követően az SPSS statisztika feldolgozó program segítségével bekódoltam az adatokat és elvégeztem az elemzéseket. A diagramokat Microsoft Office Excel programmal készítettem el. A kapott eredményeket diagramok által illusztrálom.

II. A TÉMÁVAL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

2.1. A kétnyelvűség. A kétnyelvűség fogalma

Mivel Kárpátalja területén több nemzetiség él egymás mellett, ezért fontosnak vélem a dolgozatomban megemlíteni, hogy kit tekinthetünk kétnyelvűnek, valamint milyen meghatározások születtek a kétnyelvűséggel kapcsolatban.

A 20. század közepén a többnyelvűséget hátránynak tekintették, de ez a vélemény a mai világban lehetetlennek tűnik, hiszen a kétnyelvűség előnyt jelent, mintsem hátrányt (Lesznyák 1996, Kormos 2009, Karmacsi 2020). Hosszú éveken keresztül a nyelvudomány alapvető kutatási területe az egynyelvűség volt, és ehhez hasonlítva vizsgálták az összes többi területet. A többnyelvűség emiatt a 20. század közepétől vált önálló kutatási területté. Sokan különbözőképpen határozzák meg a bilingvizmus vagy kétnyelvűség fogalmát. Bloomfield szerint kétnyelvű beszélőnek azokat tekinthetjük, akik mind a két nyelvet anyanyelvi szinten beszélik (Bloomfield 1933).

Grosjean kétnyelvűnek tekinti azokat a személyeket, akik a mindennapi életük során mind a két nyelvet használják. Emellett hozzá teszi, hogy a beszélő ismeri, és valamilyen mértékben használja is azokat a nyelveket (Grosjean 1992). Bartha Csilla a kétnyelvűséget, úgy határozza meg, mint Grosjean, tehát szerinte is az a személy számít kétnyelvűnek, aki a mindennapi társalgásai során két vagy akár több nyelvet is több alkalommal használ, úgy, hogy eleget tesz a kommunikatív igényeinek (Bartha 1999). A külföldi és a kárpátaljai nyelvészek nagy része is azt a definíciót fogadják el, amely szerint kétnyelvűnek tekinthető az a személy, aki a mindennapi beszélgetéseiben tud használni még egy nyelvet, az anyanyelve mellett (Grosjean 1982, Lanstyák 1991, Bartha 1999, Beregszászi–Cserniczkó 2003b).

A kétnyelvű személyek általában közösséget alkotnak. Egy közösséget akkor tekinthetünk kétnyelvűnek, hogyha a közösséget alkotó emberek többsége kétnyelvű. A közösségnek azok a tagjai is ide tartoznak, akik gyengén tudják beszélni az első vagy második nyelvet (Göncz 1985, Lanstyák 1993, Bartha 1999, Beregszászi–Cserniczkó 2003b).

A kétnyelvűséggel kapcsolatban fontos szempont, hogy különbséget tudjunk tenni a másodnyelv és idegen nyelv definíciója között. Másodnyelv az a nyelv, amelyet egy közösség az anyanyelve mellett használ, vagyis egy ország hivatalos nyelve. Az idegen nyelvnek azt a nyelvet tekintjük, amit a közösség egyes tagjai sajátítanak el, és bizonyos

helyzetekben használnak. A kárpátaljai magyarok jelentős része a magyar nyelvet tekinti anyanyelvének, másodnyelvnek az ukrán, illetve az orosz nyelvet. Az angol és a német nyelv idegen nyelvnek számít (Cserniczkó 2010). Ha a kárpátaljai magyarságról ejtünk szót, érdemes tudni, hogy őshonos, ezen kívül kisebbségi kétnyelvűségről van szó, tehát a közösség politikai okok miatt vált kisebbséggé. Nagyobb részt az ilyen személyek az iskolában találkoznak először az államnyelvvél. (Beregszászi–Cserniczkó 2003, Gazdag 2014). Emellett a kárpátaljai magyarság jelentős többségére a magyar domináns kétnyelvűség jellemző, vagyis a magán szférában a magyar nyelvet használják, míg a hivatalos (formális) színtereken az államnyelvet. Ezáltal a Kárpátalján élő magyarok a saját anyanyelvüket korlátozott helyzetben használják fel, míg a formális helyzetekben az államnyelvet, az ukránt kell használniuk (Cserniczkó 1997, Beregszászi–Cserniczkó 2003, Gazdag 2014).

2.1.1. A kétnyelvűség típusai

A kétnyelvűségnek számos változata ismert, és ezeket eltérő módon csoportosítják. A társadalmi viszony alapján megkülönböztetünk additív (hozzáadó), valamint szubtraktív (felcserélő) kétnyelvűséget. A hozzáadó kétnyelvűség esetében a saját nyelv is értékes marad, míg a felcserélő típus nyelvcserehez vezet, amely esetében a kisebbségi nyelv tekintélye (presztízse) alacsony (Beregszászi–István 2003a, Cserniczkó 2010).

Az elsajátítás ideje és módja szerint a kétnyelvűségnek három típusát különböztetik meg. Az első a gyermekkori kétnyelvűség, ebben az esetben a két nyelv elsajátítása 10–11. év körül véget ér. A gyermeki kétnyelvűségben belül van szimultán (amikor a két nyelv elsajátítása egyidejűleg megy végbe), valamint szukcesszív, egymás utáni (először a gyermek egynyelvű környezetben tanul meg beszélni, ezután kerül többnyelvű közegbe, amely lehet óvoda, iskola). A második a serdülőkori kétnyelvűség, ha a másodnyelvet 11. és 17. életév között sajátítja el a beszélő. A harmadik a felnőttkori kétnyelvűség, ha az egyén 17. életév betöltése után tanulja meg a második nyelvet (Bartha 1999, Beregszászi–Cserniczkó 2003a, Cserniczkó 2010, Kiss 2016).

Továbbá a kétnyelvűségnek még két típusát kell megkülönböztetnünk aszerint, hogy az egyén milyen fokú nyelvtudással rendelkezik az egyik és a másik nyelven. Ha az illető mind a két nyelvet egyforma módon tudja és beszéli, akkor balansz (kiegyenlített) kétnyelvűségről beszélünk. Domináns (egyenlőtlen) kétnyelvűség akkor jöhet szóba, ha az egyén az egyik nyelvet jobban beszéli, mint a másikat (Kiss 1995, Beregszászi–Cserniczkó 2003a, Cserniczkó 2010).

A nyelvelsajátítás szerint megkülönböztetünk természetes, önkéntes és elrendelt kétnyelvűséget. Természetes kétnyelvűség akkor alakul ki, ha a második nyelv elsajátítása családban történik, spontán módon, kényszer nélkül. Az önkéntes kétnyelvűséget, akkor hozhatjuk szóba, ha az illető saját akaratából akarja elsajátítani a másodnyelvet. Az elrendelt kétnyelvűség esetében a nyelvtanulást kötelezővé teszik (Beregszászi–Csernicskó 2003b, 2003, Csernicskó 2010).

2.2. A kétnyelvűségi hatások

A kétnyelvűek nyelvhasználata másabb az egynyelvűekétől. Grosjean szerint, aki kétnyelvű, az a kommunikációs helyzetnek megfelelően választ nyelvet (Csernicskó szerk. 2003, Grosjean 1982). A kétnyelvűségi hatásokhoz sorolhatók a kölcsönelemek, a kódváltás és a kódkeverés. Dolgozatomban fontosnak vélem megemlíteni a kétnyelvűségi hatásokat, ezen belül is a kölcsönelemeket, mert a kérdőívem rákérdez a kölcsönszavak használatára is.

2.2.1. Interferencia jelenségek, szókölcsönzés

Trudgill a szókölcsönzést egy olyan folyamatnak írja le, melynek során a két nyelven beszélő személyek szavakat használnak fel az egyik nyelvükből a másik nyelvükben, és ezek a kölcsönzések az utóbbi nyelv elemeivé válnak (Trudgill 1997). A kölcsönszavakat több csoportba sorolhatjuk. Létezik kronológiai csoportosítás, mely szerint a rendszerezés az átvétel ideje alapján történik. Ezt követően csoportosíthatjuk a kölcsönelemek szófaji eloszlását. A szakirodalom szerint a kölcsönszavak öt típusba sorolhatóak (Lanstyák 1998, Csernicskó szerk. 2003, Gazdag 2014):

Közvetlen kölcsönzés – az adott kifejezés megtartja eredeti hangalakját, és így kerül át az átvevő nyelvbe. Ezek a leggyakoribb másodnyelvi elemek. Olyan szavak tartoznak ide, mint például: *bulocska, paszport, bagázsnyik*.

Hangalakkölcsönzés – a szavak az első nyelvben is ismeretesek, de a kétnyelvű beszélők a másodnyelvben használt hangalakban is tisztában vannak és használják. Például: *dokument* – dokumentum.

Hibrid kölcsönszavak – ide tartoznak, olyan összetett szavak amelyek egyik tagja közvetlen kölcsönszóból, a másik tagja az átvevő nyelvi elemből származik. Ide sorolható: *főszesztra* – főnövér, *paszportszám* – személyi igazolvány szám.

Jelentéskölcsönzés – olyan szavak sorolhatók ebbe a csoportba, amikor az átadó nyelvi elem, az átvevő nyelvben egy új jelentéssel gazdagodik. Például: *csenget* (telefonál).

Tükörszavak – azok a szavak, amelyek másodnyelvi hatásra jönnek létre, vagyis fordítás útján. Például: *átfordít* (lefordít), *kitöröl* (letöröl).

2.3. A kárpátaljai magyar nyelvhasználat és nyelvválasztás

Ha két nép hosszabb időn keresztül él egymás mellett és mindennap kontaktusban állnak, kis idő elteltével kultúrájuk, nyelvhasználatuk terén is hatással lesznek egymásra. Mivel Kárpátalja mindig is a magyar nyelvterület peremvidékén helyezkedett el, ezért nyilvánvaló, hogy a történelem során a kárpátaljai magyarok nyelve számos nyelvvel érintkezett, mint az ukránnal, oroszral, szlovákkal és ennek következtében az itt élő népek mindennapi kommunikációjára jelentős befolyással volt a szláv–magyar együttélés. Ennek okán Kárpátalján a kétnyelvűség megszokott jelenségnek számít (Lizanec 1970, Cserniczkó 1995, Cserniczkó 2010: 80, Gazdag 2018). Kárpátalján az államnyelv az ukrán, ezért a kárpátaljai magyaroknak a mindennapi életük során, nemcsak anyanyelven kell megszólalniuk, hanem szükséges egy második nyelv használata is, ez pedig az ukrán nyelv (Karmacsi 2007, Márku 2013).

A Kárpátalján élő magyarok számos alkalommal kerülnek olyan szituációba, ahol nem magyarul kell megszólalniuk, esetleg bizonyos helyzetekben nem is tudják magukat megértetni más emberekkel. Ebben az esetben ahhoz, hogy a kommunikáció hatékony legyen, a beszélőnek egy másik nyelvet kell használnia, vagyis nyelvet kell váltania (Márku 2013).

A kárpátaljai magyar közösségben a nyelvválasztás (kódváltás), nem akaratlanul történik, hanem tudatosan és ez több szemponttól függ, amelyet a beszélők nyelvi és kommunikatív kompetenciája befolyásol leginkább (Márku 2013). A kommunikatív kompetencia azt jelenti, hogy egy bizonyos helyzetben a beszélő választani tudjon, hogy kivel, mikor, milyen helyzetben, melyik nyelvet, melyik nyelvváltozatot kell használnia ahhoz, hogy a kommunikáció sikeres legyen (Márku 2013).

Kárpátalján is megfigyelhetjük, hogy az anyanyelvet a családban, magánéletben használják, bár nagymértékben előfordul az ukrán és orosz nyelv használata is a szomszédokkal, barátokkal, ismerősökkel való kontaktushelyzetekben, és könyv-újságotolvasásban, tévéműsorok, zenék hallgatásában. A hivatalos helyeken az ukrán nyelv dominál, ide tartoznak a bankok, hivatalok (Cserniczkó–Beregszászi 2010: 41–81).

A nyelv- vagy kódválasztást tekintve, érdemes elkülöníteni a két kiindulópontot. Az egyik álláspont, kétnyelvű kétnyelvűvel beszél, a másik hogy kétnyelvű személy egynyelvű illetővel beszél. Emellett fontos tényezőnek számít, hogy a személyek ismerik-e egymást (Cserniczkó szerk. 2003:84). Ha a kommunikációban lévő személyek egymást ismerik, valamint mindenkinek magyar az anyanyelve, akkor a kommunikáció magyarul fog zajlani. Abban az esetben, ha kétnyelvű magyar domináns szeretne beszélni egy olyan

személlyel, aki ukrán domináns kétnyelvű, akkor a nyelvválasztásban döntő szerepe van annak, hogy az egyének között milyenek a fennálló hatalmi kapcsolatok (Csernicskó szerk. 2003, Bartha 1992).

2.4. A nyelvi attitűd fogalma

Az attitűd fogalma először a kísérleti pszichológiában vált ismertté, amely beállítódást, illetve cselekvésre vonatkozó készenléti állapotot fejez ki. A szociálpszichológia az attitűd fogalmát úgy értelmezi, mint egy olyan kognitív reprezentációs folyamatot, amely összesíti egy személy értékeléseit egy bizonyos egyénnel, csoporttal, dologgal kapcsolatban (Domonkosi 2004: 25–26).

Az attitűd alapvető jelentése viselkedés, modor, beállítottság, valamilyen dologgal, vagy véleménnyel kapcsolatban. Nyelvi attitűdnek nevezzük azt a vélekedést, tudást, amely kizárólag a nyelvre vonatkozik, és amelyben megnyilvánul egyes emberek, embercsoportok viszonya, illetve értékítélete adott nyelvekre, nyelvváltozatokra, kiejtés-változatokra, és bármely nyelvi jelenségre. Az attitűdök a pozitív véleményektől kezdve egészen a teljes elutasításig is fokozódhatnak, amelyek megmutatkoznak bizonyos nyelvváltozatok értékességéről, helyességéről, valamint a beszélői személyes tulajdonságairól alkotott ítéletekben (Trudgill 1997, Grin 2013).

A nyelvi attitűdök meghatározására kétfajta megközelítést különböztetünk meg: a behaviorista és a mentalista módot. A behaviorista személet úgy tartja, hogy az attitűd, bizonyos társas szituációkra adott válasz, amelyet a viselkedés megfigyelése során, illetve a tapasztalatok értelmezése által lehet tanulmányozni (Domonkosi 2004). A mentalista szemléletmód szerint, az attitűdöt nem lehet közvetlenül megfigyelni, csak következtetni lehet rá a személy szóbeli, viselkedésbeli, valamint érzelmi reagálása alapján.

A mentalista meghatározás szerint az attitűd szerkezetileg három összetevőből áll, és ezek mindegyike hatással van az attitűd kialakulására. Ide tartoznak a megismerő (kognitív), értékelő (evulatív), illetve az akarati összetevők. A megismerő összetevő lényegében, egy meghatározott jelenséggel kapcsolatos összes ismeretnek a jelentése. A második összetevő az értékelő, melynek során bizonyos ismeretekhez és hiedelmekhez érzelmek is kapcsolódnak, ennek következtében alakul ki az emberben az előítélet pozitív vagy épp negatív irányba. Az akarati összetevőben az ismeretek, hiedelmek, illetve a hozzájuk kapcsolt érzelmi értékek átalakulnak konkrét viselkedési készséggé. Ez a három összetevő segít abban, hogy rámutat a személy gondolataira, cselekvéseire és érzelmeire. Érdemes megjegyezni, hogy nyelvi attitűdből nem lehet nyilvánvaló konklúziót levonni a nyelvi viselkedésre, mivel az adott körülmények is jelentős mértékben befolyásolhatják. Emellett az

is hatással van a nyelvi attitűdre, hogy az adott beszélő igyekszik-e igazodni a beszédpartner nyelvi elvárásához. A nyelvi attitűd egyéni és társas vonatkozásban is megnyilvánul, így a nyelvi hozzáállás is kifejezheti a csoportidentitást, a közösségi összetartozást, vagy a csoporttól való elkülönülést (Kiss 1995:135–136, Domonkosi 2004: 25–26).

2.5. A nyelvi attitűdöt befolyásoló tényezők

A nyelvészeti vizsgálatok, kutatások arra a következtetésre jutottak, hogy a nyelvi attitűdöknek nincsen nyelvi megalapozottságuk, hanem társadalmi eredetűek, ennek ellenére befolyással vannak a nyelvi változásra és viselkedésre (Trudgill:1997).

Számos tényező jelentős hatással van a nyelvi attitűdre, ilyen tényezők lehetnek a presztízshatások, amelyekkel az adott személy mindennap szembekerül, sőt az emberek nyelvekkel, nyelvváltozatokkal kapcsolatos ismeretei, hiedelmei, a közvetlen környezetükben élők szokásai és véleménye, az egyének anyanyelvi, valamint az általános műveltsége. A nyelvi attitűdök vonatkozhatnak az anyanyelvre és nyelvváltozataira, illetve más nyelvekre és azok nyelvváltozataira is (Rajslí 2003).

Mindemellett a nyelvhez/nyelvekhez való viszony befolyással lehet a nyelvi változásra és viselkedésre, valamint nyelvi bizonytalanságot is előidézhet. A nyelvi bizonytalanság konkrét jelentése, hogy az adott beszélők ellenszenvet mutatnak a nyelvváltozatuk iránt, kétségbe vonják a nyelvváltozatuk helyességét, így megpróbálnak egy magasabb presztízssű beszédformát elsajátítani (Trudgill 1997: 58).

Sándor Klára megállapítása szerint, nem feltétlenül a nyelvi formához állunk negatívan, hanem azokhoz a csoportokhoz, akik használják a nyelvi formát. Ennek értelmében a nyelvi viszonyulásaink valójában nem a nyelvet érintik, hanem azokat a közösségeket, személyeket, akik mögötte állnak. Ez irányulhat az egyén anyanyelvének nyelvváltozatára és más nyelvekre egyaránt. Ha valaki megélt negatív sérelmet, akár a saját nyelvváltozatának használatával kapcsolatban, akár egy másik nyelv használata közben, akkor emiatt, a negatív élmény miatt megkérdőjelezi nyelvhasználatát, így eltávolodik attól a közegtől (Sándor 2016).

2.6. A nyelvi attitűd vizsgálatának módszerei

A nyelvi attitűd fontossága a szociolingvisztikai kutatásoknak köszönhetően vált ismertté. A 70-es években kezdődtek el az első nyelvi attitűddel/viszonyulással kapcsolatos kutatások, amelyek Wallace Lambert kanadai társadalompszichológus nevéhez kapcsolható. Ezek a kutatások fontos szerepet töltenek be, mivel a nyelvhez való hozzáállás hatással van a nyelvhasználatra, a nyelvi beállítottságra úgy az anyanyelvi mint az idegennyelvi oktatás területén (Kiss 2002: 134–135).

Az attitűdök mérését több módszerrel lehet vizsgálni attól függően, hogy melyik tudományág módszerét szeretnénk figyelembe venni. A szociálpszichológia többnyire alkalmazott eljárása az adatközlő reakciójának, attitűdjének a megfigyelése bizonyos nyelvváltozatok elhangzására. Ennek egy szélesebb körben elterjedt módszere az attitűdskála, melynek több változata ismert: a Thurstone és a Likert skála. Lényege, hogy a vizsgálatba bevont személyeknek különböző állításokról kell vélekedniük, és választaniuk kell, hogy egyetértenek, vagy nem értenek egyet az adott állítással. Egy másik változatban az állásfoglalás mértékét is jelezniük kellett az egyéneknek öt vagy hét fokozatú skálán (Baker 1992, Kiss: 2021).

A nyelvi attitűdvizsgálatnak van egy másik népszerű módszere, az ügynökvizsgálat. Ennek lényege, hogy egy szöveget ugyanaz a beszélő két eltérő nyelvváltozatban olvas fel, de az adatközlők nem tudják, hogy ugyanaz a személy olvasta fel kétszer. A módszer Lambert és munkatársaihoz köthető, ugyanis 1960-ban ők tették közzé, azzal a céllal, hogy megmutassa a beszélőknek a különböző nyelvváltozatokhoz való viszonyát. Továbbá a módszer segítségével sikerült megállapítani, hogy milyen sztereotípiák vannak a különféle nyelvváltozatok beszélőiről egy nyelvközösségen belül. Ezt a módszert francia–angol kétnyelvűség kanadai vizsgálatára alkalmazták először, azután több kutatás során is igénybe vették (Lambert–Hodgson–Gardner–Fillenbaum 1967, Lambert 1967:109, Giles–Coupland 1991, Milroy–Preston 1999, Kiss 2021: 42).

A vizsgálat fontos eleme egy öt-, hat-, vagy hétpontos skála, amelynek egyik végén általában pozitív tulajdonságot jelöl, a másik végén negatívát. Az adatközlőnek be kell jelölnie azt a pontot, amivel a leginkább egyezik a véleménye, és ezeket a pontokat a kutató számértékké alakítja. Ezt a módszert továbbfejlesztették, és ennél annyi különbség van, hogy az adatközlők által hallott szöveget, nem egy és ugyanaz a személy olvassa fel, hanem több személy, akik társadalmi jellemzőikben hasonlóak. Ennek a technikának a segítségével több nyelvváltozathoz való viszonyulást is lehet mérni (Gallois–Callan 1981, McKenzie 2008: 63–88, Kiss 2021: 43).

2.7. A nyelvi attitűddel kapcsolatos vizsgálatok

Az utóbbi évek során számos kutatás foglalkozott pedagógusok, középiskolások, egyetemisták és más adatközlők körében a nyelvekhez, nyelvváltozatokhoz való szubjektív megítélésével, úgy magyarországi, mint a határon túli kisebbségi területeken.

2.7.1. Magyarországi vizsgálatok

Magyarországon Imre Samu kezdte el az attitűdvizsgálatokat. Arra a kérdésre szeretett volna választ kapni, hogy hol beszélnek szépen magyarul. Az adatok a Magyar Nyelvjárások Atlaszának adatközlőitől származtak. Az eredményeiben általánosításokat fogalmazott meg. Az adatközlői nem ítélték szépnek a pesti nyelvet, viszont a saját nyelvjárását minden válaszadó szépnek tartotta (Imre 1963: 279–283).

A Magyar Nemzeti Szociolingvisztikai Vizsgálat, valamint a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú a legszélesebb körű magyarországi kutatások, melynek során Magyarország és Budapest felnőtt lakosságát kérdezték meg nyelvhasználatáról, illetve nyelvváltozatokról való véleményéről (Kontra 1997: 224–232).

Magyarországon szintén végeztek ügynökvizsgálatot, amely Sándor–Langman–Pléh nevéhez fűzhető. Az adatközlők második és harmadikos egyetemi hallgatók voltak. A vizsgálat attól különbözött, hogy nem hangfelvételre rögzített szöveggel dolgoztak, hanem élő ügynökkel. Az ügynök személyesen jelen volt az adatközlőkkel, és mind a két esetben más-más nyelvváltozatot használt. A vizsgálat eredményéből kiderült, hogy összefüggés van a vizsgálat helyszíne, valamint az ügynök beszédének megítélése között. Ha az adatközlők maguk is beszélnek valamilyen nyelvjárást, Budapesten elítélőbben viszonyulnak a nyelvjáráshoz, mint egy vidéki városban (Sándor–Langman–Pléh 1998: 29–37).

Kiss Jenő egyik kutatásában három célcsoporttal dolgozott. Az adatközlői Mihályi falu általános iskolás tanulói, budapesti Evangélikus Gimnázium 10–14 éves diákjai, valamint az ELTE magyar szakos hallgatói közül kerültek ki. A módszer kérdőíves felmérés volt. A fiatalok nyelvi intuícióit tanulmányozta (Kiss 1999: 129–137).

Kiss Jenő több kutatást is végzett, amelyekben mihályi általános iskolásokat, szüleiket, pedagógusait kérdezte nyelvi és nyelvjárási attitűdjeikről (Kiss 1996: 138–151, 1998: 257–269 stb.).

Borbély Anna nyelvi attitűdvizsgálatot végzett a magyarországi román és szerb közösségben (Borbély 1995, 2007).

2.7.2. Határon túli területeken végzett kutatások

Minden határon túli magyar kisebbségi népcsoport körében történtek már a témakörrel kapcsolatos vizsgálatok.

Az Ügynök 2000 vizsgálat alapján szerezhettünk információt a kárpátaljai magyarság nyelvi és nemzetiségi attitűdjeiről, valamint sztereotípiáiról. A kutatás módszerének az ügynökvizsgálatot választották, angolul *matched guise technique*. A

vizsgálatban ugyanazt a szöveget háromszor magyar nyelven, azután egyszer ukránul mondta el egy-egy személy. A kutatásba középiskolás diákokat vontak be, akiknek egy kérdőív segítségével 1-től 5-ig terjedő skálán kellett értékelniük a felvételtől, a személyek külső és belső tulajdonságait. A vizsgálat kezdetekor feltételezték, hogy az ügynököt másképp fogják megítélni a tanulók, amikor magyarul fog beszélni, és másképp, mikor ukránul szólal meg. Az eredményből kiderül, hogy nem mutatkozott nagy különbség az ügynök megítélése során (Csernicskó 2003: 234–237).

A Mozaik 2001 kutatás során a kárpátaljai kutatók arra kérték az adatközlőket, hogy 6 fokú skálán ítéljék meg mennyire lennének képesek elfogadni különböző etnikai csoportokat (magyar, ukrán, zsidó, roma, színes bőrű). A vizsgálat során figyelembe vették, hogy Kárpátalja nemzetiségileg és nyelvileg is vegyes lakosságú terület. A kutatás alapján megtudhatjuk, hogy a kárpátaljai magyar közösség pozitívan viszonyul a saját csoportjához, de a szomszédságban élő népekhez sem viszonyul negatívan (Csernicskó 2003: 240–241). Az RSS-kutatás Kárpátaljára vonatkozó kérdőívében szintén rákérdeznek a különféle nyelvi változók megítélésére, valamint a nyelvi attitűdökre (Csernicskó 1998).

Lakatos Katalin 2005 és 2006 folyamán kérdőíves felmérést végzett a Munkácsi járás magyar tannyelvű tanintézményeiben, ahol adatközlői kilencedik osztályos tanulók, valamint érettségi előtt álló fiatalok voltak. Kutatása során vizsgálta tanulók anyanyelvükhöz, a nyelvjárásokhoz való viszonyulásukat, valamint a köznyelvi norma ismeretüket. A kérdésekre összesen 170 tanulótól érkezett válasz. Első kérdése a nyelvjárás fogalmára vonatkozott. Ezt követően a nyelvjárásokhoz, a nyelvjárási beszélőkhöz való viszonyulásra vonatkozó kérdéseket tett fel. Az eredmények alapján megtudhatjuk, hogy a válaszok többsége összefüggést mutatott a lakóhely és az iskola típusával, illetve a magyar nyelvből kapott érdemjeggyel is. Ugyanakkor megtudhatjuk, hogy a falusi tanulók pozitívabban viszonyulnak a nyelvjárásokhoz, mint a városiak. Emellett az adatokból következtetni lehet, hogy a tanulók körében nincs nagy presztízse a nyelvjárásoknak, azonban nem stigmatizálták. Ennek ellenére fennáll annak a veszélye, hogy a városi, valamint az idegen környezetbe kerülő falusiak körében könnyen megbélyegezhetik a nyelvjárást, valamint a nyelvjárási beszélőket (Lakatos 2005: 79–104).

Lakatos Katalin a doktori disszertációjában a kárpátaljai magyar iskolások nyelvi tudatát vizsgálta, adatközlői 14–17 éves tanulók voltak. A vizsgálat 2006 és 2008 között zajlott 37 település 46 iskolájában. Összesen 1490 adatközlőtől érkezett válasz. A kutatás módszerének a kérdőíves felmérést, valamint az interjút választotta. A vizsgálat során megtudhatjuk, hogy a tanulók körében magas a magyar nyelv presztízse, de tudják, hogy

az államnyelv ismerete is szükséges. A diákok a saját településük magyar beszédét pozitívabban ítélik meg, mint a szomszéd falu beszélőit, ezt azzal indokolták, hogy nyelvjárásiasabb a beszédük. Az iskolások nyelvi tudata mellett 2007 nyarán összesen 150 kárpátaljai magyar pedagógus körében is végzett kérdőíves felmérést, és irányított beszélgetéseket. Arra keresett választ, hogy az adatközlők pedagógiai gyakorlata során, miként reagálnak a nyelvjárási megnyilatkozásokra. A kérdőív szerkesztése során figyelembe vette az összehasonlíthatóságot. Az eredményekből megtudhatjuk, hogy a tanulók és a pedagógusok körében végzett vizsgálatok, az új anyanyelv-oktatási szemlélet közvetítő tantervnek van már pozitív eredménye, mivel mindkét csoport elzárkózik a különféle nyelvváltozatokat beszélő negatív véleményektől (Lakatos 2010).

Karmacsi Zoltán erősítő és gyengítő tényezőként vizsgálta a kárpátaljai magyar nyelvhez köthető nyelvi attitűdöt az 1989–2008 közötti időszakra vonatkozóan. Először a kárpátaljai magyar nyelvi attitűd helyzetét vizsgálta meg kérdőíves felmérés alapján, azután a kárpátaljai magyar nyelvre ható jelentősebb tényezőket vette alapul, amelyek nemcsak nyelvi alapúak. Összesen 300 kárpátaljai magyar bevonásával végeztek empirikus kérdőíves felmérést a magyar, ukrán és orosz nyelv presztízsére vonatkozóan. A vizsgálatból megtudhatjuk, hogy 1989–2008 között az erősítő tényezők domináltak. 2004 decemberében viszont a kettős állampolgárságról szóló népszavazás kedvezőtlen alakulása, sok határon túli magyart, a magyarság iránti elkötelezettségében gyengített meg. 2007-től az ukrán állam törekvései azok a hatások, amelyek gyengítően hatnak a kárpátaljai magyar attitűdre, a legjelentősebb az emelt szintű érettségi és felvételi vizsga (Karmacsi 2009: 358–364).

Az emigráns magyarok nemzedékeinek nyelvhasználati szokásairól, valamint nyelvi attitűdjeiről Kontra Miklós és Bartha Csilla felméréseiből szerezhetünk információkat. Kontra Miklós *Fejezetek a South Bend-i magyar nyelvhasználatból* című monográfiájában bemutatja egy amerikai magyar közösség nyelvhasználati jelenségeit, amelyet összevet a magyarországi standarddal a fonetikai/fonológiai kérdésektől a nyelvhasználati vonatkozásig. Vizsgálatában a szociolingvisztikai interjú módszereit alkalmazta (Kontra 1990).

Bartha Csilla szintén végzett kutatásokat amerikai magyar közösségekben. 1987-ben Detroitban végzett kutatást (Bartha 1993). 1994-ben öt hónapos terepmunkát végzett New Brunswick amerikai városban. Vizsgálatának módszeréhez a szociolingvisztikai interjút, illetve a résztvevői megfigyelést választotta. 45 adatközlőtől 180 órányi interjút sikerült felvennie. Következtetésként elmondható, hogy a nyelvcseré társadalmi és nyelvi

folyamata emigráns közösségenként eltérő módon megy végbe. A New Brunswick-i közösségben sokkal lassabban megy végbe a nyelvcsere folyamata, mint Detroitban (Bartha 2002).

Kovács Magdolna a Finnországban élő magyarok nyelvekhez való hozzáállását kutatta (Kovács 2009).

Számos vizsgálatot végeztek az ausztriai, moldvai, a szlovéniai magyar nyelv megítélésével kapcsolatban (Heltai 2007, Bodó 2007: 123-142, 2009, Zelliger 2001,2002, Bokor 2005, 2006 stb.).

T. Károlyi Margit kutatásában a Kárpátaljai Magyar Főiskola tanító szakos hallgatóinak nyelvi tudatosságát és attitűdjeit vizsgálta. Kutatásában fontosnak vélte kideríteni, hogy a pályakezdő tanítóknak milyen ismereteik vannak az anyanyelvről, annak változatairól, funkcióiról, valamint tudják-e milyen különbségek és egyezések vannak a magyarországi magyar nyelv és a kisebbségi magyar változatai között. A felmérésből kiderült, hogy az adatközlők többsége pozitívan viszonyul a saját nyelvváltozatához, mint a magyarországi változatokhoz, valamint elfogadhatónak tartják a nyelvjárási és a kétnyelvűségi sajátosságokat is (T. Károlyi 2002: 329–333).

A vajdasági magyarok körében is végeztek kutatásokat, amelyekben több korosztályt, több megközelítésmódból vizsgáltak. Göncz Lajos a vajdasági magyar-szerbhorvát kétnyelvűség lélektani kutatásaival foglalkozott. A felméréseiben alkalmazta az ügynökvizsgálat módszert is. Emellett előadásában a vajdasági és magyarországi adatközlők nyelvhasználati szokásait hasonlította össze (Göncz 1985, 2004: 13–24)

Rajslil Ilona a vajdasági magyar középiskolások és egyetemisták nyelvi attitűdjét vizsgálta kérdőíves felméréssel (Rajslil 2004).

Szlovákiai nyelvészek több megközelítésből és több csoportot vizsgálva végeztek eredményes kutatásokat a nyelvi tudat, illetve a nyelvi/nyelvjárási attitűddel kapcsolatban.

Érdemes megemlíteni Sándor Anna kutatásait. Ő a szlovákiai Kolon beszélőközösség nyelvhasználatát vizsgálta. A kutatásában felmérte a magyar–szlovák nyelvhasználat főbb sajátosságait, illetve a két nyelvvel kapcsolatos beszélői attitűdöket (Sándor 2000).

Kozik Diána 2001-ben kutatást végzett a szenci és környékbéli pedagógusok körében. A felmérésben 51 pedagógus vett részt. A pedagógusok nyelvjárási attitűdjét, valamint az egyes nyelvváltozatokhoz való viszonyulásukat vizsgálta. Az eredményekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a pedagógusok viszonya a nyelvjárásokhoz pozitív (Kozik 2004: 52–58).

Presinszky Károly a nyitrai elsőéves magyar egyetemisták körében végzett vizsgálatot. A kutatással felmérte, hogy a középiskolai nyelvtanítás, hogyan befolyásolja a hallgatók nyelvi attitűdjét és miként vélekednek a magyar nyelv változatairól. A kérdések vonatkoztak saját és mások nyelvhasználatának megítélésére, a kisebbségi magyar nyelvhasználat megítélésére, a területi nyelvváltozatokról kialakult attitűdökre. Az eredményekből megtudjuk, hogy a hallgatók többsége negatívan viszonyul a főváros nyelvhasználatához. A vidéki nyelvhasználat megítélésével kapcsolatban több adatközlő is pozitív véleményt adott (Presinszky 2009: 207–214).

Az erdélyi magyarok körében szintén végeztek felméréseket nyelvekkel és nyelvváltozatokkal kapcsolatban. Papp Anna Mária disszertációjában három erdélyi magyar közösségben: Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen, valamint Zilahon végzett vizsgálatokat kérdőíves terepkutatással. A beszélőközösségek nyelvválasztási szokásait, az anyanyelvvél és az államnyelvvél kapcsolatos attitűdjeit vizsgálta. A felmérésben résztvevők száma 240 személy. Az eredményből következtetésként levonható, hogy a magyar nyelv Erdélyben beszélt változata, valamint a magyar kisebbségi identitástudat pozitív képet mutat. Az erdélyi magyarok az államnyelvhez is pozitívan viszonyulnak (Papp 2008).

Veress Márta attitűdvizsgálatot végzett a kolozsvári magyar fiatalok körében, kérdőíves felméréssel. Hangsúlyt fektetett a magyar nyelvvel kapcsolatos attitűdökre, illetve a magyar és román nyelvnek a különböző nyelvhasználati színtereken való megoszlására (Veress 2000).

Lukács Csilla a székelyföldi középiskolás tanulók körében végzett attitűdvizsgálatot. Arra kereste a választ, hogyan viszonyulnak a diákok a saját anyanyelvükhöz, nyelvjárásukhoz, valamint a különböző nyelvváltozatokhoz (Lukács Csilla 2007).

III. A GYŰJTÉS KÖRÜLMÉNYEI

3.1. A kérdőíves vizsgálatról

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar és ukrán anyanyelvű hallgatóinak másodnyelvhez való viszonyulásának vizsgálatát kérdőíves felmérés segítségével végeztem. A kérdőíves módszert azért választottam, mert az eddigi kárpátaljai, és más kisebbségi nyelvterületen végzett magyar nyelvhasználattal kapcsolatos vizsgálatok jelentős többsége kérdőíves adatfelmerést is tartalmazott (Cserniczkó 2008, Karmacs 2009, Lakatos 2005, 2010, Márku 2013, Papp 2008, Veress 2000). Mivel a hallgatók magyar és ukrán anyanyelvűek, ezért egy magyar és egy ukrán nyelvű kérdőívet állítottam össze, melyeknek kérdéstípusai egyeznek egymással, a tartalmi részei az egyes nyelvekhez igazítottan különbözőek. Az online formátumú kérdőívet kiküldtem a főiskola hivatalos email címén minden hallgatónak, valamint online felületen a különböző szakcsoportokba. A kérdőív kitöltése 15–20 percet vett igénybe. A kérdőívekre 151 tanulótól érkezett válasz, ebből 101 magyar anyanyelvű hallgató és 50 ukrán anyanyelvű.

3.2. A kérdőívről

A magyar és az ukrán kérdőív 28 kérdést tartalmazott. A kérdőívben zárt kérdéseken kívül, igyekeztem többnyire nyitott kérdéseket is feltenni, amelyek segítségével a hallgatók szubjektív véleményét sikerülhet előhívni. A nyitott kérdésekre a hallgatók jelentős része részletesen kifejezte, megindokolta a válaszait, melyekből hiteles adatokat sikerült kapni. A kérdőív több témakört foglal magában:

1. A hallgatók szociológiai jellemzői, mely 6 kérdést tartalmaz (nem, anyanyelv, nemzetiség, lakhely, szak, évfolyam).

2. Az adatközlők nyelvhasználati szokásai és nyelvtudása. Megkérdeztem milyen nyelven beszélnek a családi szférában, baráti körben. Saját településükön és Beregszászban hogyan beszélnek a különböző helyeken (hivatalban, bankban, üzletben stb.).

Likert skála segítségével értékelniük kellett a nyelvtudásukat az általam megadott nyelvekkel kapcsolatban. További kérdések a hallgatók olvasási szokásaira kérdeztek rá, általában milyen nyelveken olvasnak, néznek filmeket.

3. A másodnyelvhez való viszonyulást befolyásoló tényezők. Ennél a témakörnél arra törekedtem, hogy több nyitott kérdést tegyek fel a diákoknak (Jellemezniük kellett a magyar és ukrán nyelvet, megindokolniuk hogyan viszonyulnak az ukrán anyanyelvűekhez, mennyire tartják szépnek az ukrán és magyar nyelvet? Miért? Volt-e

részük pozitív vagy negatív élményben ukrán/magyar nyelvtudásuk miatt. Meg kellett magyarázniuk, hogy szeretnék-e fejleszteni ukrán/magyar nyelvtudásukat?, Sajnálják-e ha nem létezne magyar/ukrán nyelv stb.).

4. Az ukrán és magyar másodnyelvi elemek használata a hallgatók kommunikációjában. A témakörnél mondatválasztós feladatot használtam. A 27. kérdésben 6 mondatpárt írtam, az egyik mondat szláv lexikai elemet tartalmazott, a másik sztenderd nyelvi alakban volt megadva. A hallgatóknak választaniuk kellett, hogy a mondatpárok közül, melyiket tartják jobbnak.

A 28. kérdésben 8 mondatot állítottam össze, melyek másodnyelvi elemeket tartalmaztak, de itt arra voltam kíváncsi, hogy nyelvtani szempontból, jónak, vagy kifogásolhatónak tartják az adott szláv kölcsönelemet.

IV. EREDMÉNYEK

4.1. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók másodnyelvhez való viszonyulása

Ebben az alfejezetben a magyar anyanyelvű hallgatók ukrán nyelvhez való attitűdjeit, valamint az ukrán anyanyelvű hallgatók magyar nyelvhez való hozzáállását mutatom be. A kérdőívre 151 magyar és ukrán anyanyelvű hallgatótól kaptam adatokat. A magyar és ukrán kérdőív eredményeit párhuzamosan fogom bemutatni, valamint összehasonlítást végzek a hallgatók nyelvekhez való hozzáállásáról. Az eredményeket négy alfejezetben fogom tárgyalni: 1. A szociológiai változók eredményei. 2. A hallgatók nyelvtudása, nyelvhasználata. 3. Az adatközlők másodnyelvhez való viszonya. 4. Szláv lexikai elemek megnyilvánulása.

4.1.1. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók szociológiai változói

A kérdőív első részében a hallgatók szociológiai változóira kérdeztem rá. A szakirodalom szerint a független szociológiai változók befolyásolhatják a beszélők attitűdjeit, nyelvekhez való viszonyulását (Göncz 2001: 152–171). Az eredmények a következők:

A nemi megoszlás szerint a magyar nyelvű kérdőívet kitöltő hallgatók közül 84 lány volt, 17 fiú. Az ukrán nyelvű kérdőívet 40 lány és 10 fiú töltötte ki. Elmondható, hogy a két kérdőívre többségében lányoktól érkezett válasz. Az adatközlők száma nemek szerint nem arányos, viszont a kutatásra nézve ez nincs befolyással.

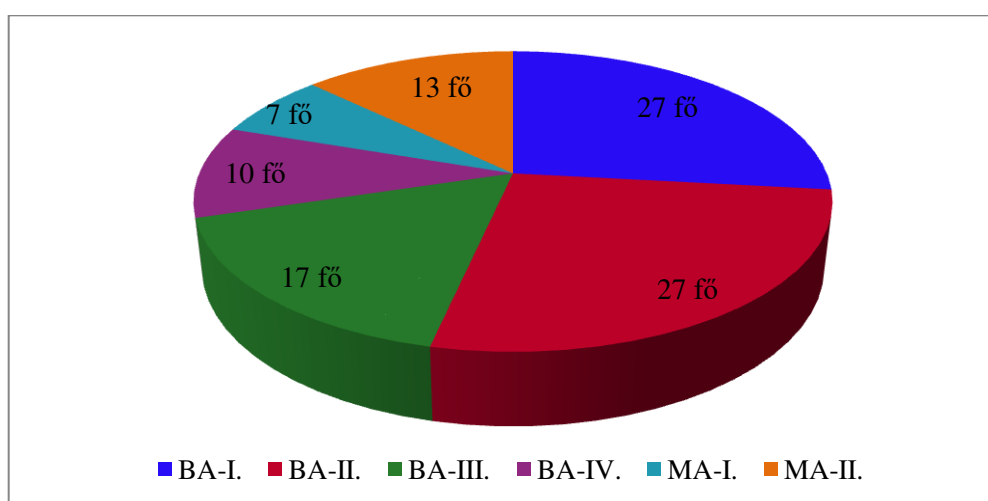
1. sz. táblázat: Magyar és ukrán nyelvű hallgatók szak szerinti megoszlása

Reál/Humán	Magyar anyanyelvű hallgatók	Kitöltők száma	Ukrán anyanyelvű hallgatók	Kitöltők száma
Humántudomány	magyar szak, angol szak, ukrán szak történelem szak, óvodapedagógia, tanítói,	67 fő	ukrán szak, angol szak, német szak, történelem, óvodapedagógia, tanítói,	37 fő
Reáltudomány	biológia, földrajz, kémia, természettudományok, matematika, informatika, pénzügyek, bank, biztosítás és tőzsde szak, számvitel és adóügy, turizmus	34 fő	biológia szak, matematika szak, pénzügyek, bank, biztosítás és tőzsde szak, számvitel és adóügy turizmus szak	13 fő

Az alábbi táblázatban a könnyebb átláthatóság érdekében a különböző szakirányokat két nagyobb csoportra osztottam fel: humán- és reáltudományokra. A táblázat a szakok szerinti megoszlást is mutatja. Elmondható, hogy a főiskolán működő legtöbb képzési programról, (16 szakról) érkezett válasz. Láthatjuk, hogy a magyar hallgatók jelentős része (67 fő) humántudományi szakon tanul, a reáltudományok esetében 34 hallgatótól érkezett válasz.

Megfigyelhetjük, hogy az ukrán nyelvű kérdőívet kitöltő hallgatók közül 37 fő humántudományi, 13 adatközlő pedig reáltudományi képzésben vesz részt. A további elemzés szempontjából a hallgatók szakiránya nincs befolyással a válaszaikra, tehát szignifikáns összefüggés nem mutatkozott a képzés és a nyelvhasználat között.

1. ábra: A magyar anyanyelvű hallgatók évfolyam szerinti megoszlása

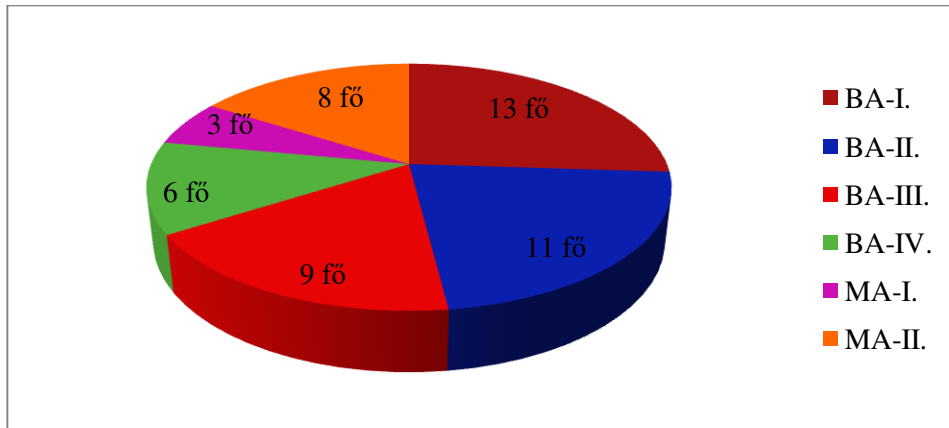

A hallgatók évfolyam szerinti eloszlásánál figyelembe vettem, hogy minden évfolyamról érkezzenek válaszok, ennek megfelelően az alap és mesterképzésben résztvevő hallgatónak egyaránt kiküldtem a kérdőívet. Az 1. ábrán az adatközlők évfolyam szerinti eloszlását láthatjuk. Megfigyelhetjük, hogy a legtöbb válasz az alapképzés I-II. évfolyamos hallgatóitól érkezett, mindkettő esetében megegyező arányban, 27 főből. A III. évfolyamról 17 főből, a IV. évfolyamról pedig 10 főből kaptam válaszokat. A kérdőívre a mesterképzés két évfolyamáról összesen 20 fő válaszolt (7 első és 13 második évfolyamos hallgató).

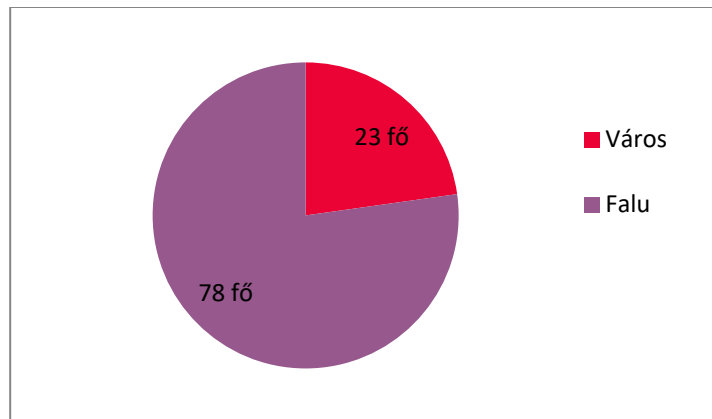
A másodnyelvhez való viszonyulás és évfolyam között szignifikáns összefüggések mutathatók ki. Az összefüggéseket az ukrán nyelvhez való viszonyulás alfejezetnél tárgyalom.

Az 2. ábra adatai alapján láthatjuk, hogy az alapképzés I-II. évfolyamos hallgatói közül 13 főből érkezett válasz. A III. évfolyamról 9 főből, míg a IV. évfolyamról 6 főből kaptam választ. A mesterképzésben részt vevő hallgatók közül 11 fő töltötte ki a kérdőívet (3 első évfolyamos és 8 második évfolyamos).

2. ábra: Az ukrán anyanyelvű hallgatók évfolyam szerinti megoszlása

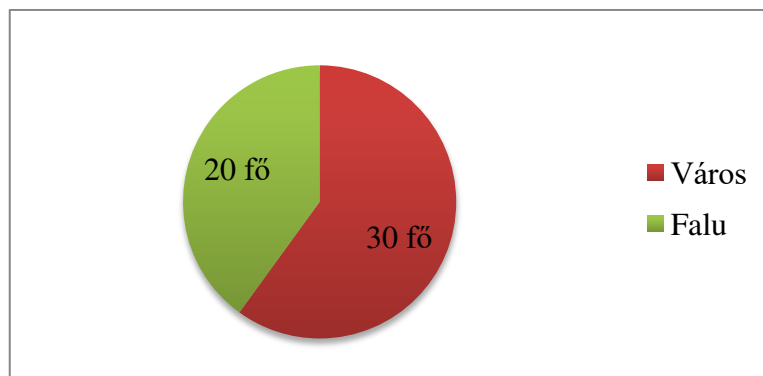
3. ábra: A magyar hallgatók lakóhely típus szerinti megoszlása

Az adatközlők lakóhelyét tekintve elmondható, hogy a hallgatók nagyobb arányban (78 fő) falvakban, míg kisebb részük (22 fő) városokban él. Korábbi kutatások is bebizonyították, hogy az adatközlők nyelvhasználatára, valamint a nyelvekhez, nyelvváltozatokhoz való viszonyulására jelentős hatással van a település típusa (Cserniczkó szerk. 2003, Beregszászi–Cserniczkó 2006a, Lakatos 2010 stb.).

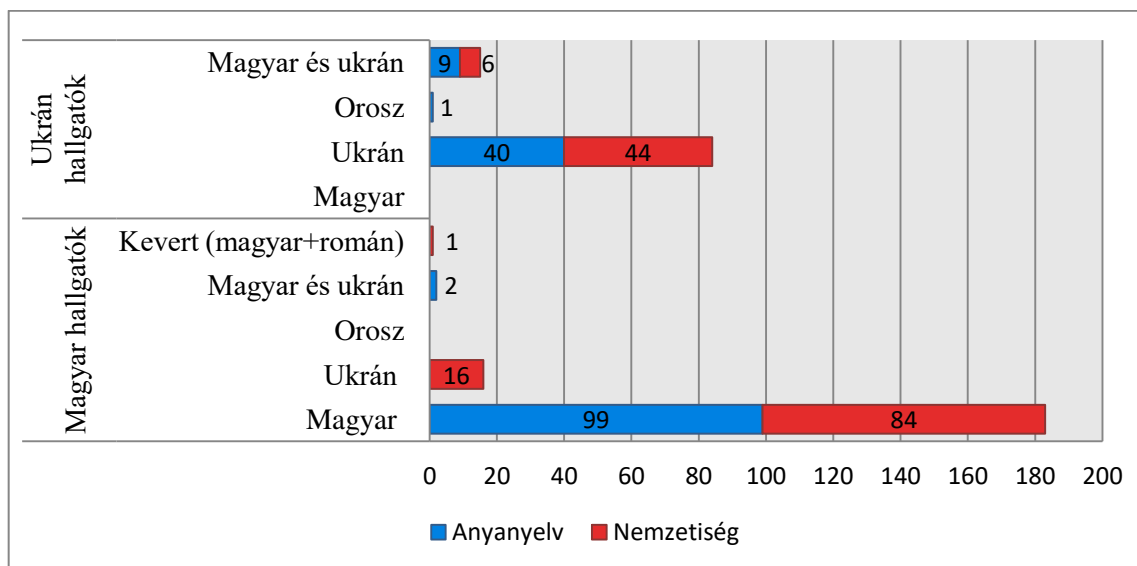
A kutatás adatai alapján ugyancsak szignifikáns összefüggések mutatkoznak a hallgatók nyelvhasználatára és a lakóhelyük típusa között.

4. ábra: Az ukrán anyanyelvű hallgatók lakóhely típus szerinti megoszlása

Az ukrán kérdőívet kitöltők esetében lényeges különbség figyelhető meg, mivel a hallgatók nagyobb része (30 fő) városokban, a kisebb része (20 fő) falvakban él.

5. ábra: A magyar és ukrán hallgatók anyanyelvi és nemzetiségi összetétele

A kérdőívben rákérdeztem a hallgatók anyanyelvére és nemzetiségére is. Az 5. ábra adatai alapján látható, hogy a magyar anyanyelvű adatközlők közül 99 fő magyar anyanyelvűnek vallotta magát. A hallgatók közül 2 fő a magyar és ukrán nyelvet egyaránt anyanyelvüknek tekintik. A nemzetiséggel kapcsolatban elmondható, hogy a magyar hallgatók többsége (84) fő magyar nemzetiségűnek vallja magát. Ugyanezen ábra alapján megfigyelhető az is, hogy 16 adatközlő ukrán nemzetiségűnek vallotta magát. Esetükben feltételezhető lehet az is, hogy keverik a nemzetiség és az állampolgárság fogalmát. Egy adatközlő magyar és román nemzetiségűnek tekinti magát.

Látható az is, hogy az ukrán anyanyelvű hallgatók jelentős többsége (40 fő) ukrán anyanyelvűnek vallotta magát, ugyanakkor 9 fő az ukrán és a magyar nyelvet is anyanyelvének tekinti, illetve 1 fő orosz anyanyelvűnek vallotta magát. A hallgatók többsége ukrán anyanyelvű közegben szocializálódott, míg néhányan ukrán és magyar anyanyelvű közegben. Emellett Kárpátalján gyakoriak a vegyes házasságok is, ahol a gyermek mindkét szülő nyelvét elsajátíthatja. Az ukrán anyanyelvű hallgatók közül 44 fő ukrán nemzetiségűnek, 6 fő ukrán és magyar nemzetiségűnek vallotta magát. A nemzetiséget tekintve elmondható, hogy a hallgatók egy része magyar vagy ukrán nemzetiséghez egyaránt kötődőnek érzi magát.

4.1.2. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók nyelvhasználata, nyelvtudása

A kérdőívek a szociológiai változók mellett a hallgatók nyelvhasználatára és nyelvtudására vonatkozó kérdéseket is tartalmaztak. A témakörnél olyan kérdéseket állítottam össze,

amely a hallgatók mindennapi kommunikációjára kérdez rá, vagyis arra, hogy családi szférában, a barátaikkal, a főiskolán a tanáraikkal, a csoporttársaikkal milyen nyelven/nyelveken beszélnek általában. Továbbá megkérdeztem, hogy milyen nyelveken szoktak olvasni, filmet nézni stb. Emellett az is érdekelt, hogy a saját településükön, valamint Beregszász különböző színterein melyik nyelvet részesítik előnyben. A hallgatók nyelvtudására is rákérdeztem: a megadott nyelvek kapcsán kellett értékelniük a nyelvtudásukat. A hallgatók nyelvhasználatát, a könnyebb elemzés és átláthatóság érdekében, diagramok és táblázatok segítségével fogom bemutatni.

2. táblázat: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel? (magyar hallgatók)

Nyelvhasználat	Magyarul	Ukránul	Magyarul és ukránul	Oroszul	Egyéb nyelven	Nem válaszolt
Anya	91 fő	2 fő	5 fő	1 fő	-	2 fő
Apa	86 fő	1 fő	6 fő	2 fő	1 fő	5 fő
Testvér(ek)	82 fő	2 fő	3 fő	1 fő	1 fő	12 fő
Házastárs	8 fő	2 fő	-	-	-	91 fő

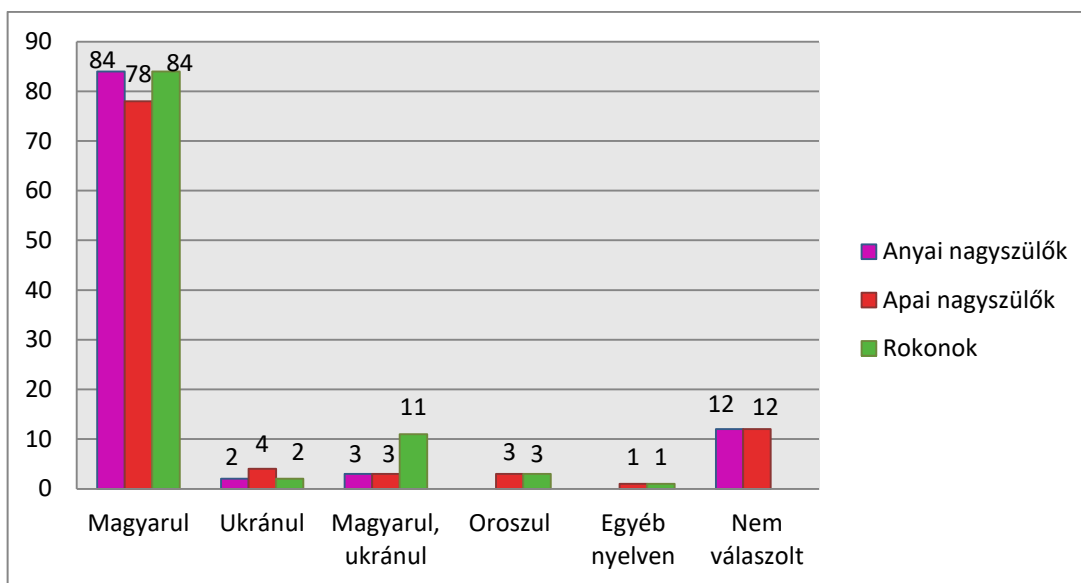
Az alábbi táblázat a magyar anyanyelvű főiskolai hallgatók családban történő nyelvhasználatáról ad képet. Elmondható, hogy a családi szférában a magyar nyelv használata domináns, míg az ukrán nyelv használata kevésbé jellemző. Az adatközlők túlnyomó része a szüleikkel történő kommunikáció során a magyar nyelvet használják (az apjával 86 fő, az anyjával 91 fő), ugyanez vonatkozik a testvéreikkel (82 fő), valamint a házastársakkal való társalgásra (8 fő – itt nyilván fontos azt is megjegyezni, hogy a hallgatók életkorából fakadóan csak kevesen házasok) is. Az is láthatóvá válik, hogy a magyar mellett kisebb arányban az ukrán nyelv is használatos: a hallgatók közül 5 fő válaszolta, hogy édesanyjával magyarul és ukránul beszél, valamint 6 fő mondta azt, hogy édesapjával történő beszélgetés során is az ukrán nyelvet is szokta használni. Elmondható, hogy a elenyésző azon adatközlők száma, akik ukránul beszélnek a szüleikkel és testvéreikkel. Az orosz nyelv használati mértéke a magánszférában az ukránénál is alacsonyabb.

3. táblázat: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel? (ukrán hallgatók)

Nyelvhasználat	Ukránul	Magyarul	Ukránul és magyarul	Oroszul	Egyéb nyelven	Nem válaszolt
Anya	39 fő	1 fő	10 fő	-	-	-
Apa	35 fő	-	12 fő	2 fő	1 fő	-
Testvér(ek)	26 fő	1 fő	10 fő	2 fő	-	11 fő
Házastárs	7 fő	-	2 fő	-	-	41 fő

Az ukrán anyanyelvű hallgatók esetében ugyancsak elmondhatjuk, hogy a magánszférában az ukrán nyelv használata van domináns helyzetben, viszont az adatközlőknél a magyar nyelv használata sokkal hangsúlyosabban van jelen, mint a magyar anyanyelvűeknél az ukrán nyelv. Ez elsősorban a vegyes etnikai összetételű családokra jellemző, ahol értelemszerűen a magyar nyelvet is használják a kommunikáció során. Megfigyelhetjük, hogy az orosz nyelv használata itt szintén meglehetősen alacsony, mivel csak 2-2 fő válaszolta, hogy az édesapjával és testvérével oroszul is kommunikál.

6. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel (magyar hallgatók)

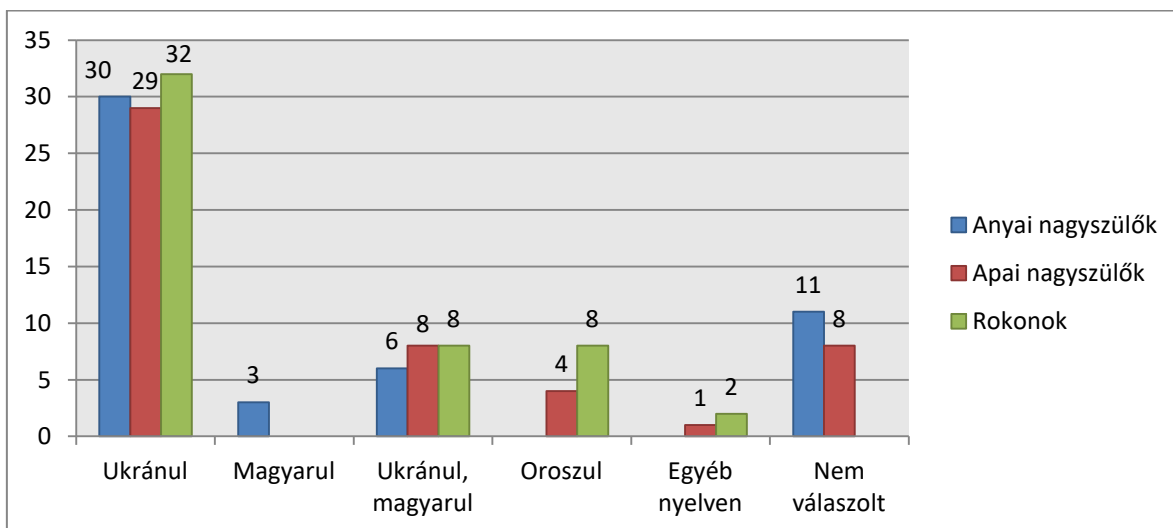

A magyar hallgatók válaszaiból (6. ábra) látható, hogy 84 fő az anyai nagyszüleikkel többnyire magyar nyelven kommunikál, emellett, kevésbé hangsúlyos szerepben jelen van az ukrán nyelv használata is. Nagyon alacsony azon adatközlők száma, akik csak ukránul beszélnek az anyai nagyszüleikkel. Az apai nagyszülők esetében is a magyar nyelv dominanciáját figyelhetjük meg, de látható, hogy vannak, akik magyarul és ukránul egyaránt beszélnek a nagyszüleikkel. Csupán 3 olyan adatközlőnk volt, aki az orosz nyelvet használja az apai nagyszülőkkel való kommunikáció során, valamint 1 hallgató az egyéb, de pontosan nem azonosított nyelvet jelölte meg. A hallgatók rokonaikkal folytatott társalgásuk során a magyar nyelv domináns, ugyanakkor a magyar mellett az ukrán és az orosz nyelv használata is megjelenik.

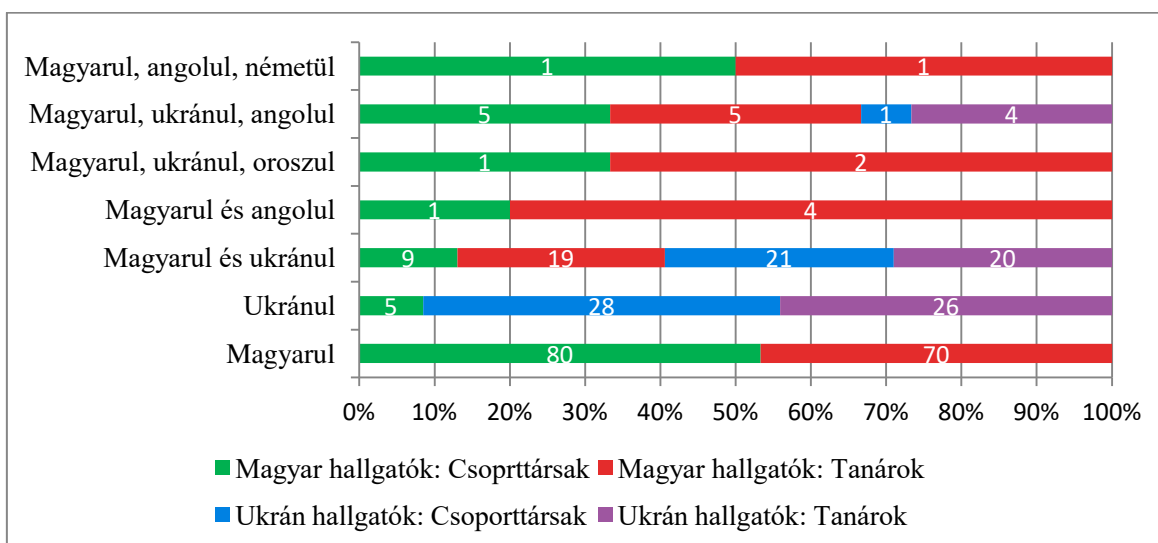
Az ukrán anyanyelvű adatközlők válaszaiból látható, hogy az anyai nagyszüleivel 30 fő ukrán nyelven kommunikál, illetve 6 fő ukránul és magyarul egyaránt, illetve 3-an csak magyarul. Az apai nagyszülők esetében az ukrán nyelv dominál. 8 fő ukránul és magyarul beszélget az apai nagyszüleivel, valamint 4 fő oroszul. 32 hallgató a rokonaikkal való kommunikáció során nem csak az ukrán nyelvet használja, valamint, a magyar hallgatók

válaszaihoz hasonlóan, itt is megfigyelhetjük, hogy több nyelv egyidejű használata is jelen van. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók magánszférában való nyelvhasználatát illetően elmondható, hogy a magyar hallgatók jelentős részénél a magyar nyelv domináns, míg az ukrán hallgatók nagyobb részénél az ukrán nyelv a domináns helyzetű. Az adatok alapján látható, hogy több nyelvet beszélnek a családi szférában. A kérdőíves felmérés során a magánszférán kívül rákérdeztem arra is, hogy a hallgatók milyen nyelveket használnak a csoporttársaikkal, tanáraikkal való kommunikáció során. Ezen kívül a kérdőívben kitértem arra is, hogy az esetleges kollégáikkal, hogyan kommunikálnak, valamint kíváncsi voltam a szomszédokkal való kommunikációjukra, illetve arra is, hogy a buszsofőrrel és a rendőrrel való társalgás során, melyik nyelvet használják.

7. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel (ukrán hallgatók)

8. ábra: Milyen nyelven kommunikálsz a csoporttársaiddal és a tanárainddal? (magyar és ukrán hallgatók)

Az alábbi diagram a magyar és ukrán anyanyelvű adatközlők, a főiskolai szintek

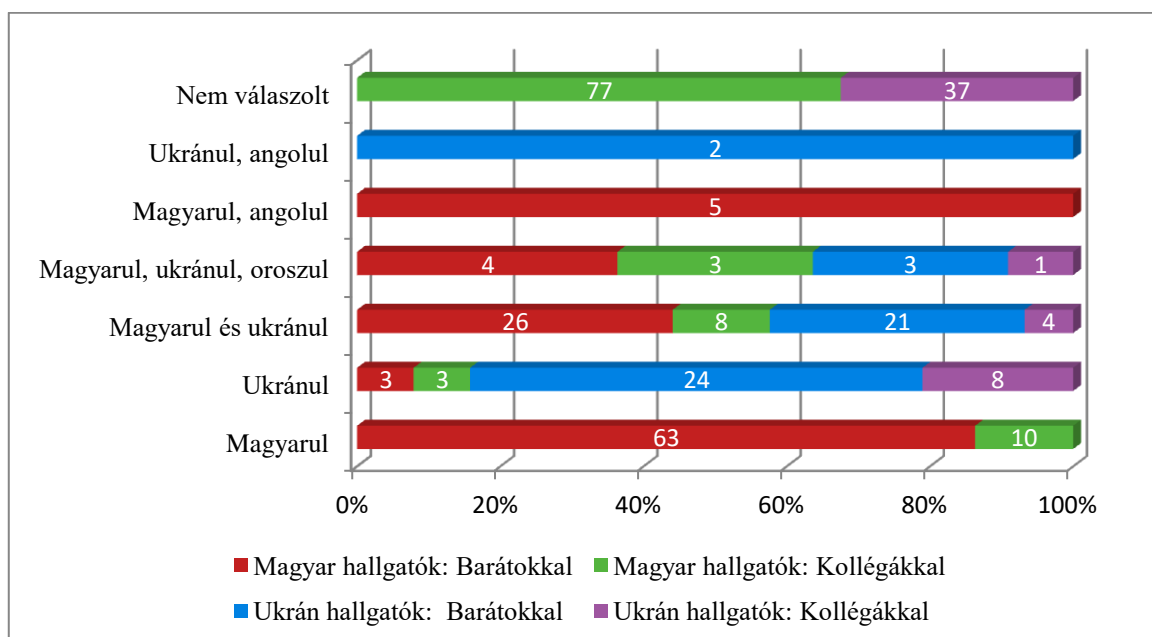
nyelvhasználatáról ad képet. A két kérdőív eredményeit egy diagramon összesítve szemléltetem. A kérdőívekben a hallgatóknak arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy milyen nyelven kommunikálnak a csoporttársaikkal és a tanáraikkal. Ennél a kérdésnél több válaszlehetőséget is megadtam. A magyar anyanyelvű hallgatók közül *80 fő* a csoporttársaival magyarul beszél. A tanáraikkal való kommunikáció során *70 fő* adta meg a magyar nyelvet, de 19 adatközlő a magyar mellett az ukrán nyelvet is használja. A csoporttársaikkal *5 fő* csak ukránul, illetve *9 fő* a magyar mellett ukránul is beszél. A tanárokkal való kommunikáció során a magyar mellett az ukrán, orosz és az angol nyelv használata is megjelenik: magyarul és angolul *4* adatközlők beszél, magyarul, ukránul és angolul pedig *5* adatközlő. Legkisebb arányban az orosz és a német nyelv használata jelenik meg.

Az ukrán anyanyelvű adatközlőknél a csoporttársakkal, illetve a tanárokkal való kommunikáció során az ukrán nyelv használatának a dominanciája figyelhető meg: a csoporttársaival *28 fő*, a tanáraival *26 fő* csak ukránul beszél. A csoporttársakkal az ukrán mellett *21-en* magyarul és ukránul is beszélnek, a tanáraikkal *20 fő* szintén a magyar és ukrán nyelvet párhuzamosan használja a kommunikáció során. A magyar hallgatók válaszához hasonlóan megjelenik az angol nyelv használata, de ennek mértéke alacsonyabb a magyarok körében tapasztaltnál.. Az adatokat összesítve elmondható, hogy a főiskolai szintereken a magyar hallgatók elsősorban magyarul, az ukrán anyanyelvű hallgatók elsősorban ukránul kommunikálnak, ugyanakkor természetesen a többnyelvű kommunikáció is megfigyelhető.

A kérdőívekben a főiskolai szintereken kívül megkérdeztem, hogy az adatközlők milyen nyelveken kommunikálnak általában a barátaikkal, illetve az esetleges kollégáikkal. Ugyanis az adatközlők között vannak a mesterképzésben résztvevő hallgatók is, akik a tanulás mellett dolgoznak is. Ennél a kérdésnél a hallgatóknak több választ is lehetőségük volt megjelölni. A 9. számú diagram alapján látható, hogy a *63* magyar anyanyelvű hallgató *fő* csak magyarul beszél a barátaival, *26 fő* magyarul és ukránul is, illetve *3-an* csak ukránul szokott kommunikálni. Az ukrán nyelv használata a baráti körben azért fordul elő, mert a hallgatók ukrán anyanyelvűekkel is barátkoznak. A hallgatók közül *4 fő* válaszolta, hogy a magyar mellett barátaival orosz, illetve *5-en* angol nyelven is folytat beszélgetést. Az ukrán anyanyelvű hallgatók válaszait tekintve, a magyar válaszokhoz hasonlóan, az anyanyelv van domináns helyzetben: *24 fő* csak ukránul beszél a barátaival. *21 fő* válaszolta, hogy barátaival magyarul és ukránul is kommunikál. Az ukrán válaszadók között néhányan oroszul is kommunikálnak a barátaikkal, illetve *2 fő* az ukrán nyelv

használata mellett angolul is.

**9. ábra: Milyen nyelven kommunikálsz a barátaiddal és a kollégáiddal?
(magyar és ukrán hallgatók)**

A magyar hallgatók válaszai alapján látható, hogy a munkahelyén 10 fő a magyar nyelvet használja a kollégákkal való kommunikáció során, illetve 8 fő a magyar és ukrán nyelvet egyaránt. Mindössze 3 adatközlő használja az ukrán nyelvet is. Az ukrán kérdőív eredményei alapján 8 fő csak ukránul beszél a kollégákkal. Néhány adatközlő magyarul és ukránul is beszél a munkahelyén. Ezek az adatok egyúttal azt is mutatják, hogy a kollégák az adatközlők kollégái többnyelvűek.

**4. sz. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a szomszédokkal?
(magyar anyanyelvű hallgatók) (N=571, %-ban Cramer's V=,000)**

Lakhely típusa	Magyarul	Ukránul	Magyarul és ukránul	Oroszul	Összesen
Város	4 fő	15 fő	3 fő	1 fő	23 fő
Falu	68 fő	2 fő	7 fő	1 fő	78 fő

A táblázat a magyar anyanyelvű hallgatók szomszédokkal való nyelvhasználatát mutatja be. Szignifikáns összefüggés figyelhető meg az adatközlők lakhelyének típusa és a nyelvhasználat között. Látható, hogy azok a hallgatók, akik városokban élnek, nagyobb arányban, használják a szomszédokkal való kommunikáció során az ukrán nyelvet (15 fő), illetve kisebb arányban van jelen a kommunikáció nyelveként a magyar (4 fő). A falvakban az adatközlők jelentős része a magyar nyelvet használja a szomszédokkal való

kommunikációban (68 fő), míg az ukránt csupán néhányan (2 fő) használják. A jelenség magyarázatául szolgálhat az is, hogy, a falvakban többségében magyar ajkú emberek laknak, míg a városokban a magyar és ukrán anyanyelvűek egyaránt előfordulnak.

5. sz. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a buszvezetővel? (magyar hallgatók)

(N=,324 %-ban Cramer's V=,005)

Lakhely típusa	Magyarul	Ukránul	Magyarul és ukránul	Összesen
Város	6 fő	14 fő	3 fő	23 fő
Falu	41 fő	12 fő	25 fő	78 fő

A kérdőívben rákérdeztem arra is, hogy a hallgatók milyen nyelven kommunikál általában a buszvezetővel. A városi hallgatók közül 14 fő csak ukránul beszél a buszvezetővel, míg a magyar nyelv használatát 6 fő jelölte meg. A falusi adatközlők tekintetében a magyar nyelv használata a dominánsabb: 41 fő csak magyarul kommunikál a buszvezetővel. Emellett jelen van az ukrán nyelv használata is, mivel 25-en magyar és ukrán nyelven is beszélnek. A 12 hallgató csak ukránul kommunikál a buszvezetővel. Ez azzal magyarázható, hogy a falvakban a buszvezetők többsége, helybéli, magyar anyanyelvű személy, míg a városokban inkább ukrán anyanyelvűek a buszvezetők is.

6. sz. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a következő személyekkel?

(ukrán anyanyelvű hallgatók)

Nyelvhasználat	Lakhely típusa	Magyarul	Ukránul	Magyarul és ukránul	Oroszul	Összesen
Szomszédokkal	Város	-	22 fő	8 fő	-	30 fő
	Falu	-	9 fő	11 fő	-	20 fő
Buszvezetővel	Város	-	27 fő	2 fő	1 fő	30 fő
	Falu	-	17 fő	2 fő	1 fő	20 fő

Az alábbi táblázat az ukrán anyanyelvű hallgatók a szomszédokkal és a buszvezetővel való nyelvhasználatának megoszlásáról ad képet. A magyar anyanyelvű hallgatók válaszaival ellentétben itt nem volt szignifikáns összefüggés a településtípus és a nyelvhasználat között. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy az ukrán adatközlők többsége városokban él, másrészt minimális részük ukrán többségű falvakban. Láthatóvá válik, hogy a városokban a szomszédokkal az ukrán hallgatók (a magyar hallgatókhoz hasonlóan) a leggyakrabban ukrán nyelven kommunikálnak. 8 adatközlő kisebb a magyar és ukrán nyelvet egyaránt használja. A falusi hallgatók válaszai alapján látható, hogy a szomszédokkal való kommunikáció során csak az ukrán nyelvet használják, míg 11 fő az ukrán és magyar nyelvet egyaránt használja.

A buszvezetővel való kommunikáció során a városban élő ukrán anyanyelvű hallgatók

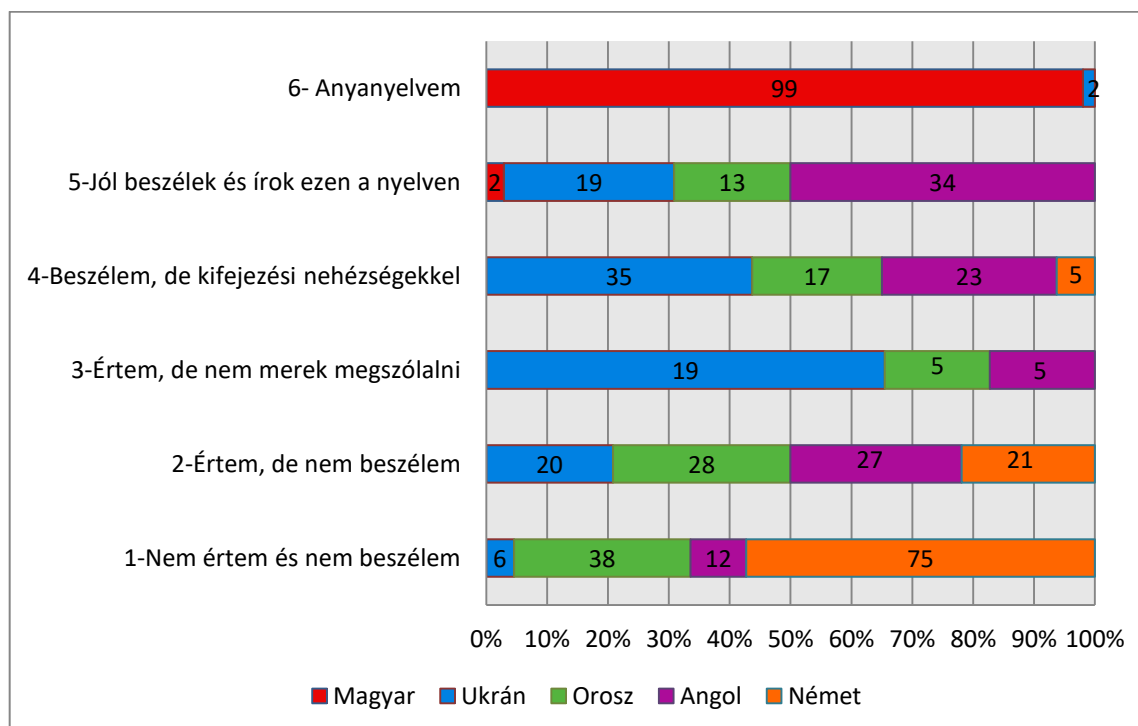
nagyobb arányban az ukrán nyelvet használják, kisebb részben figyelhető meg a magyar és ukrán, illetve az orosz nyelv használata. Az ukrán anyanyelvű falusi hallgatók esetében az ukrán nyelv kerül domináns helyzetbe, ugyanis 17 fő válaszolta, hogy a buszvezetővel ukránul kommunikál, mindössze 2 fő nyilatkozott a magyar és ukrán nyelv használatáról. Látható, hogy az ukrán adatközlők (a magyar hallgatók válaszaival ellentétben) a buszvezetővel a lakhely típusától függetlenül, leginkább ukrán nyelven kommunikálnak.

**7. sz. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a rendőrrel?
(magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók)**

Nyelvhasználat	Ukránul	Magyarul és ukránul	Nem válaszolt
Magyar anyanyelvű hallgatók	75 fő	18 fő	8 fő
Ukrán anyanyelvű hallgatók	50 fő	-	

A kérdőíves felmérés során kitértem a hallgatók rendőrrel való kommunikációjára, mivel ilyen helyzeteknél legtöbb esetben csak ukrán nyelven lehet sikeres a kommunikáció. Az alábbi táblázatban látható, hogy a magyar anyanyelvű hallgatók jelentős része a rendőrrel való kommunikáció során ukrán nyelven próbálja megértetni magát. 18 fő válaszadó magyar és ukrán nyelvet egyaránt használ a rendőrrel való kommunikációban. Az ukrán anyanyelvű hallgatók közül mindenki az ukrán nyelvet jelölte válasznak.

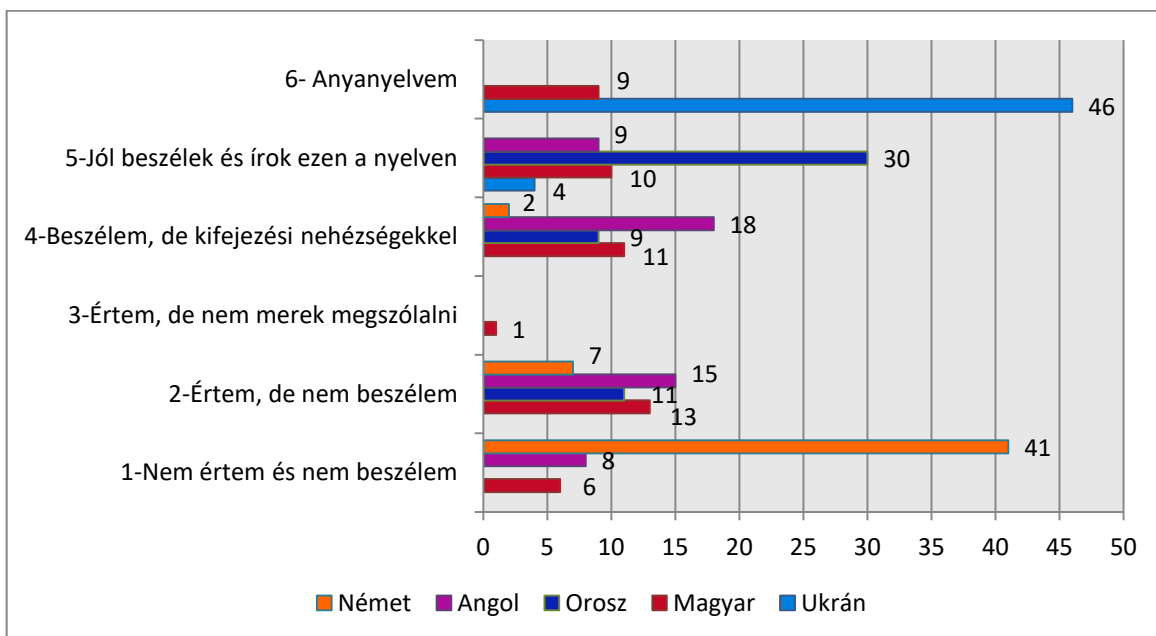
10. ábra: A magyar anyanyelvű hallgatók nyelvtudásának megoszlása

A kérdőíves felmérés során kitértem a hallgatók nyelvtudására is. Az adatközlőknek az

általam megadott nyelvek vonatkozásában kellett értékelniük a nyelvtudásukat. A válaszok alapján elmondható, hogy a hallgatók többségének anyanyelvi szintű a magyar nyelvtudása, viszont 2 fő nem értékeli anyanyelvét kiválóra. Az ukrán (államnyelv) tekintetében a hallgatók jelentős része ötösrre értékelte ukrán nyelvtudását, valamint 35 fő csak kifejezési nehézségekkel beszél az ukrán nyelvet,. A hallgatók minimális része vallotta azt, hogy nem ért és nem beszél ukránul, illetve érti az államnyelvet, de nem beszél. 2 adatközlő az ukránt anyanyelvének tekinti. Az ukrán nyelvtudást illetően elmondható, hogy a hallgatók jelentősebb része elsajátította az ukránt és használja is a kommunikációja során. Az orosz nyelvénél alacsonyabb arány figyelhető meg, ugyanis a hallgatók közül 13 fő ötösrre, 17 fő pedig négyesre értékelte az orosz nyelvtudását. A hallgatók jelentős részénél látható, hogy az orosz nyelvet nem érti és nem is beszél, vagy érti, de nem beszél. Az angol nyelv esetében növekvő tendencia figyelhető meg: a hallgatók többsége valamilyen szinten érti és beszél is az angolt. 34 adatközlő ötösrre értékelte a nyelvtudását, tehát jól beszél és ír ezen a nyelven, míg 23 fő kifejezési nehézségekkel beszél. Fontosnak vélem megemlíteni, hogy nemcsak az angol szakon tanuló hallgatók értékelték nyelvtudásukat kiválóra, vagy négyesre, hanem más szakok hallgatói is. Ez is tükrözi, hogy az angol nyelvet a hallgatók jelentős része tudja és beszél. A hallgatók minimális részénél figyelhető meg, hogy egyesre és kettesre értékelték angol nyelvtudásukat. A német nyelvet 75 fő nem érti és nem beszél, és csupán 5 adatközlő értékelte négyesre nyelvtudását.

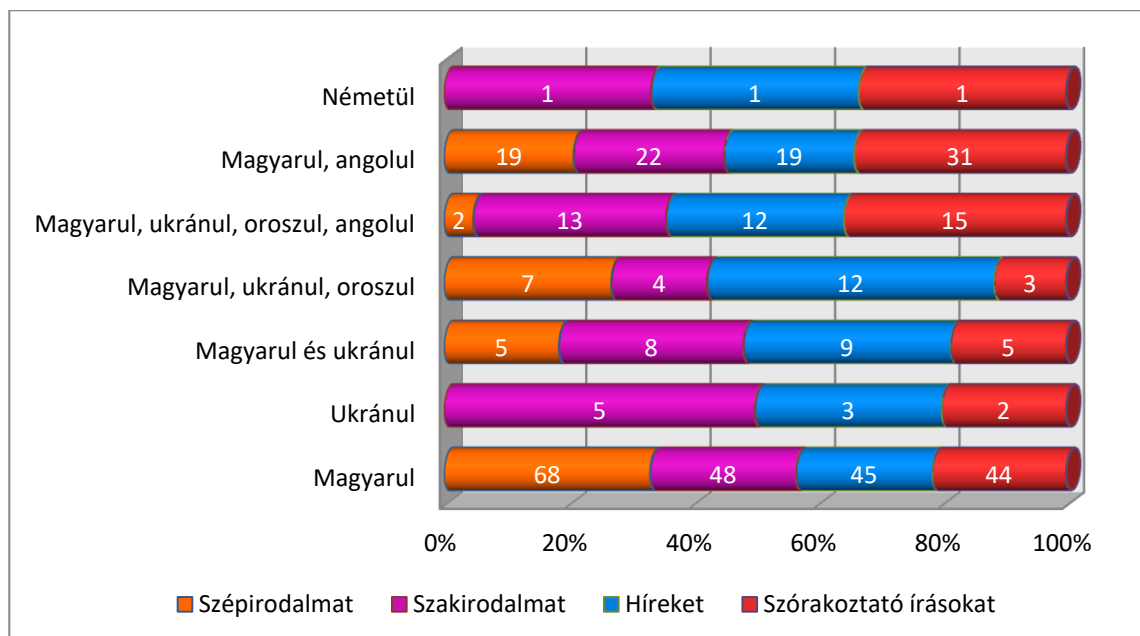
11. ábra: Az ukrán anyanyelvű hallgatók nyelvtudásának megoszlása

Az ukrán anyanyelvű hallgatók többsége anyanyelvi szinten beszél az ukrán nyelvet. A

magyarhoz hasonlóan itt is vannak, akik ennél alacsonyabb szintűnek vélik a nyelvtudásukat: 4-en csak jól beszélnek és írnak ezen a nyelven. A 11. számú diagramon látható az ukrán hallgatók magas szintű magyar nyelvtudással rendelkeznek: 10 fő ötösrre, 11 fő négyesre értékelté nyelvtudását. A hallgatók közül 9-en az ukrán nyelv mellett, a magyart is anyanyelvi szinten beszélik. A válaszok alapján az ukrán hallgatók nagyobb arányban elsajátították a magyar nyelvet. A magas szintű magyar nyelvtudás azzal is magyarázható, hogy többen vegyes családból származnak. Míg a magyar hallgatóknál az orosz nyelv használati mértéké alacsony, addig az ukrán hallgatóknál ez elég magas. A válaszadók közül 30 fő jól tud beszélni és írni ezen a nyelven, és mindössze 11 fő vélte úgy, hogy ő csak ért oroszul, de nem beszéli azt. A hallgatók angol nyelvtudása is magasnak tekinthető: 18-an, habár kifejezési nehézségekkel, de beszélik a nyelvet, valamint 9-en ötösrre értékelték az angol nyelvi nyelvtudásukat. 15 adatközlőérti az angolt, de nem tudja beszélni, valamint 8-an nyilatkoztak úgy, hogy nem értik és nem is beszélik. Elmondható, hogy a magyar hallgatókhoz hasonlóan, az angol nyelvtudás az ukrán hallgatók körében is magas. A német nyelv kapcsán, 41 fő nyilatkozott arról, hogy egyáltalán nem érti, és nem is beszéli a nyelvet. A német nyelvtudás a magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók körében egyaránt alacsony. Ez nyilván azzal is magyarázható, hogy a kárpátaljai iskolák túlnyomó többségében már nem oktatják a németet.

12. ábra: Általában milyen nyelveken olvasol? (magyar hallgatók válaszai)

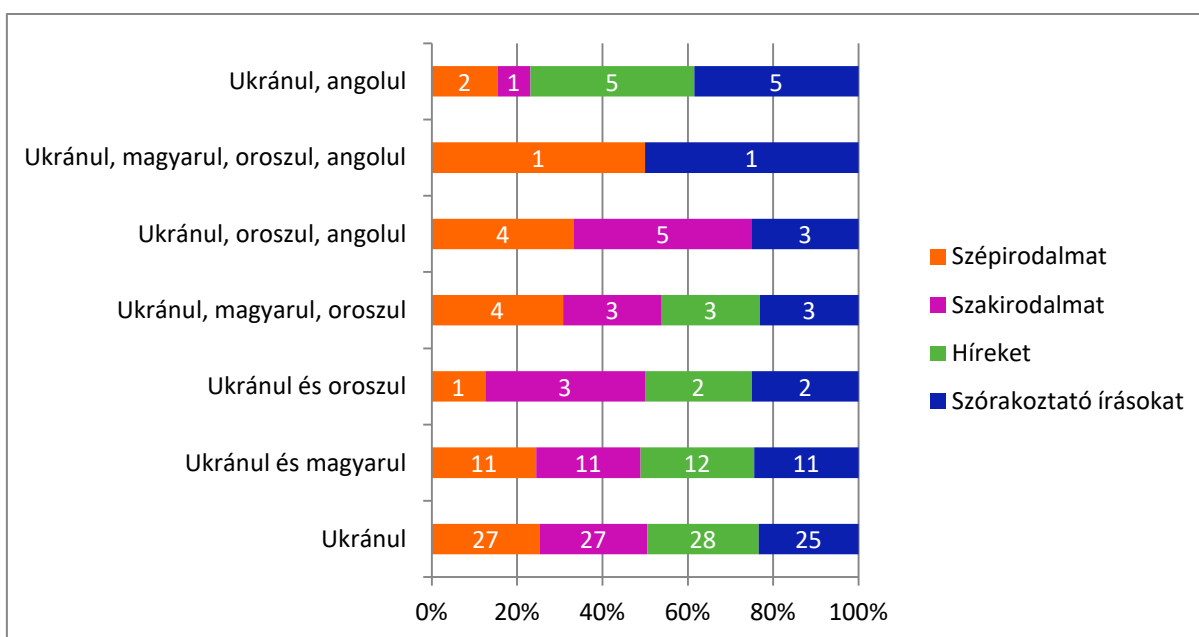

A kérdőíves felmérés során rákérdeztem a hallgatók olvasási szokásira is. Az általam adott válaszlehetőségek közül kellett megjelölniük, hogy általában milyen nyelveken olvasnak. Amint azt a 12. számú ábrán is láthatjuk a magyar anyanyelvű hallgatók közül 68 fő

szépirodalmat csak magyar nyelven olvas. Szakirodalmat a hallgatók döntő többsége más nyelveken is olvas: 22 fő magyarul és angolul, 13 fő ukránul, oroszul és angolul is olvas. Láthatjuk, hogy a hallgatók túlnyomó része híreket több nyelven is szokott olvasni: 19 fő magyar és angol nyelven, 12 fő a magyaron kívül ukránul, oroszul és angolul is. 3 fő csak ukránul, illetve 45 fő csak magyarul olvas híreket. Láthatjuk azt is, hogy szórakoztató írásokat 31 fő magyarul és angolul szokott olvasni, 15 fő a magyaron kívül több nyelven is. 44 hallgató csak magyar nyelven olvas szórakoztató írásokat.

Megfigyelhetjük azt is, hogy az angol nyelven történő olvasás mértéke meghaladja az ukrán és orosz nyelvétől is a. Az angol nyelven való olvasás egyértelműen az angol szakos hallgatók válaszaiban volt megfigyelhető, ugyanakkor a más szakokon tanuló adatközlők is szoktak ezen a nyelven olvasni. Továbbá 1 hallgató németül is olvas szakirodalmat, híreket és szórakoztató írásokat.

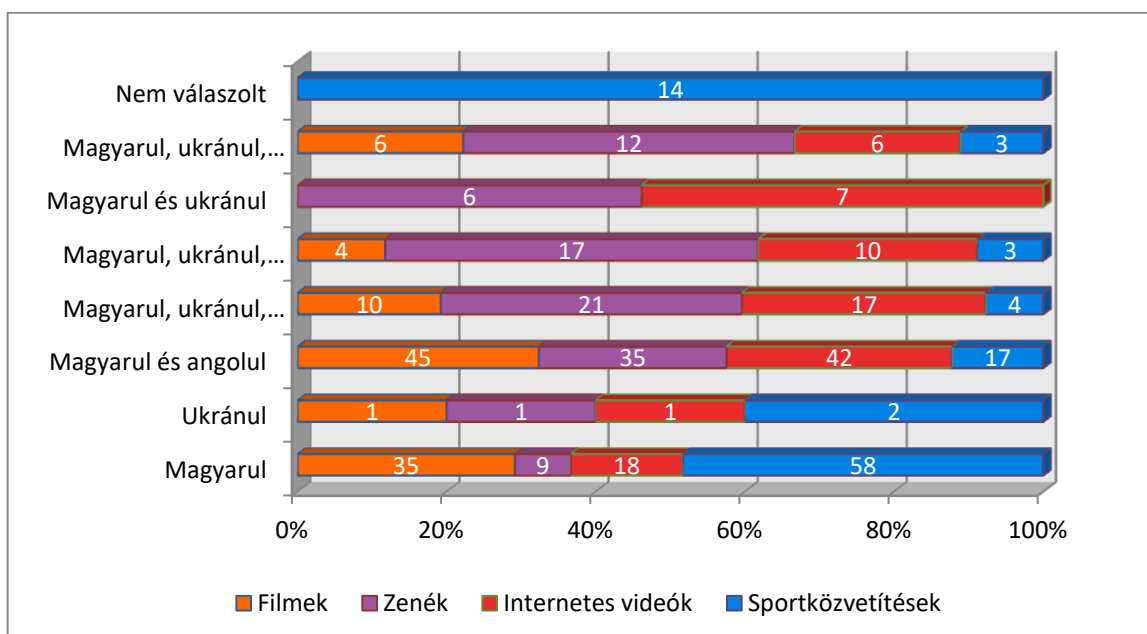
13. ábra: Általában milyen nyelveken olvasol? (ukrán hallgatók válaszai)

Az ukrán anyanyelvű hallgatók közül 27 fő része ugyancsak az anyanyelvén olvas szépirodalmi könyveket. A magyar hallgatók válaszaitól eltérően az ukrán hallgatók szakirodalmat és híreket is többnyire anyanyelvükön szoktak olvasni. Láthatjuk, hogy a magyar hallgatók válaszaikhoz hasonlóan az ukrán hallgatók anyanyelvükön kívül más nyelveken is olvasnak. Ennek ellenére érdemes megemlíteni, hogy míg a magyar nyelvű adatközlők esetében az angol mutatott nagyobb használati arányt, addig az ukrán hallgatóknál a magyar nyelven történő olvasás. 11 fő szépirodalmat, szakirodalmat és szórakoztató írásokat is olvas magyar nyelven. 12 hallgató híreket magyarul és ukránul is olvas. Az angol nyelvű olvasás alacsonyabb aránya azzal magyarázható, hogy az ukrán

anyanyelvű hallgatók közül többnyire csak az angol szakosok olvasnak angol nyelvű könyveket, míg a más szakokon tanuló adatközlők válaszaiban ez nem volt megfigyelhető. Ukrán és orosz nyelven a hallgatók közül 3 fő olvas szakirodalmat, 2 fő híreket és 2-en szórakoztató írásokat is. 1 adatközlő fő olvas szépirodalmi könyveket és szórakoztató írásokat az ukrán nyelven kívül magyarul, oroszul és angolul is. 5 hallgató híreket és szórakoztató írásokat az anyanyelvén kívül angol nyelven olvas, valamint 5 fő ukránul, oroszul és angolul is szokott olvasni szakirodalmat, és 4-en szépirodalmat is. A német nyelvet egy adatközlő sem jelölte válasznak. A magyar és ukrán hallgatók válaszait tekintve elmondható, hogy az adatközlők olvasási szokásai a magyar mellett más mellett más nyelvekre is kiterjed.

**14. ábra: Általában milyen nyelven nézed vagy hallgatod az alábbiakat?
(magyar hallgatók válaszai)**

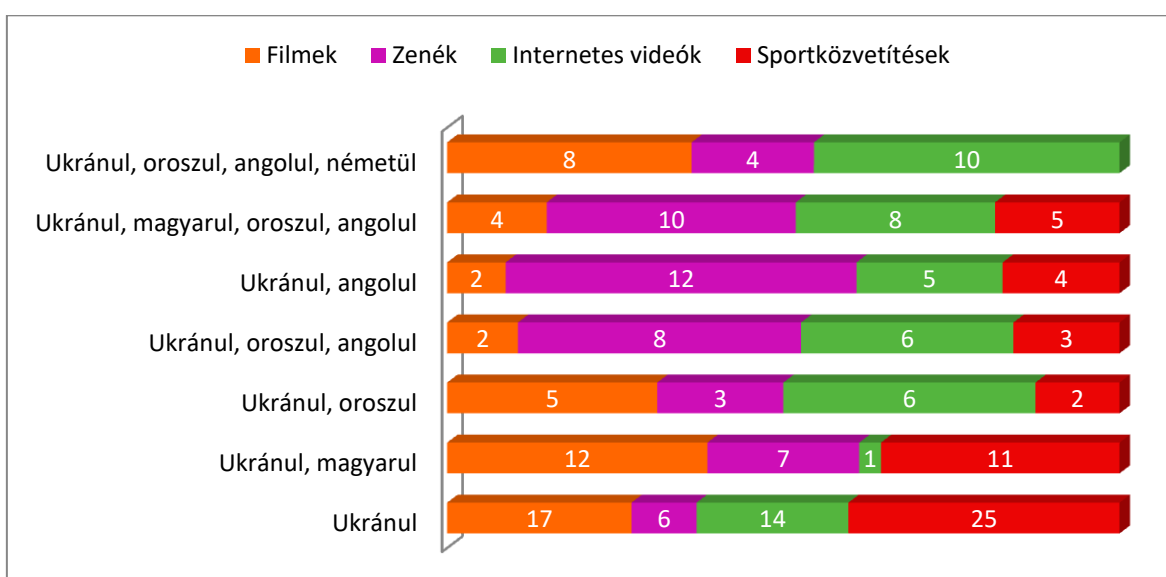

A kérdőív összeállítása során kitértem a hallgatók médiafogyasztásiszokásaira is. A 14. számú ábrát szemügyre véve láthatóvá válik az adatközlők médiafogyasztásának a szokásai több nyelvhez kötődnek. 45 fő a magyar nyelvű filmeknél kívül többnyire az angol nyelvű filmeket részesíti előnyben. 10 hallgató a magyaron kívül ukránul és angolul is szokott filmeket nézni, 4 válaszadó ukránul és oroszul is, valamint 6 főn a magyar filmeknél kívül ukrán, orosz, angol és német nyelvű filmeket is szívesen néz. A hallgatók jelentős része több nyelven szokott zenét hallgatni: 35 fő magyarul és angolul, 21 fő a magyar nyelvű zenék mellett ukránul és angolul is hallgat, 17 fő ukránul és oroszul is. Mindössze 9 fő hallgat csak magyar zenét. 42 adatközlő különböző internetes videókat többnyire magyarul és angolul néz. A hallgatók közül 18-an csak magyarul néznek online videókat, 17 fő a

magyar mellett, ukrán és angol nyelvű videókat is szokott nézni. Sportközvetítéseket a hallgatók döntő többsége (58 fő) inkább saját anyanyelvén néz, 17 fő válaszolta, hogy magyarul és angolul is szokott sportközvetítéseket nézni, illetve 3 fő a magyar, ukrán, orosz és angol nyelvek mellett a németet is megjelölte.

A válaszokból látható, hogy a hallgatók érdeklődnek más nyelvű média iránt is. A hallgatók az ukrán és orosz média iránt is jelentős érdeklődést mutatnak. Míg az adatközlők olvasási szokásaiban kisebb mértékben jelent meg a német nyelv használata, addig a médiafogyasztás nyelvei kapcsán nagyobb az előfordulási aránya.

**15. ábra: Általában milyen nyelven nézed vagy hallgatsz az alábbiakat?
(ukrán hallgatók válaszai)**

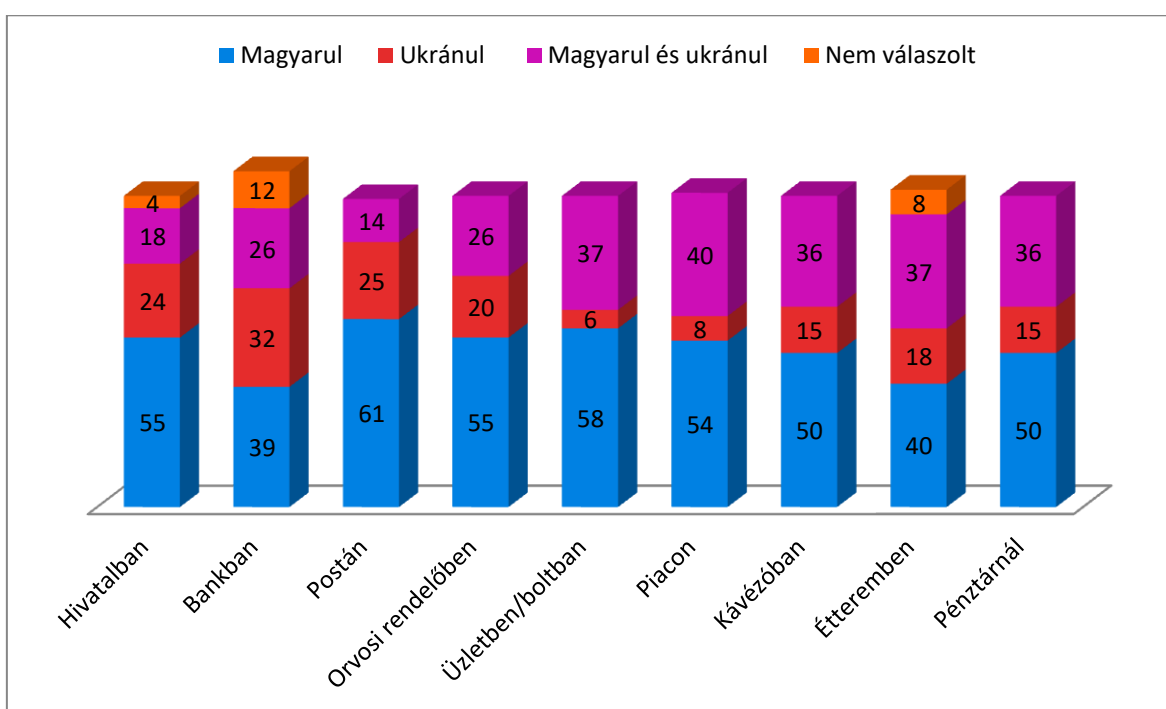

Az ukrán adatközlők jelentős része az ukrán nyelvű filmekén kívül, más nyelvű filmeket is szokott nézni. 12 hallgató az ukrán mellett a magyart jelölte meg, 5 fő oroszul is néz filmeket, 8 fő oroszul, angolul és németül is. 17 fő csak ukrán nyelven néz filmeket. A hallgatók válaszait tekintve az ukrán nyelvű zenék mellett angol és az orosz nyelvű zenét is hallgatnak: 12 hallgató az ukrán mellett angol zenét is hallgat, 10 fő magyar, orosz és angol zenét is. Internetes videók esetén az ukrán mellett más nyelvek is előtérbe kerülnek. 6 adatközlő oroszul és angolul is néz online videókat, 10 fő az orosz, angol és német nyelvet is megjelölte. 8 hallgató magyarul, oroszul és angolul is néz internetes videókat az ukránon kívül. Sportközvetítéseket az ukrán nyelven kívül más nyelveken is néznek: 11 fő ukránul és magyarul, 2 fő csak ukránul és oroszul. A válaszadók közül 25 fő sportközvetítéseket csak anyanyelvén, tehát ukránul nézi általában. A magyarokhoz hasonlóan az ukrán hallgatók minimális része a német nyelvű média iránt is érdeklődik. Az ukrán hallgatók válaszait tekintve, a magyarhoz hasonlóan elmondható, hogy nagy arányban néznek más

nyelvű videókat és filmeket.

Ez követően megkérdeztem, hogy az adatközlők a saját településükön, illetve Beregszászban milyen nyelveket részesítenek előnyben a különböző szintereken: hivatalban, bankban, postán, üzletben, orvosi rendelőben, étteremben, kávézóban és pénztárnál. A beregszászi nyelvhasználati szinterek azért kerültek bele a kérdőívbe, mert a főiskola nappali tagozatos hallgatói a tanulmányaik során Beregszászban tartózkodnak. Az elemzések során szignifikáns összefüggések voltak a hallgatók lakhelyének típusával és a nyelvválasztásával kapcsolatban.

**16. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken a saját településeden?
(magyar hallgatók)**

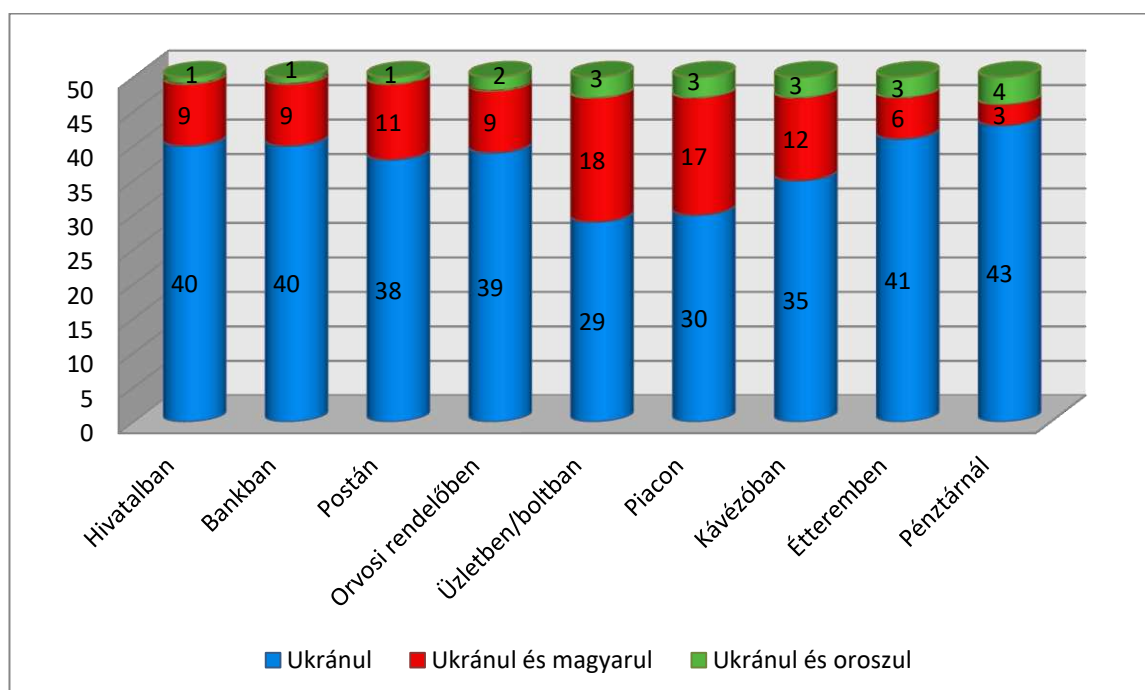

Az 16. számú ábrán a hallgatók saját településük különböző szintereihez kapcsolódó nyelvhasználati adatait láthatjuk. Egyértelmű a magyar nyelv használatának dominanciája, az adatközlők többsége *61 fő* a postán magyarul beszél, az étteremben való kommunikáció során *40 fő* beszéli a magyart, míg *37 fő* magyarul és ukránul is kommunikál. A bankban a hallgatók közül *39-en* csak magyarul beszélnek, *32 fő* az ukrán nyelvet használja a kommunikáció közben, és *26 fő* a magyar és ukrán nyelvet is megjelölte válaszában. Az ukrán nyelvet a hallgatók minimális része beszéli a saját településének szinterein. Az adatok alapján elmondhatjuk, hogy a magyar nyelv, illetve a magyar és ukrán nyelv használati mértéke emelkedik ki. A hallgatók jelentős része a saját településén a magyar nyelvhasználatával az összes nyelvhasználati szintéren jól el tud boldogulni. Ez azzal magyarázható, hogy a magyar anyanyelvű adatközlők jelentős része magyarul

településeken él, ahol hivatalban, postán, üzletben is többségében magyar anyanyelvű munkások dolgoznak. A hallgatók az ukrán és magyar nyelv használatát is megemlítik, mivel az adott színtereken ukrán anyanyelvű munkások is dolgozhatnak, akikkel a sikeres kommunikáció érdekében az ukrán nyelvet kell használniuk.

A hallgatók válaszaiban szignifikáns összefüggés volt a településtípus és a nyelvhasználat között: $N=462$, $Cramer's V=,000$. Azok a hallgatók, akik városban élnek nagyobb arányban az ukrán nyelvet használják a kommunikációjuk során, mivel a városokban nagyobb az ukrán anyanyelvűek aránya. A falusi adatközlőknél jelentős részben a magyar nyelv dominanciája volt megfigyelhető.

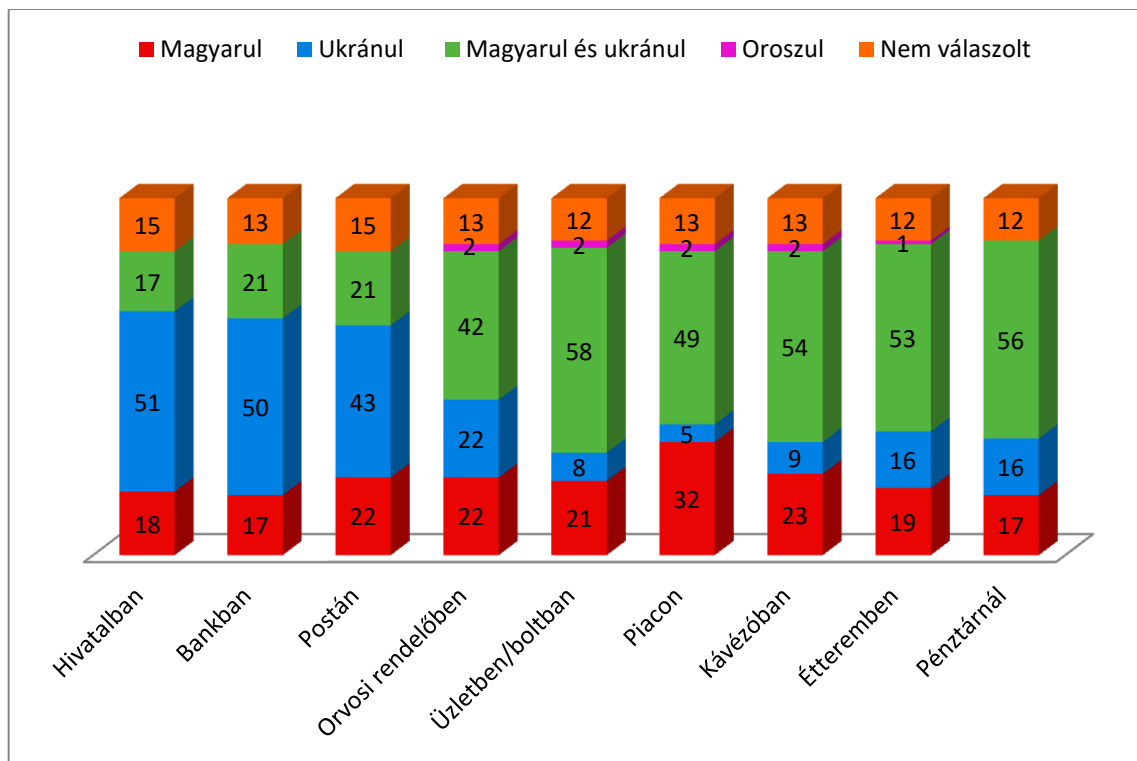
17. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken a saját településeden?
(ukrán hallgatók válasza)

Az ukrán anyanyelvű hallgatók válaszaiban az ukrán nyelv dominanciája figyelhető meg. 43 hallgató a pénztárnál ukránul beszél, míg 3 fő magyarul és ukránul is kommunikál. A magyar hallgatók válaszaitól eltérően az ukrán hallgatók minimális része ukrán nyelv mellett oroszul is kommunikál a saját települése különböző színterein. Az üzletben, a piacon, a kávézóban és a pénztárnál fordul elő nagyobb arányban az orosz és ukrán nyelv párhuzamos használata, míg a hivatalban, bankban, postán és orvosi rendelőben a hallgatók kisebb része beszél oroszul. Az orosz és ukrán nyelv használatától eltérően a magyar és ukrán nyelvhasználat nagyobb arányú, mivel a hallgatók jelentős része mindkét nyelvet használja. Közülük az üzletben 18-an, a piacon 17-en a ukránul és magyarul is szoktak kommunikálni. Szignifikáns összefüggés nem volt, mivel a városi és a falusi hallgatók,

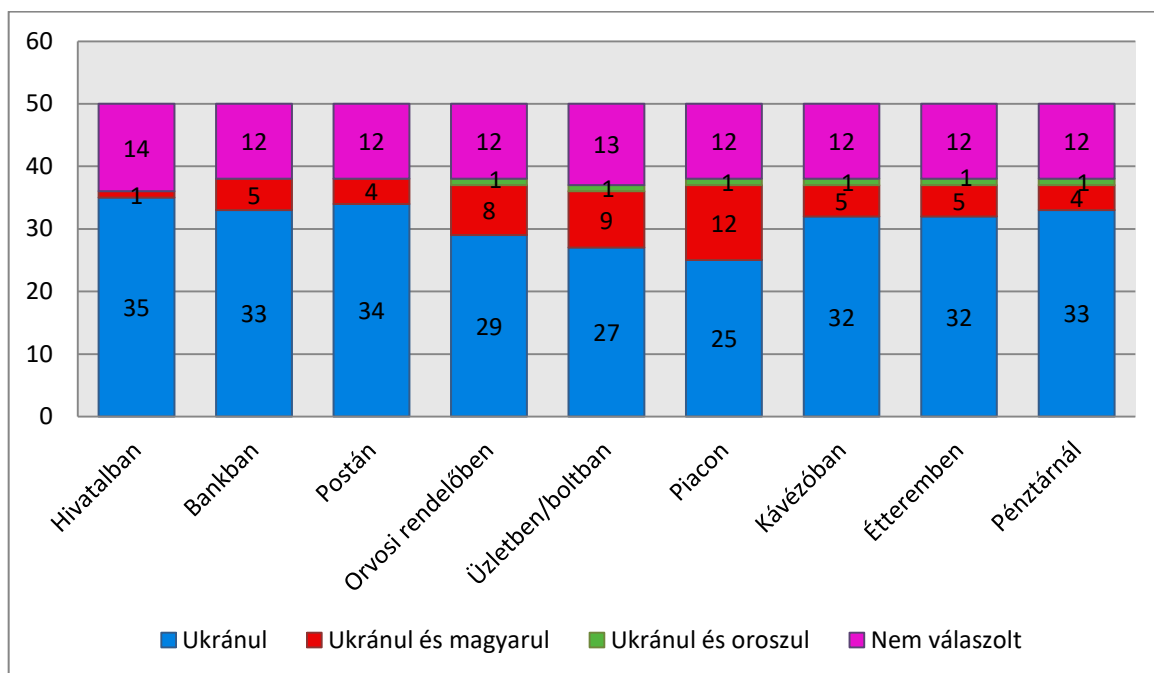
településtípustól függetlenül többnyire az ukrán nyelvet használja a kommunikációja során a különböző nyelvhasználati szintereken.

18. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken Beregszászban?
(magyar hallgatók válaszai)

A hallgatóktól a saját településük nyelvhasználatára mellett, megkérdeztem, Beregszászban milyen nyelven/nyelveken szoktak beszélni az általam megadott szintereken. Amint látható a hallgatók nyelvhasználatára jelentősen eltér az otthoni nyelvhasználatukhoz képest. A hallgatók nagyobb része Beregszász szinterein magyarul és ukránul is kommunikál. Ez azzal magyarázható, hogy Beregszászban a piacon, üzletben, egyes kávézóknál magyarul és ukránul is kiszolgálják. Látható, hogy 58 fő az üzletekben magyarul és ukránul is kommunikál az eladóval, míg 21 fő csak magyarul, 8 fő pedig csak ukrán nyelven. A hallgatók minimális része válaszolta, hogy az orosz nyelvet is használja az említett szintereken. A hivatalban, a bankban vagy a postán a hallgatók nagyobb része az ukrán nyelvet használja, mivel a hivatali helyeken inkább ukránul kell kommunikálni. A 18. számú diagram adatai alapján látható, hogy az adatközlők közül 51 fő a hivatalokban az ukrán nyelvet választja a kommunikáció nyelvének, mindössze 17 fő válaszolta a magyar és ukrán nyelvet, valamint 18 fő a magyart. A bankban az ukrán nyelv használata a domináns, 50 hallgató ukrán nyelven beszél, míg 21 fő magyarul és ukránul is. Beregszász nyelvhasználati szinterein az ukrán mellett a magyar nyelv használata is jelentős mértékű.

**19. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken Beregszászban?
(ukrán hallgatók válaszai)**

Az ukrán hallgatók válaszai eltérnek a magyar hallgatókéétól. Ők Beregszász nyelvhasználatszínterein csak az ukrán nyelvet használják: a hivatalban, a bankban, a postán leginkább ukrán nyelven szólnak meg. Természetesen van olyan adatközlő is, aki a hivatali helyeken magyarul és ukránul is kommunikál. Hasonlóan a magyar hallgatók válaszaihoz, a piacon, illetve az üzletben a magyar és ukrán nyelv együttesen használatos. A piacon az ukrán hallgatók közül 25 fő csak ukránul, míg 12 fő ukránul és magyarul is kommunikál. Az üzletekben való kommunikáció során 27 fő ukránul, és 9 fő ukránul és magyarul is beszél. Étteremben, kávézóban, valamint a pénztárnál is jelentős mértékben az ukrán nyelvet használják, míg az adatközlők kevesebb része a magyar és ukrán nyelvet is megjelölte válaszában. Az adatok alapján látható, hogy a hallgatók között vannak olyanok is, akik ukrán és orosz nyelven egyaránt kommunikálnak a beregszászi nyelvhasználati színtereken.

Elmondható, hogy a magyar anyanyelvű adatközlők többsége inkább csak a hivatalos helyeken beszél ukránul, míg a nem hivatalos helyeken a magyar, illetve a magyar és ukrán párhuzamos használata figyelhető meg. Az ukrán hallgatók többsége a hivatalos és a nem hivatalos helyeken is ukránul beszél, de ha szükséges magyarul is beszélnek.

4.1.3. A magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók másodnyelvhez való viszonyulása.

Ebben az alfejezetben fogom bemutatni a magyar anyanyelvű hallgatók ukrán nyelvhez, illetve az ukrán anyanyelvű hallgatók magyar nyelvhez való viszonyulását. Ennél a témakörnél a zárt kérdések mellett, igyekeztem minél több nyitott kérdést is feltenni a

hallgatóknak, a nyelvkehez való attitűdjeikkel kapcsolatban. A kérdőív ezen része 14 kérdést tartalmazott, amelyek közül 7 zárt és 7 nyitott kérdés volt. A magyar és ukrán hallgatók többsége a nyitott kérdésekre is részletesen válaszol, így jól feldolgozható eredményeket kaptam.

Az adatközlőknek 1-től 5-ig terjedő skálán kellett meghatározniuk, hogy mennyire tartják szépnek az adott nyelveket, illetve indokolniuk is kellett a válaszukat. Rákérdeztem milyen tulajdonságokkal jellemeznék a magyar és ukrán nyelvet. Mennyire tartják szükségesnek a megadott nyelvek tudását Kárpátalján.

Érdekelt hogyan reagálnak arra, ha egy személy ukránul/magyarul kér tőlük útbaigazítást, vagy ha az üzletben az eladó ukrán /magyar nyelven szólítja meg. Fontosnak véltem megkérdezni, volt-e már pozitív, negatív élményük ukrán/magyar beszédük miatt, vagy érte már őket emiatt sérelem.

Emellett megkérdeztem, hogyan viszonyulnak az ukrán és magyar anyanyelvűekhez, ennél a kérdésnél is indokolniuk kellett a válaszukat. A magyar anyanyelvűeknél az ukrán nyelvtudásuk fejlesztésére kérdeztem rá, az ukrán anyanyelvűeknél a magyar nyelvtudásuk fejlesztésére.

Érdekelt, hogy a hallgatóknak az elmúlt 3–4 évben pozitív vagy negatív irányba változott az ukrán illetve a magyar nyelvhez való viszonya. El kellett dönteniük, hogy az általam megadott helyeken mennyire érzik zavarónak az ukrán, illetve amagyar beszédet. Végül indokolniuk kellett, hogy sajnálnák-e ha nem lenne ukrán/magyar nyelv

A magyar hallgatóknak 8 állítást, az ukrán anyanyelvű hallgatóknak 6 állítást fogalmaztam meg azzal kapcsolatosan, hogy hogyan érzik magukat, mikor ukránul/magyarul kell megnyilvánulniuk, mennyire okoz kellemes vagy kellemetlen érzéseket bennük. A magyar hallgatóknak több kérdést tettem fel, mivel érdekelt, befolyással van-e rájuk az ukrán nyelvpolitika.

A magyar kérdőív első. állítása így hangzott: ***Kellemetlenül érzem magam, ha ukrán nyelven kell megszólalnom, mert nem tudom magam érthetően kifejezni.*** A hallgatók közül 47 fő gondolja azt, hogy az adott állítás teljesen jellemző rá. Az adatközlők többsége számára az ukrán beszélnie nyelvű megszólalás kellemetlen kihívás, mert nem tudják magukat helyesen vagy érthetően kifejezni. A hallgatók közül 29 fő véli úgy, hogy kisebb mértékben jellemző rá az állítás, valamint a hallgatók közül 25 fő válaszolta, hogy az állítás nem jellemző rá. Szignifikáns összefüggés volt az állítás és a nyelvtudás között: $N=612$, $Cramer's V=,000$. Elmondható, hogy azok a hallgatók érzik azt, hogy nem tudják kifejezni magukat érthetően ukránul, akik kifejezési nehézségekkel beszélnek a nyelvet az

ide tartozó 35 főből 29-en válaszolták, hogy teljesen, illetve kisebb mértékben jellemző rájuk az adott állítás. 19 olyan adatközlő volt, aki ötösrre értékelte az ukrán nyelvtudását, s közülük 9-en mégis úgy gondolják, hogy valamennyire igaz rájuk az állítás. Akik egyes és kettesre értékelték nyelvtudásukat, azokra szintén jellemző az állítás.

Az ukrán kérdőív első állítása, a magyarral való összevethetőség céljával így hangzott: **Мені незручно, коли я маю говорити угорською, тому що я не можу висловлюватися зрозуміло.** (Kellemetlenül érzem magam, ha magyarul kell megszólalnom, mert nem tudom magam érthetően kifejezni). A hallgatók válaszait tekintve arányos megoszlás figyelhető meg: 25 adatközlő válaszolta azt, hogy az adott állítás nem jellemző rá, 10 fő kisebb mértékben jellemzőnek tartotta az állítást magára, valamint 15 fő teljesen jellemzőnek tartotta. A magyar hallgatók válaszaihoz hasonlóan szintén szignifikáns összefüggés mutatható ki a hallgatók válaszai és a nyelvtudása között: $N=511$, $Cramer'sV=,004$. Megfigyelhető, azon ukrán adatközlők közül, akik négyesre értékelték magyar nyelvtudásukat (11 fő), 4 fő jellemzőnek tartotta magára az állítást. Többnyire azok a hallgatók tartották igaznak az állítást, akiknek alacsony a magyar nyelv tudása.

A magyar kérdőív második állítása a következő: **Кellemetlenül érzem magam, ha ukrán nyelven kell beszélnem, mert akcentusom van.** Elmondható, hogy 34 fő gondolja úgy, hogy az adott állítás kisebb mértékben jellemző rá, valamint 27 fő vallotta, hogy teljesen jellemző rá, míg 40 főre, a saját bevallása alapján, nem jellemző az állítás. Itt is szignifikáns összefüggés látható: $N=354$, $Cramer'sV=,005$. Szintén megfigyelhető volt az, hogy olyan hallgatók is igaznak tartják az állítást magukra, akik négyesre és ötösrre értékelték nyelvtudásukat. 35 fő értékelte ukrán nyelvtudását négyesre, és ebből 21 fő vélte igaznak az állítást magára nézve, valamint a 19 hallgatóból, aki ötösrre értékelte a nyelvtudását, 5-en jellemzőnek tartották a kijelentést.

A második ukrán állítás a következő volt: **Мені незручно розмовляти угорською, бо маю акцент.** (Kellemetlenül érzem magam, ha magyarul kell beszélnem, mert akcentusom van). A hallgatók közül 12 fő kisebb mértékben jellemzőnek tartotta magára vonatkozóan az állítást, 14 fő teljesen egyetértett vele. Tehát elmondható hogy az ukrán hallgatók, a magyar hallgatókhoz hasonlóan, bizonyos szituációkban, kellemetlenül érzik magukat az akcentusuk miatt. 24 fő vélte úgy, hogy rá nem jellemző az adott kijelentés. Az adatközlő válasza és a nyelvtudása között itt is szignifikáns összefüggés mutatható: $N=521$, $Cramer'sV=,003$.

A magyar kérdőív 3. állítása így hangzott: **Кellemetlenül érzem magam, ha ukránul kell beszélnem, mert grammatikai hibákat ejtek.** 35 fő úgy véli, teljesen jellemző

rá az adott állítás, 34 fő kisebb mértékben, míg a hallgatók 32 fő szerint egyáltalán nem jellemző rá. Többnyire azokra a hallgatókra jellemző a kijelentés, akiknek alacsony a nyelvtudása ukrán nyelvből, valamint kisebb mértékben azokra is, akik csak jónak értékelték ukrán nyelvtudásukat. Szignifikáns összefüggés volt a diákok válaszaik és nyelvtudásuk között: $N=454$, $Cramer'sV=,000$.

A 3. ukrán állítás így hangzott: ***Мені незручно розмовляти угорською, бо я роблю граматичні помилки.*** (Kellemetlenül érzem magam, ha magyarul kell beszélnem, mert grammatikai hibákat ejtek). Az adatközlők közül 18 fő teljesen jellemzőnek tartotta magára az állítást, 13 fő kisebb mértékben tartotta jellemzőnek. Elmondható, hogy az ukrán hallgatók magyar nyelven való kommunikációja során a grammatikai hibák ejtése is frusztrációt okoz számukra. 19 hallgató vélte úgy, hogy az adott állítás nem jellemző rá. Szignifikáns összefüggés nem volt, mivel azok a hallgatók is jellemzőnek tartották saját magukra az állítást, akik jóra értékelték magyar nyelvtudásukat, 11 fő négyesre értékelte nyelvtudását, mégis 6-an teljesen jellemzőnek, 4 –en kisebb mértékben jellemzőnek tartották az adott kijelentést.

A magyar kérdőív 4. mondata a következő: ***Kellemetlenül érzem magam, ha ukránul kell megszólalnom, annak ellenére, hogy jól tudok beszélni ukránul.*** Elmondható, hogy ennél az állításnál 70 hallgató válaszolta, hogy nem jellemző rá, 22 fő kisebb mértékben tartotta magára nézve igaznak, illetve 9 fő válaszolta, hogy az adott állítás teljesen jellemző rá. Szignifikáns összefüggés nem volt, viszont elmondható, hogy akik jóra értékelték nyelvtudásukat ukránból, azok jellemzőnek tartották magukra az állítást.

A 4. ukrán állítás a következő: ***Мені незручно, коли я маю говорити угорською, хоча я добре володію цією мовою.*** (Kellemetlenül érzem magam, ha magyarul kell beszélnem, annak ellenére, hogy jól tudom beszélni a nyelvet). 33 fő úgy gondolja, hogy az adott állítás nem jellemző rá. Elmondható, hogy ez azoknak a hallgatóknak a válaszaiban is megfigyelhető volt, akik jóra és kiválóra értékelték magyar nyelvtudásukat. Mindössze 12 fő vélte úgy, hogy az adott állítás kisebb mértékben jellemző rá, valamint 5 fő teljesen jellemzőnek találta.

A magyar kérdőív 5. állítása így hangzott: ***Magabiztos vagyok, ha ukránul kell megszólalnom, hisz jól tudom beszélni az ukrán nyelvet és szépen ki tudom magam fejezni.*** A hallgatók közül 68 fő úgy gondolja, hogy az állítás rá nem jellemző, 19 fő kisebb mértékben, illetve 14 fő teljesen igaznak gondolja az adott állítást magára nézve. Szignifikáns összefüggés szintén észrevehető volt: $N=560$, $Cramer'sV=,000$. Az alacsony

szintű ukrán nyelvtudású hallgatóknál volt megfigyelhető az, hogy rájuk többnyire nem jellemző az állítás, illetve azok a hallgatók, akik jól beszélnek a nyelvet nagyobb mértékben jellemzőnek tartották magukra az adott állítást.

Az 5. ukrán állítás így hangzott: **Я впевнений коли мені доводиться говорити угорською, тому що я добре володію цією мовою.** (Magabiztos vagyok, amikor magyarul kell megszólalnom, mert jól beszélem a nyelvet). Az adatközlők közül, a nyelvtudásuktól függetlenül, 30 fő nem tartja jellemzőnek magára az állítást. 11 fő kisebb mértékben jellemzőnek, 9 fő teljesen jellemzőnek tartja az állítást. Figyelembe kell venni, hogy 9 hallgató az ukrán mellett a magyart is anyanyelvének tekinti, és ők magabiztosabbak, mikor magyar nyelven kell megszólalniuk. Itt is előfordul, hogy azok a válaszadók, akik jóra, illetve kiválóra értékelték nyelvtudásukat, nem tartották jellemzőnek magukra az állítást.

A magyar kérdőív 6. állítása a következő volt: **Ha tehetem, inkább nem beszélek ukránul, még akkor sem, ha ukrán nyelven szólnak hozzám.** Az adatközlők közül 31 fő vélte többnyire jellemzőnek saját magára, 29 fő kisebb mértékben tartotta jellemzőnek, valamint 41 fő nem tartotta jellemzőnek magára a kijelentést. Az adott állítás szintén összefüggésben van a hallgatók nyelvtudásával: $N=423$, $Cramer'sV=,000$. Többnyire az alacsony ukrán nyelvtudással rendelkező hallgatóknál volt megfigyelhető, hogy egyetértettek az állítással.

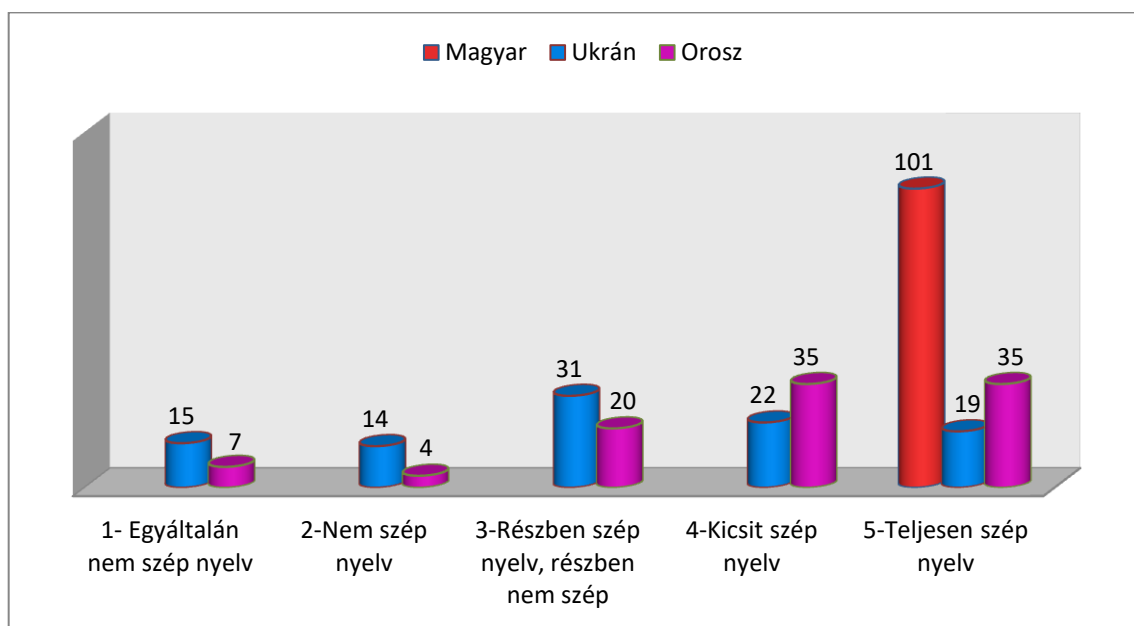
Az ukrán kérdőív 6. állítása a következő: **Я вважаю, краще не розмовляти угорською, якщо можу, навіть якщо до мене звертаються на цю мову.** (Ha tehetem, inkább nem beszélek magyarul, még akkor sem, ha ezen a nyelven szólnak hozzám). A magyar hallgatók válaszaitól eltérően, az ukrán anyanyelvű hallgatók közül 31 fő nem tartotta jellemzőnek az állítást 11 fő kisebb mértékben, 8 fő pedig teljesen jellemzőnek tartotta saját magára az állítást.

A magyar kérdőív 7. állítása így hangzott: **Mivel az ukrán politika korlátozza a kisebbségi nyelvek használatát, ezért jobban meg szeretném tanulni az ukrán nyelvet a boldoguláshoz.** Érdekelt, hogy a hallgatók miképpen viszonyulnak az ukrán nyelvhez, és az ukrán nyelv tanulásához, amióta az ukrán nyelvpolitikai intézkedések révén csorbultak a kisebbségi nyelvek használati lehetőségei. 34 fő kisebb mértékben, valamint 32 fő ennek okán, el szeretné sajátítani az ukrán nyelvet, míg a hallgatók közül 35 főre nem jellemző az adott állítás. Legfőképp azoknak a hallgatóknak szükséges az ukrán nyelv ismerete, akik Kárpátalján szeretnének maradni.

A magyar kérdőív 8. állítása a következő volt: *Mivel az ukrán politika korlátozza a kisebbségi nyelvek használatát, emiatt negatívan befolyásolja az ukrán nyelvhez való viszonyulásomat.* Elmondható, hogy a hallgatókat az ukrán nyelvpolitika alakulása befolyásolja az ukrán nyelvhez fűződő hozzáállásukat illetően. A hallgatók közül 30 fő teljesen egyetértett az állítással, 28 fő kisebb mértékben vélte úgy, hogy az ukrán nyelvhez való viszonyulása negatív irányba változott, 43 fő válasza alapján nincs befolyással az ukrán nyelvhez való viszonyára a nyelvpolitika.

A magyar és ukrán hallgatók válaszait összesítve, elmondhatjuk, hogy a magyar és ukrán anyanyelvűek esetében többnyire a hiányos nyelvtudás miatt fordul elő, hogy egy bizonyos helyzetben, mikor ukránul/magyarul kell megszólalniuk, kellemetlenül érzik magukat akcentusuk miatt, vagy nem tudják magukat érthetően kifejezni. Emellett kisebb mértékben előfordul az adatközlőknél, hogy hiába értékelték magyar/ukrán nyelvtudásukat jóra vagy kiválóra, mégsem elég magabiztosak a nyelvhasználatukat illetően.

20. ábra: Mennyire tartod szépnek a magyar, ukrán és orosz nyelveket?
(magyar hallgatók válaszai)

A hallgatóknak a magyar, ukrán és orosz nyelvek szépségét 1-től 5-ig terjedő skálán értékelniük kellett. A 20. számú ábra adatai alapján láthatjuk, hogy az adatközlők jelentős többsége anyanyelvét ötösre értékelte, tehát teljesen szép nyelvnek tartják. Az ukrán nyelvet 15 fő egyáltalán nem tartja szépnek, valamint 14 fő gondolja úgy, hogy az ukrán nem szép nyelv. Voltak olyan hallgatók is, akik semleges választ adtak, nem tudták eldönteni, hogy számukra szép az ukrán vagy nem, ezért hármásra értékelték. 22 fő az ukrán nyelvet kicsit szépnek, és 19 fő teljesen szépnek gondolja. Az orosz nyelvet a

hallgatók jelentős része szép nyelvnek vélik, csak minimális részük gondolja nem szép, vagy egyáltalán nem szép nyelvnek.

A hallgatóknak ezt követően meg kellett indokolniuk, hogy az adott nyelveket mi alapján értékelték szépnek, vagy nem szépnek. A hallgatók közül 78-an válaszoltak a kérdésre, és 23 fő nem válaszolt. Az alapképzésben tanuló hallgatók közül 58 főtől, a mesterképzésben tanuló hallgatók közül pedig 20 főtől érkezett válasz. A hallgatók nyitott kérdésekre adott válaszaihoz az elemzések során azonosítókat rendeltem, amelyben feltüntettem az évfolyamot, a szakot és nemet is. Illusztrációs céllal következzen néhány válasz:

BA-I_Biológia_Nő: *A magyar nyelv az egyik legősibb és legsokoldalúbb nyelv, különbözőképpen lehet használni a kifejezéseket. Bőséges a szókincse és az egyik legszebb nyelv a világon. Az ukrán és orosz szláv nyelvek, szinte ugyanazok. Nem jellemző rájuk az eredetiség.*

BA-I_Földrajz_Férfi: *A magyar az anyanyelvem, számomra ez a legszebb nyelv, az ukrán és orosz nyelvnek a nyelvtani szabályait értelmetlennek tartom, és a hangzásuk sem tetszik.*

BA-II_Tanítói_Nő: *Nem szeretem sem az orosz sem pedig az ukrán nyelvet így nem tartom szépnek sem, valamint nehéz is mind a kettő.*

BA-III_Történelem_Férfi: *A magyar bonyolult nyelv, így egy Isteni különlegesség, míg az orosznak a hangzása nagyon szép, mivel legtöbb helyen nem úgy ejted a szavakat, ahogy írod. Az ukrán nyelvet pedig bárki megtanulhatja, mert éppenséggel nem annyira nehéz, de az állam nyelvtörvényei miatt sok kisebbségnek elmegy a kedve tőle.*

BA-III_Turizmus és rekreáció_Nő: *Nekem az orosz, ha meghallom, szebben cseng. Szerintem az ukrán nagyon durva nyelv.*

BA-III_Angol nyelv és irodalom_Nő: *Mivel a magyar az anyanyelvem, így számomra ez a legszebb nyelv. Viszont véleményem szerint az ukrán és orosz nyelveknek is szép hangzása van.*

BA-IV_Magyar nyelv és irodalom_Nő: *Minden nyelv szép a maga módján, egyszerűen nincs csúnya vagy nem szép nyelv a világon.*

MA-I_Angol nyelv és irodalom_Nő: *"A magyar nyelv elsősorban azért szép és egyben kedves is számomra, mert ez az anyanyelvem. Szép és gazdag szókincstár jellemzi. Néha egy-egy kifejezéssel, szólással, mondással történeteket lehet mesélni. Az orosz nyelv hangzásilag tetszik, dallamos, az ukrán kicsit nyersnek hangzik."*

MA-I_Matematika_Nő: *Minden nyelv különleges a maga módján, mind eredeti,*

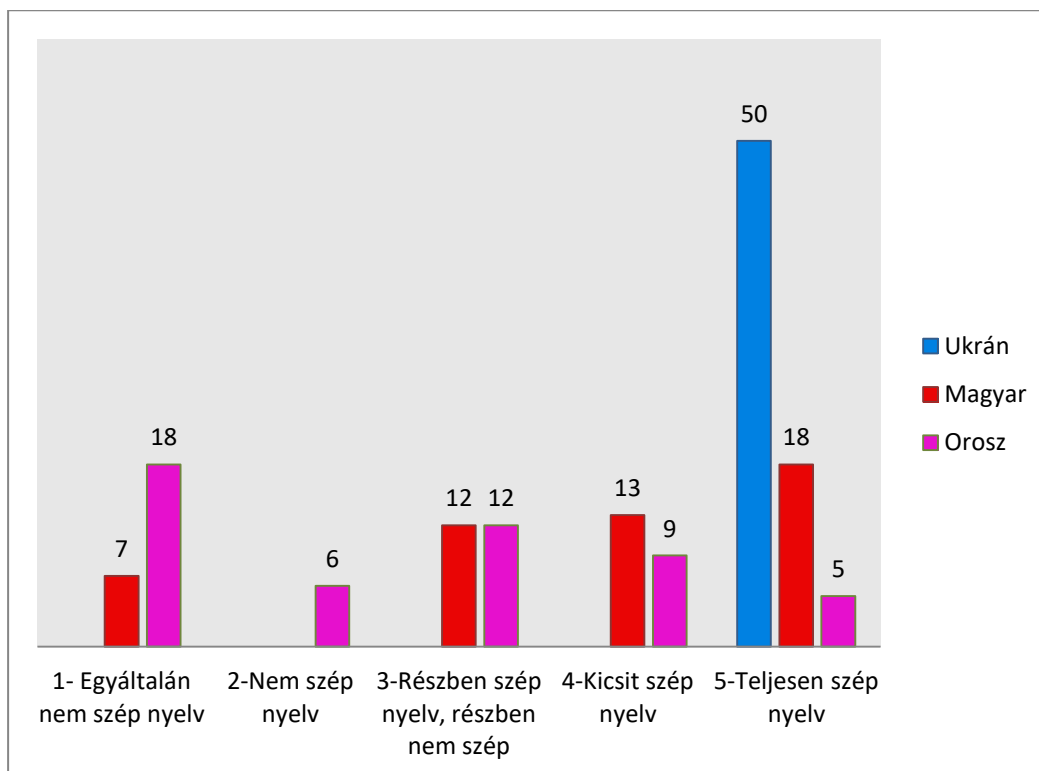
kisebb hasonlósággal. De ezt leszámítva mind nagyon szép nyelv.

MA-II_Biológia_Nő: Számomra mindegyik nyelv szép a maga módján, de természetesen a magyar a legszebb, mivel az anyanyelvem.

MA-II_Magyar nyelv és irodalom_Nő: Számomra a magyar a legszebb nyelv, hiszen ezen a nyelven gondolkodom, imádkozom, ehhez kötődik a történelmünk. Igazából az ukrán és az orosz nyelv is csodálatos, csupán nem beszélem őket, de attól ugyanúgy szépen kifejezi, a szeretlek szót, mint bármely másik nyelv. Szerintem mi kicsit előítéletesek vagyunk az ukrán nyelvvel (nem mindenki) pedig ha így jobban belegondolok nincs vele semmi baj, ez is egy csodálatos nyelv.

A hallgatók válaszait tekintve elmondható, hogy az alapképzésben tanuló adatközlők válaszaik némileg eltérnek, a mesterképzésben tanulókatól. Az alapképzésben tanuló hallgatóknál, ha nem is jelentős mértékben, de előjön az ukrán nyelvhez való negatív viszonyulás, amiatt, hogy nem tudják a nyelvet, vagy, hogy a nyelvtani szabályokat értelmetlennek találják, esetleg durvának ítélik meg az ukrán nyelvet, viszont a hallgatók többségének pozitív az ukránhoz való hozzáállása. A mesterképzésben tanuló hallgatók válaszaiban jobban látszódik a másik nemzet nyelvéhez fűződő tisztelet.

**21. ábra: Mennyire tartod szépnek a magyar, ukrán és orosz nyelveket?
(ukrán hallgatók válasza)**

Az ukrán anyanyelvű hallgatóknak szintén a magyar, ukrán, és orosz nyelveket kellett értékelniük. Az ukrán hallgatók jelentős része, hasonlóan a magyarhoz, az anyanyelvüket tartják teljesen szép nyelvnek. A magyar nyelvet az adatközlők közül *18 fő* teljesen szépnek, és *13 fő* kicsit szép nyelvnek gondolja. A válaszadók közül *12-en* semleges választ adtak, nem tudták eldönteni, hogy szép, vagy nem a magyar nyelv. *7 fő* a magyart nem tartja szépnek. A magyar hallgatók válaszaival ellentétben az orosz nyelvet többnyire egyáltalán, valamint nem szép nyelvnek tekintik az adatközlők, s csak kevesen vannak azok, akik az oroszot szép nyelvnek tartják.

Az ukrán hallgatóknak szintén meg kellett magyarázniuk, hogy a nyelveket mi alapján tartják szépnek, vagy épp nem szépnek. Az *50* adatközlőből *33 fő* indokolta meg választát, *17 fő* nem válaszolt a kérdésre. A válaszoknál itt is feltüntettem a hallgatók szakját, évfolyamát és nemét. A következő válaszokat kaptam:

BA-I_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: *Мені подобаються більшість мов, адже кожна є милозвучною по-своєму.* (A legtöbb nyelvet szeretem, mert mindegyik a maga módján gyönyörű).

BA- I_Angol nyelv és irodalom_Nő: *Українська мова мені подобається, тому що це моя рідна мова і мені подобається її милозвучність. Угорська мені також подобається, але це важка мова для вивчення. російська... думаю тут і пояснювати не потрібно.* (Azért szeretem az ukrán nyelvet, mert ez az anyanyelvem, és szeretem a dallamosságát. A magyart is szeretem, de azt nehéz megtanulni. orosz... Azt hiszem, nem kell magyarázni).

BA-II_Számvitel és adóügy_Nő: *Угорська мова звучить смішно, є багато слів які не хочеться вимовити; українська та російська мови звучать прекрасно.*(A magyar kicsit furcsán hangzik, sok olyan szó van, amit nem akarok kiejteni; az ukrán és az orosz nyelvek jól hangzanak).

BA-III_Tanítói_Férfi: *Мені обидві мови подобаються, тому що я ними розмовляю з дитинства.* (Mindkét nyelvet szeretem, mert gyerekkorom óta beszélek őket).

BA-IV_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: *Українська мова дуже подобається, адже це моя рідна мова на якій я розмовляю, угорською мовою я не володію, але вважаю її гарною.* (Az ukrán nyelvet nagyon szeretem, mert ez az anyanyelvem, amit beszélek, magyarul nem beszélek, de szerintem szép nyelv).

MA-I_Angol nyelv és irodalom_Nő: *Українська приємна, тому що рідна, угорська трохи важка, російська не приємна бо ворожа.* (Az ukrán kedves nyelv

számomra, mert az anyanyelvem, a magyar kicsit nehéz, az orosz nem kellemes, mert az ellenség nyelve).

MA- I_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: *Мій вибір очевидний,але вважаю всі мови гарними по- своєму.*(Az én választásom nyilvánvaló, de szerintem minden nyelv gyönyörű a maga módján).

MA-II_Turizmus és rekreáció_Nő: *Я люблю власну, рідну мені мову – і це очевидно. Хто б не любив свою ж рідну мову? :) А от з угорською – сказати важко. Вона гарна у вимові, але дуже складна у вивченні. Тому я вірю і сподіваюсь, що колись її вивчу таки! А з російською теж все зрозуміло – можливо я і знаю цю мову (не без впливу медіа і соціуму), але не хочу користуватись чи чути цю мову у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії.*

MA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: *Українська мова є моєю рідною мовою, тому для мене вона наймилозвучніша, угорська мовою я добре володію, а російська була для мене красивою мовою до повномасштабного вторгнення.* (Az ukrán az anyanyelvem, így számomra ez a legdallamosabb nyelv, magyarul jól beszélek, és az orosz is szép nyelvnek tekintetem, a háború előtt).

Az ukrán anyanyelvű hallgatók többnyire az anyanyelvüket tartják szépnek, a magyar hallgatókhoz hasonlóan, a magyar nyelvhez való viszonyulásuk többnyire pozitív képet mutat, ellentétben az orosz nyelvvel. Ahogy a válaszokból is láthatjuk a jelenlegi ukrán–orosz háború jelentősen megnövelte az orosz nyelvhez való negatív hozzáállást.

Ezt követően a kérdőívben a hallgatóknak jellemezniük kellett a magyar és ukrán nyelvet. A nyelvek jellemzését külön kategóriákba sorolom, valamint először a magyar hallgatók válaszait tárgyalom, azt követően az ukrán hallgatók válaszait. A magyar kérdőívben erre a kérdésre 65 válasz érkezett, és 36 fő nem válaszolt. A magyar kérdőív kérdése így hangzott: **Milyen tulajdonságokkal jellemeznéd az ukrán és magyar nyelvet?**

1. Különböző kifejezésekkel összefüggő válaszok: „A magyar szép és választékos nyelv, míg az ukrán nem”. „A magyar színes és az ukrán érdekes”. „A magyar könnyű és szép nyelv”. „Mindkét nyelv érthető és szép”. „A magyart kifejezetten szép, színes és gazdag nyelvnek tartom”. „Számomra ez a két nyelv nagyon szép, mivel kiskorom óta ebben nőttem fel, és úgy gondolom, dallamos és szép nyelv a magyar. Az ukrán kicsit durvább, de nagyon szép attól számomra”.

2. A nyelvek nyelvtani tulajdonsága: „Választékosabb, mint az ukrán”. „Az ukránban nehéz a helyes ragozást használni, a magyarban nehéz a grammatika”. „Az

ukrán folyton megújuló és sok az átvétel, a magyar autentikus többféleképpen is ki tudjuk magunkat fejezni”. „Az ukránban nehezen követhető a sok nyelvtani változás és a ragozás is nehéz”. „A magyarban rengeteg szinonima van az egyes dolgok kifejezésére, számomra egyszerűbb a szerkezete. Az ukránban nehéz a ragozási rendszer, rengeteg a kivétel, és nehéz a hangsúly eltalálása a szavakon”.

3. A nyelv kiejtésének, hangzásának tulajdonsága: „A magyar zeneies, dallamos, pörgős, ritmusos”. „A magyar hangzatos és jól kifejezhető általa az emberi élet minden apró rezzenése”. „Az ukrán számomra nehezen kiejthető”. „Számomra az ukrán kevésbé dallamos, mint a magyar”. „Az ukrán nyelvnek jó a csengése”. „Az ukrán hangzása kemény, nyers”. „Mindkét nyelvet zeneiesnek tartom”.

4. A nyelv tanulhatósága: „Az ukrán kevésbé könnyű azok számára, akik nehezen tanulnak nyelvet, a magyar nehéz, az ukrán pedig magyarként könnyebb - minden nyelvnek megvan a saját szépsége”. „Egyik sem könnyű nyelv. A magyar nyelv az ukrán emberek számára nehezebben tanulható. Az ukrán pedig a magyar emberek számára nehezen tanulható. Ettől függetlenül szép nyelvek”. „Az ukrán nyelvben nagyon nehezek a kifejezések”. „Nehéz megtanulni mindkét nyelvet”.

A magyar anyanyelvű hallgatók jelentős része saját anyanyelvéhez pozitív tulajdonságokat írt. Elmondható, hogy sokan az ukrán nyelvet is szépnek gondolják, csak a hallgatók csekély része adott negatív véleményről tanúskodó választ. Az adatközlők többsége az ukrán nyelvet nehéznek tekintik, míg a magyart könnyebbnek. A hallgatók nagyobb része a nyelv tanulhatóságára, valamint a nyelvnek a nyelvtani tulajdonságaira fektette a hangsúlyt, és ebből a két szempontból jellemezték a magyar és ukrán nyelvet.

Az ukrán anyanyelvű hallgatóknak is jellemezniük kellett a magyar és ukrán nyelvet. Akérdőívben az erre vonatkozó kérdés így hangzott: **Які якості ти використала б для характеристики угорської та української мов? (Milyen tulajdonságokkal jellemezné a magyar és az ukrán nyelvet?)**

A kérdésre 50 adatközlőből 30 fő válaszolt, és 20 fő nem válaszolt. Az ukrán kérdőív válaszait az előzőhöz hasonlóan négy kategóriába sorolom. Az ukrán hallgatók válaszai a következők:

1. Különböző kifejezésekkel összefüggő válaszok: „Дуже красиві мови”.(Nagyon szép nyelvek). „Угорська - багата, важка, смішна, Українська - чітка, важка, гарна, багата”. (A magyar gazdag, nehéz, vicces, az ukrán - tiszta, nehéz, szép, gazdag).

2. A nyelvek nyelvtani tulajdonsága: „Угорську мову у побудові речень лише, у

решити, наприклад, в граматиці, дуже важко...” (A magyar csak a mondatszerkesztésben jó, de más területeken, például a nyelvtanban nagyon nehéz). „*Угорська мова складна граматика*”.(A magyar nyelvnek a nyelvtana összetett).

3. A nyelv kiejtésének, hangzásának tulajdonsága: „*Українська - милозвучність, угорська – ритмічність*”, (Az ukrán dallamos, a magyar ritmusos). „*Українська милозвучно мов молитва мова*” (Az ukrán nyelvnek olyan a hangzása, mint egy imának). „*Українська мова – мелодійна і гармонічна. Угорську мову можна теж описати як одну з мелодійних. Конкретних якостей важко для цієї мови придумати, хіба що краса мовлення та простота*”. (Az ukrán nyelv dallamos és harmonikus. A magyar is a dallamos nyelvek közé sorolható. Nehéz konkrét tulajdonságokat kitalálni erre a nyelvre, kivéve a beszéd szépségét és egyszerűségét). „*Українська мова - милозвучна, витончена. Угорська мова - приємна, складна, гарна*”. (Az ukrán nyelv dallamos és elegáns. A magyar nyelv kellemes, összetett, szép).„*Українська мова солов'їна, її не лише слухати а і вчити приємно. А от угорська як на мене звучить грубо*” (Az ukrán nyelvet nemcsak hallgatni, hanem tanulni is öröm. De a magyar nekem durván hangzik).

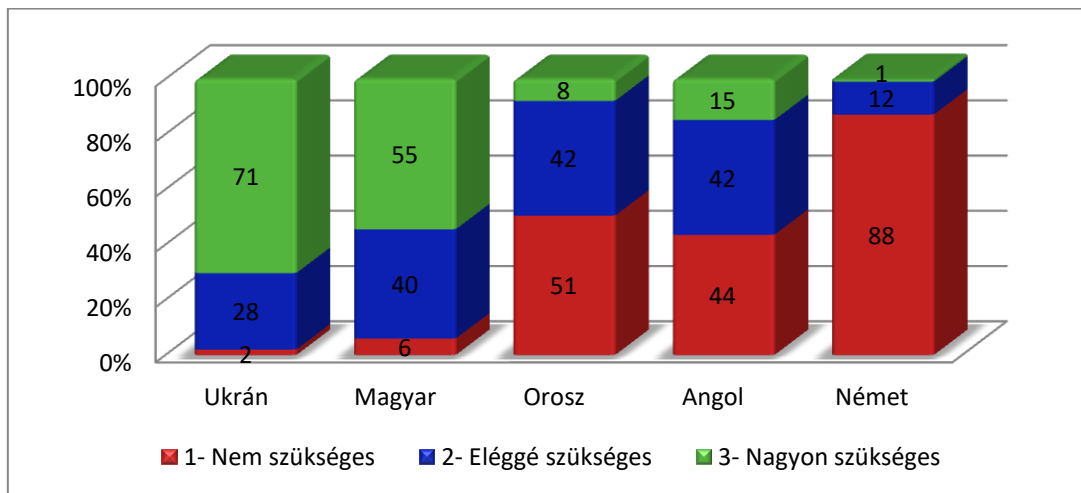
4. A nyelv tanulhatósága: „*Угорська мова занадто важка, українська легка*”. (A magyar nyelv túl nehéz, az ukrán könnyű). „*Угорська важка, українська легка і гарна*”. (A magyar nehéz, az ukrán nyelv könnyű és szép). „*Угорська мова - для мене важка коли щось дуже швидко потрібно читати*”. (Nekem a magyar nyelv nehezen megy, ha valamit nagyon gyorsan kell elolvasnom).

Az ukrán anyanyelvű hallgatók válaszai alapján elmondható, hogy saját anyanyelvüket pozitívan jellemzik. A magyar nyelvet is többnyire pozitív szavakkal jellemezték és negatív jelzők kisebb mértékben fordultak csak elő. A hallgatók többsége nehéz és összetett nyelvnek tartja a magyart.

A magyar hallgatók a magyar és ukrán nyelv jellemzésénél a nyelvek nyelvtani tulajdonságaiból indultak ki, az ukrán hallgatók többnyire a nyelv hangzásából. A magyar anyanyelvű hallgatók számára az ukrán nyelv nehéz a tanulhatósága és grammatikai szempontjából. A magyar és ukrán hallgatók jelentős része a saját anyanyelvét dallamosnak, szépnek ítéli, de a másodnyelvet szintén szépnek tartják, csupán az adatközlők minimális részénél jelent meg negatív vélemény.

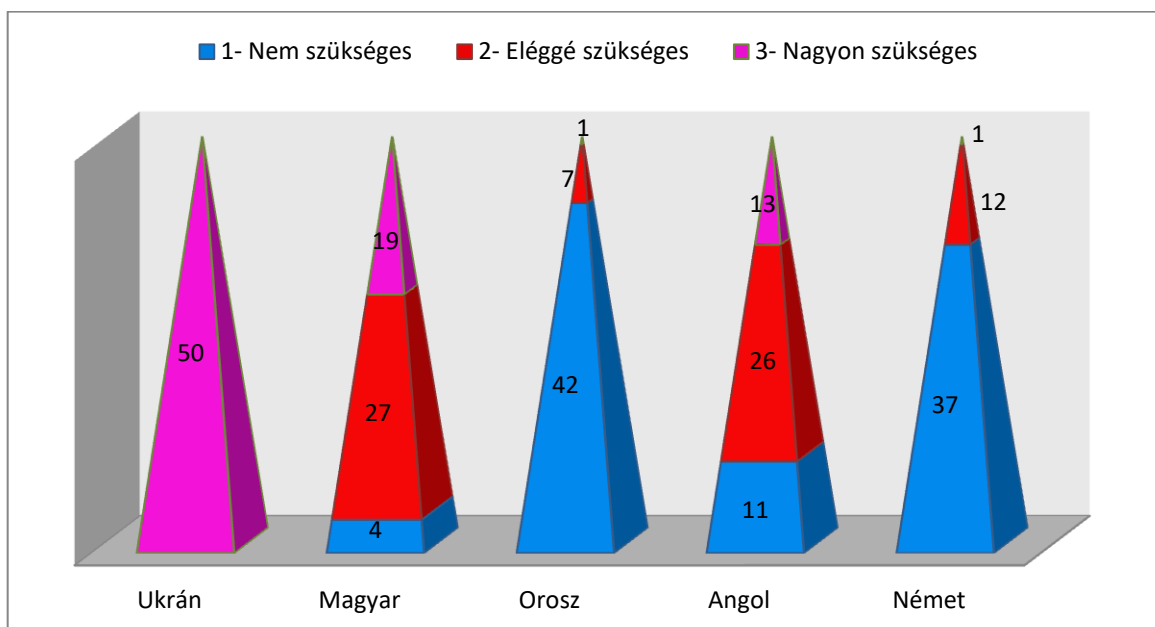
A magyar és ukrán nyelv jellemzése után a kérdőívben a hallgatóknak meg kellett adniuk mennyire tartják a boldogulás szempontjából szükségesnek az általam megadott nyelveket Kárpátalján.

**22. ábra: Mennyire tartod szükségesnek a következő nyelvek tudását Kárpátalján?
(magyar hallgatók válaszai)**

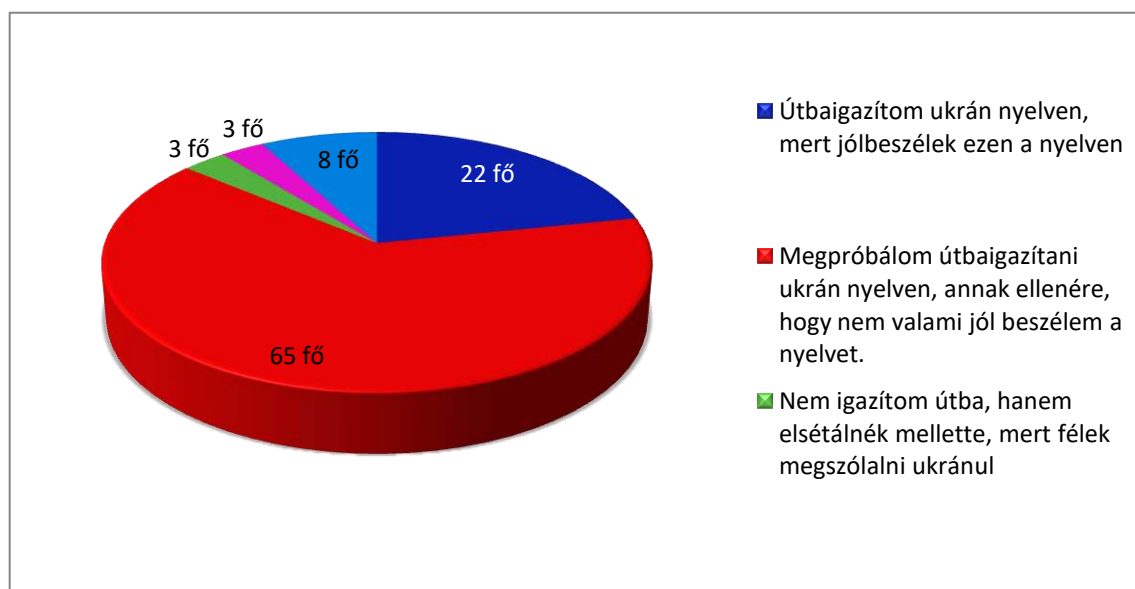
A magyar hallgatók közül 71 fő Kárpátalján az ukrán nyelvet nagyon szükségesnek és 28 fő eléggé szükségesnek véli. A válaszadók nagyobb aránya az ukrán mellett a magyar nyelvet is fontosnak véli a Kárpátalján való boldoguláshoz. Láthatjuk, hogy az orosz nyelvtudást a 51 fő nem véli szükséges nyelvnek. Az idegen nyelvek tudását viszont fontosnak érzékelik: ugyanis az angol nyelvet 42 fő eléggé szükségesnek, és 15 fő nagyon szükségesnek véli. A német nyelv jóval alacsonyabb tendenciát mutat, mivel a válaszadók döntő többsége nem tartja fontosnak. Elmondhatjuk, hogy a hallgatók jelentős része pozitívan viszonyul a többnyelvűséghez. Kárpátalján a teljes boldoguláshoz szükséges az államnyelv, , illetve a magyar és egy idegen nyelv ismerete is.

**23. ábra: Mennyire tartod szükségesnek a következő nyelvek tudását Kárpátalján?
(ukrán hallgatók válaszai)**

Az ukrán anyanyelvű hallgatók válaszait tekintve egyértelműen látszik, hogy az ukrán nyelvet minden válaszadó nagyon szükségesnek tartja a Kárpátalján való boldogulás szempontjából. Emellett látható, hogy a hallgatók jelentős többsége az ukrán mellett a magyar nyelvtudást is fontosnak véli: 27 fő eléggé szükségesnek, 19 fő nagyon szükségesnek érzi a Kárpátalján való boldoguláshoz a magyar nyelvet is. Az orosz nyelvtudást az ukrán hallgatók többsége egyáltalán nem véli szükségesnek. A hallgatók nagy része szintén fontosnak tartja, az angol nyelv ismeretét is: 26 fő eléggé szükségesnek, és 13 fő nagyon szükségesnek véli. A német nyelvet a válaszadók döntő többsége nem gondolja szükségesnek. A magyar hallgatók válaszaihoz hasonlóan az ukrán hallgatók is, úgy vélik, hogy Kárpátalján való boldoguláshoz legalább 2-3 nyelv ismerete szükséges.

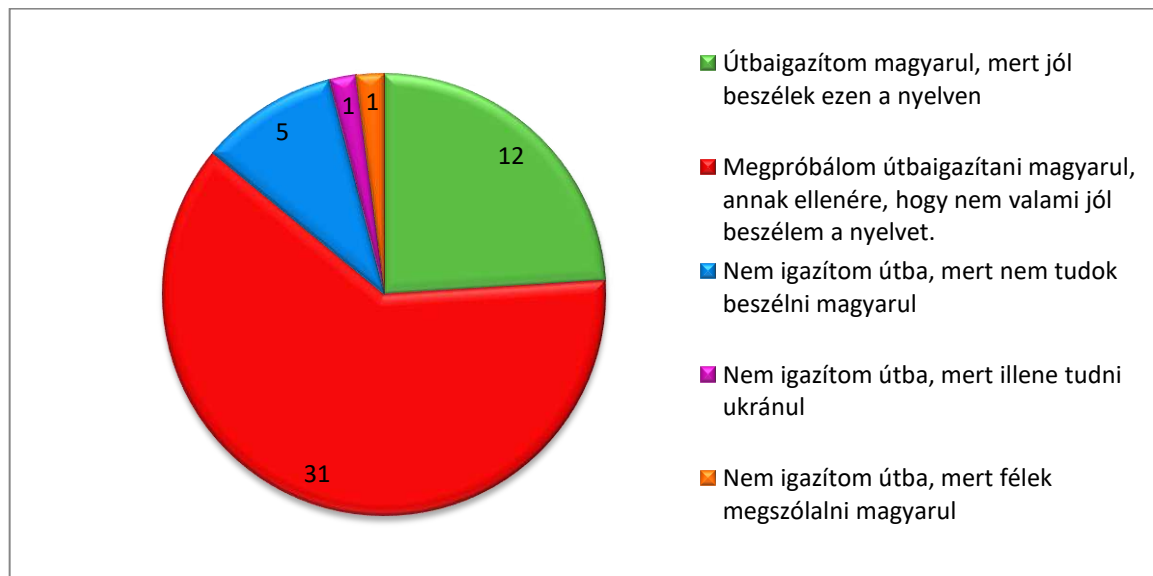
**24. ábra: Ha egy személy ukránul kér tőled útbaigazítást, hogyan cselekszel?
(magyar hallgatók válaszai)**

Ezt követően a kérdőívekben rákérdeztem, hogyan cselekednének a hallgatók, ha egy személy ukránul/magyarul kérne tőlük útbaigazítást, illetve miként reagálnának, ha egy üzletben az eladó ukránul/magyarul szólna hozzájuk. Mindkét kérdés zárt kérdés volt, így az általam megadott állítások közül kellett választaniuk a hallgatóknak

A 24. számú diagramon látható, hogy 65 hallgató a nyelvtudásától függetlenül a hozzá útbaigazításért ukrán nyelven forduló személyeket ukránul próbálná meg útbaigazítani, annak ellenére is, hogy kevésbé beszéli jól az adott nyelvet. A válaszadók közül 22 fő ukránul is eligazítást adna, mivel jól tudja beszélni a nyelvet. 8 adatközlő úgy véli, hogy inkább megkérne másat, hogy segítsen neki. Az adatközlők minimális részénél figyelhető meg, hogy nem segítenének, mert félnek megszólalni, vagy nem beszélik a nyelvet.

**25. ábra: Ha egy személy magyarul kér tőled útbaigazítást, hogyan cselekszel?
(ukrán hallgatók)**

A magyar hallgatók válaszaihoz hasonlóan az ukrán anyanyelvű hallgatók közül *31 fő* a nyelvtudásától függetlenül megpróbálná útbaigazítani az adott személyt magyar nyelven, akkor is ha nem is beszéli jól a nyelvet. *12* hallgató úgy vélte, gond nélkül útbaigazítaná magyarul a hozzá forduló személyt, mert kiváló magyar nyelvtudása. *5 fő* válaszolta azt, hogy nem tud magyarul, ezért nem is tudna magyarul útbaigazítást adni. A hallgatók minimális részénél volt megfigyelhető, hogy nem igazítanak útba magyarul egy személyt, mert félnek megszólalni magyarul, valamint szerintük illene mindenkinek tudni ukránul.

Ezt követően rákérdeztem, hogyan reagálnának, ha egy üzletben az eladó ukrán vagy magyar nyelven szól hozzájuk,. A magyar és ukrán hallgatók válaszai ennél a kérdésnél is megegyeztek. A magyar hallgatók közül *62 fő* ukránul folytatná a beszélgetést akkor is, ha nehezen beszéli a nyelvet, *22-en* ukránul folytatnák a beszélgetést, mivel magas szinten tudják a nyelvet, így ők bátrabban megnyilvánulnak. A hallgatók közül *10 fő* magyarul folytatná a kommunikációt, mert egyáltalán nem beszél ukránul, *3 fő* inkább magyarul beszélne, mert fél megnyilvánulni ukrán nyelven, valamint *4 fő* nem beszélne ukránul, mert nem szereti a nyelvet.

Az ukrán hallgatók közül *22 fő* magyarul próbálná meg folytatni a kommunikációt az eladóval, *14 fő* a magas szintű magyar nyelvtudása miatt, egyértelműen magyarul folytatná a beszélgetést. *9 fő* mondta azt, hogy a magyar nyelvtudás hiánya miatt, ukránul nyilvánulna meg. *3 fő* nem merne megszólalni magyarul, ezért ukránul folytatná a kommunikációt, valamint *4 fő* válaszolta, hogy nem szereti a magyar nyelvet, ezért ukránul beszélgetne az eladóval.

Elmondható, hogy a magyar hallgatók, ha többségi nyelven szólnak hozzájuk, megpróbálnak igazodni, így a többségi nyelven, tehát ukránul folytatnák a beszélgetést. Az ukrán hallgatók jelentős részénél is elmondhatjuk, hogy meg próbálnának a kisebbségi nyelven, magyarul megnyilvánulni a kommunikációjuk során.

Érdekelt, hogy a főiskolai magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók éltek-e már át pozitív vagy negatív élményeket, amikor ukrán vagy magyar nyelven szólaltak meg. A kérdés így hangzott: **Előfordult veled, hogy pozitív/negatív élményben volt részed, mikor ukrán nyelven szólaltál meg? Ha igen, röviden írd le!** A magyar hallgatók közül *56-an* válaszoltak az adott kérdésre, míg *45 főtől* nem érkezett válasz. A hallgatók közül *14 főnek* nem volt része eddig sem negatív, sem pozitív élményben ukrán nyelvtudása miatt. A hallgatók közül viszont többen éltek már át negatív élményt hiányos ukrán nyelvtudásuk miatt. Ezzel kapcsolatosan a következő válaszok érkeztek:

BA-I_Angol nyelv és irodalom_Nő: *„Sajnos voltak szituációk, amelyek negatívan végződtek gyenge ukrán tudásom miatt. Egy biztonsági ór szőlített meg ukrán nyelven egy bevásárlóközpontban. Az érdekelte, hogy mi van a táskámban, mert az tele volt már máshol előzőleg megvásárolt termékekkel. Sajnos én a kérdést egyáltalán nem értettem. Próbáltam úgy tenni, mintha nem hallottam volna, hátha nem nekem szólt vagy nem lett volna fontos a dolog. De a férfi folytatta a kérdezősködést egyre hangosabban. Szerencsére édesanyám a közelben volt, s kisegített a kellemetlen helyzetből”.*

BA-II_Tanítói_Nő: *„Volt, hogy csúnyán néztek, mert magyar vagyok”.*

BA-II_Történelem_Férfi: *„Igen, a gimnáziumban gyakran fordult elő, hogy emiatt bántottak szóban”.*

BA-III_Óvodapedagógia_Nő: *„Az ukrán órák általános iskolában is nagyon rosszak voltak es gimnáziumban is. Szerintem sokan a tanítás minősége miatt nem tudnak megtanulni ukránul, mint ahogyan én”.*

BA-III_Matematika_Nő: *„Negatív élményem volt, mert nem tudok rendesen beszélni ukránul. Megkaptam, hogy Ukrajnában élek illene tudnom a nyelvet. Valahol igaza is volt, de nehéz megtanulni egyedül, segítség nélkül egy nyelvet”.*

A hallgatók kisebb részénél megfigyelhető volt, hogy pozitív élményt is átéltek, mert jól ki tudták magukat fejezni, egy szituációban, vagy tudtak segíteni másoknak is.

MA-II_Magyar nyelv és irodalom_Nő: *„Pozitívum volt, amikor a bolti eladó elnézve ügyetlenkedésem (az ukrán nyelvet illetően) nem reagált úgy, mintha ez olyan elítélendő lenne. Sőt, volt olyan eset is, aki látva nem értem a kérdést, inkább angolul folytatta a beszélgetést”.*

BA-IV_Angol nyelv és irodalom_Nő: „*Volt pozitív élményem is, ukrános főiskolai hallgatók szerint egész szépen beszélek ukránul, azonban rengeteg alkalommal megszólaltak már amiatt, hogy nem ragozok helyesen*”.

MA-II_Biológia_Nő: „*Az életben több pozitív élményem is volt, amikor megszólaltam ukránul. Pl. a határon volt már több katona, aki megszólított és megdicsért mennyire szépen beszélem a nyelvet és hogy örülnek nekem, mert az ők nyelvükön szólaltam meg*”.

Elmondhatjuk, hogy a magyar anyanyelvű hallgatók többsége élt már át pozitív vagy negatív tapasztalatot a nyelvtudása miatt. A legtöbb hallgatónak negatív tapasztalatai vannak, amely a hiányos ukrán nyelvtudásukhoz köthető, míg a kevesebb részük pozitív tapasztalatokban is részesült, mert jól beszéli az ukrán nyelvet.

Az ukrán hallgatóknak feltett kérdés így hangzott: ***Чи мала ти коли-небудь позитивний/негативний досвід спілкування угорською мовою? Якщо так, будь ласка, коротко!*** (Volt már pozitív/negatív élménye a magyar nyelvű kommunikációval kapcsolatban? Ha igen, kérjük, legyen rövid!)

A kérdésre 30 válasz érkezett a hallgatóktól. A magyar hallgatókkal ellentétben, az ukrán válaszadók közül 10 fő válaszolta nem volt része, sem pozitív, sem negatív élményben:

Az ukrán hallgatók is tapasztaltak negatív, vagy épp pozitív élményeket, a magyar nyelvvel való kommunikációjuk során. Többnyire a hallgatóknak negatív élményei voltak a hiányos nyelvtudásuk miatt, és ezért jobban szeretnék elsajátítani a nyelvet, de pozitív élményeket is átéltek.

BA-I_Angol nyelv és irodalom_Nő: „*Ніяких проблем у спілкуванні не мала; позитивним вважаю те, що в більшості закладів є використання обох мови*”. (Nem volt semmilyen kommunikációs problémám; szerintem pozitív, hogy a legtöbb intézmény mindkét nyelvet használja).

BA-II_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Угорці вважають, якщо вони угорці, та всі мають говорити з ними на угорській, але це не так!* (A magyarok azt hiszik, hogyha ők magyarok, akkor mindenkinek magyarul kell velük beszélnie, de ez nem így van).

BA- III_Pénzügyek, bank, biztosítás és tőzsde_Nő: „*Іноді коли я читаю кажу не ті слова, використовую ті конструкції що не притаманні угорській мові, деякі слова перекладаю з української на угорську, хоча деякий переклад не добрий наприклад газована вода я спитала чи треба gázos víz хоча угорською правильно казати ásványvíz*”. (Néha, amikor olvasok, rossz szavakat mondok, olyan szerkezeteket

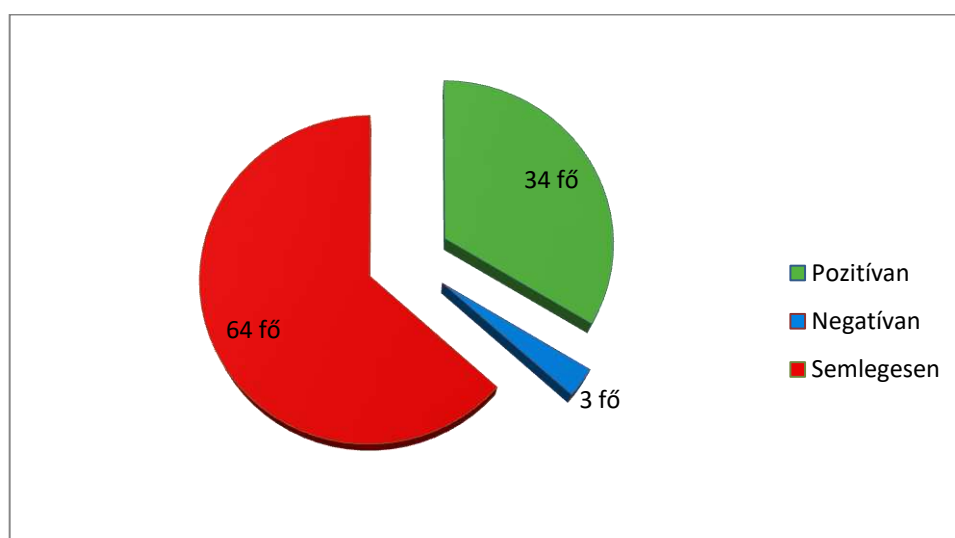
használok, amelyek nem a magyar nyelv sajátosságai. Néhány fordítás nem jó, amikor megpróbálok lefordítani néhány szót ukránról magyar nyelvre, pl. megkérdeztem, hogy a szódára magyarul gázos vizet kell-e mondanom, bár magyarul az a helyes, hogy ásványvíz).

BA-III_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „Я дуже мало знаю і розумію мову, тому із таких досвідів неприємних – візит до паспортного контролю. Соромно було дуже, вся була червона, мов помідор... У будь-якому разі, стараюсь виправитись і вчити мову наших сусідів”! (A nyelvet nem nagyon értem, így a legkellemetlenebb élményem az útlevél ellenőrzésen volt. Nagyon zavarba jöttem, piros voltam, mint a paradicsom. Mindenesetre igyekszem fejlődni és megtanulni a szomszédaink nyelvét).

BA-IV_Tanító_Nő: „Мала тільки позитивний досвід спілкування угорською. Адже коли більшість угорців бачать, що я не розумію деякі визначення все одно допомагають мені висловитися”. (Csak pozitív tapasztalataim vannak, amikor magyarul beszélek. Amikor a legtöbb magyar látja, hogy nem értek bizonyos fogalmakat, akkor segítenek abban, hogy ki tudjam magam fejezni).

Ezt követően megkérdeztem az adatközlőket arról is, hogyan viszonyulnak a másik nyelvet beszélő személyekhez. Először az általam megadott szempontok alapján kellett kiválasztaniuk a választ, majd azután meg is kellett indokolni a válaszaikat.

**26. ábra: Hogyan viszonyulsz az ukrán anyanyelvűekhez?
(magyar hallgatók válaszai)**

A 26. számú ábrán látható, hogy a magyar anyanyelvű hallgatók jelentős része semlegesén viszonyul az ukrán anyanyelvűekhez, 34 fő viszont pozitívan. A hallgatók közül mindössze 3 fő viszonyul negatívan az ukránokhoz. Az adatközlőknek indokolniuk kellett a válaszaikat. A kérdésre 67 válasz érkezett be.

Akik negatívan viszonyulnak az ukránokhoz, a következőket írták:

BA-I_Történelem_Férfi: „A nyelvtörvény miatt negatív irányba változott”.

BA-II_Tanítói_Nő: „Nem szeretem az ukránokat, így ha meghallom az ukrán beszédet csak negatívan tudok viszonyulni hozzá”.

BA-II_Turizmus és rekreáció_Nő: „Negatívan viszonyulok hozzájuk, mert nagyon szeretnék elnyomni a magyar anyanyelvűeket”.

A magyar hallgatók jelentős része, inkább semleges, vagy pozitívan viszonyul az ukránokhoz. Ezt ezzel magyarázták, hogy ők is emberek és nem tesznek különbséget.

BA-I_Természettudományok_Férfi: „Azért semleges, mert ha valaki negatívan viszonyul hozzám, nekem mindegy, aki pozitívan, annak pozitívan is fogok viszonyulni. Ez a helyzettől függ”.

BA-II_Óvodapedagógia_Nő: „Ezt akkor tapasztaltam meg, amikor a menekültekkel dolgoztam, hogy azok az emberek, akik meg akarnak érteni meg is értenek hibás mondatokból is, látva csak az akaratot bennem. Tiszteletben tartom az ő anyanyelvüket mindaddig, míg ezt ők is megteszik velem szemben. Szerintem nem a nyelvi különbség a lényeg, hanem az hogyan viszonyulnak egymáshoz a különböző nyelvet beszélő emberek”.

BA-III_Magyar nyelv és irodalom_Nő: Mindenkinek saját anyanyelve van, ez nem indok arra, hogy másként tekintsünk bárkire is.

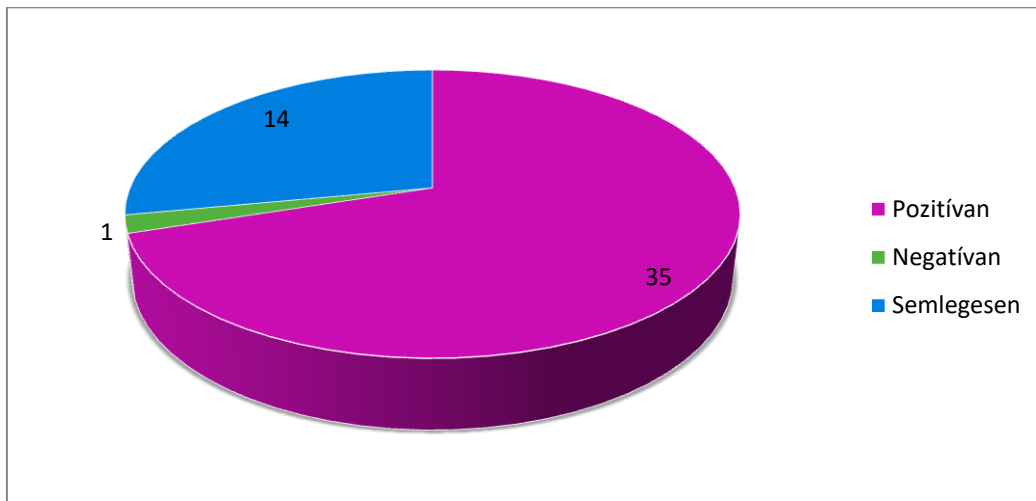
BA-IV_Biológia_Nő: „Nem különböztetem meg őket attól függetlenül, hogy nem igazán értjük egymást. Ugyanolyan kedvesek számomra, mint bárki más”.

MA-II_Angol nyelv és irodalom_Nő: „Semleges. Most aki úgy született, hogy magyarul beszél, az magyarul beszél. Aki ukránnak született az ukrán. Most emiatt nem fogok senkit elítélni, inkább a cselekedetei számítanak az embernek, nem az anyanyelve”.

MA-II_Számvitel és adóügy_Férfi: „A válaszom, hogy semleges viszonyulok az ukrán anyanyelvűekhez, azon alapszik, hogy minden emberhez ugyanazzal a tisztelettel és nyitottsággal közeledem, függetlenül az anyanyelvétől. Az ukrán anyanyelvű emberek sem kivételek ebben. Hiszem, hogy mindenki egyedi, és az anyanyelv nem határozza meg az emberi értékeket vagy jellemzőket. Ezért az ukrán anyanyelvűekkel való kapcsolatomban semleges, ami azt jelenti, hogy nem alkotok előzetes ítéleteket róluk pusztán az anyanyelvük alapján. Az egyéni viszonyulásom mindig az egyéni tapasztalatokon és kölcsönös interakciókon alapul”.

A hallgatók válaszaiból egyértelműen látszik a kölcsönös tisztelet az ukrán anyanyelvű emberekhez, tehát nem elítélőek velük szemben.

27. ábra: Hogyan viszonyulsz a magyar anyanyelvűekhez? (ukrán hallgatók válaszai)

A magyar hallgatók válaszaikhoz hasonlóan az ukrán anyanyelvűek döntő többsége is pozitívan, vagy semlegesen viszonyul a magyar anyanyelvűekhez. 35 fő pozitív választ 14 fő semleges választ jelölt. Csekély mértékben fordul elő a magyar anyanyelvűekhez való negatív viszonyulás. Az ukrán hallgatóknak is indokolniuk kellett a válaszaikat. A következő válaszokat írták:

BA-I_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Бо вони теж люди ,як і ми*”. (Ők is olyan emberek, mint mi).

BA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Я не володіє угорською мовою, тому ставлюся до неї нейтрально, але нічого негативного не маю*”. (Nem beszélek magyarul, ezért semlegesen viszonyulok hozzá, de semmi negatívumot nem tudok mondani róla).

MA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Деякі угорськомовні люди дійсно є непоганими людьми. А деякі – особливо у гуртожитку, що я чула з оповідок – жахливі. Взагалі, на мою думку, будь-яка мовна спільнота має своїх дурнів (за винятком жителів ворожої нам країни), тобто, навіть серед українськомовних теж є достатньо негативних персонажів. Тому до обох мовних груп ставлюсь нейтрально – не добре і не погано*”. (Néhány magyarul beszélő ember nagyon kedves, de vannak - főleg a kollégiumban, ahogy hallottam - borzalmasak. Általában szerintem minden nyelvi közösségben vannak furcsa emberek (kivéve a velünk szemben ellenséges ország lakóit), vagyis még az ukránul beszélők között is van elég negatív karakter. Ezért mindkét nyelvi csoporthoz semlegesen viszonyulok - se nem jó, se nem rossz).

BA-III_Számvitel és adóügy_Férfi: „*Тому що Угорщина допомагає Україні*”. (Mert Magyarország segít Ukrajnának).

BA-IV_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „Мені загалом подобаються угорськомовні люди, їхній менталітет, звичаї та культура”. (Általában kedvelem a magyar ajkú embereket, a mentalitásukat, a szokásaikat és a kultúrájukat).

MA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „Мені всерівно на якій мові розмовляє людина, тільки щоб вона була» ЛЮДИНОЮ»”. (Nem érdekel, milyen nyelven beszél az ember, amíg „EMBER”).

MA-I_Angol nyelv és irodalom_Nő: „Розумію, що поважне та толерантне ставлення до угорськомовних є важливим аспектом взаєморозуміння та гармонії в суспільстві. Я вважаю, що повага до культурної різноманітності та мовних традицій сприяє побудові позитивних відносин та співпраці між людьми різних мовних груп”. (Megértem, hogy a magyar emberekkel szembeni tiszteletteljes, toleráns hozzáállás a kölcsönös megértés és a társadalmi harmónia fontos eleme. Hiszem, hogy a kulturális sokszínűség és a nyelvi hagyományok tisztelete hozzájárul a különböző nyelvi csoportokhoz tartozó emberek közötti pozitív kapcsolatok és együttműködés kialakításához).

A magyar és ukrán hallgatók nagyobb aránya nem elítélők más nemzetiségűekkel szemben, hanem pozitívan viszonyulnak hozzájuk, és tiszteletteljesek egymással szemben.

Ezt követően a kérdőívben rákérdeztem, hogy szeretnék-e fejleszteni ukrán/magyar nyelvtudásukat a hallgatók. A kérdés így hangzott: **Szeretnéd fejleszteni az ukrán nyelvtudásodat/vagy meg szeretnéd tanulni az ukrán nyelvet? Ha igen, miért? Ha nem, miért?** A kérdésre 80 hallgatótól kaptam választ, és 21-en nem válaszoltak.

BA-I_Természettudományok_Nő: „Szeretném még tovább fejleszteni mindenképp, mert nem árt, ha az ember tovább tanul. Mindig tanulunk valami újat. Új szavakat hallunk, ezzel bővül a szókincsünk is”.

BA-II_Biológia_Nő: „Igen, szeretném. Mert a mostani helyzet ezt kívánja, de ha előre akarunk gondolkodni a jövőben is hasznos lehet. Mellesleg nem árt az efféle ismeret sem”.

BA-III_Történelem_Nő: „Igen, szeretném megtanulni az ukrán nyelvet, ugyanis itt szeretnék maradni Ukrajnában és ez elengedhetetlen része annak, hogy boldogulni tudjak”.

BA-IV_Angol nyelv és irodalom_Nő: „Igen, szeretném megtanulni az ukrán nyelvet, ugyanis itt képzelem el a jövőmet, így ez elengedhetetlen lesz. Az ukrán nyelv tudása nélkül nagyon nehéz lesz a boldogulás”.

MA-I_Óvodapedagógia_Nő: „*Igen, mert ahány nyelvet beszélsz annyi ember vagy, az ukrán pedig eleve egy szép nyelv*”.

MA-II_Magyar nyelv és irodalom_Nő: „*Igen szeretném fejleszteni, hogy magabiztosabban tudjak kommunikálni ezen a nyelven*”.

A magyar hallgatók jelentős része szeretné fejleszteni ukrán nyelvtudását, mert szeretne Kárpátalján maradni, ehhez pedig szükséges az ukrán nyelv tudása is.

Voltak olyan adatközlők, akik nem szeretnék fejleszteni ukrán nyelvtudásukat, ők ezeket a válaszokat adták meg:

BA-I_Természettudományok_Nő: „*Már jól tudok beszélni ukránul is, meg oroszul is*”

BA-II_Tanítói_Nő-: „*Nem szeretném, mert nehéz nyelv*”.

BA-II_Földrajz_Nő: „*Nem, eléggé jól beszélem a nyelvet. Inkább más nyelvre összpontosítok a jövőben*”.

BA-IV_Turizmus_Nő: „*A kisebbségkorlátozási intézkedések miatt egyre kevésbé szeretném fejleszteni*”.

MA-II_Számvitel és adóügy_Férfi: „*NEM, mivel az a szint, amelyen beszélem a nyelvet megfelelő számomra*”.

Azok a hallgatók, akik nem szeretnék fejleszteni ukrán nyelvtudásukat, többnyire már jól beszélnek ezen a nyelven, így nem érzik szükségét.

Az ukrán hallgatóknak így szólt a kérdés: **Чи хотіла б ти покращити свої знання угорської мови / хотіла б вивчити угорську мову? Якщо так, то чому? Якщо ні, то чому?** (Szeretnéd fejleszteni a magyar nyelvtudásodat/vagy meg szeretnéd tanulni az ukrán nyelvet? Ha igen, miért? Ha nem, miért?)

A kérdésre 30 válasz érkezett, 20 fő nem válaszolt.

BA-I_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Хочу покращити, щоб вміло володіти двома мовами*”. (Szeretném fejleszteni, hogy két nyelven tudjak beszélni).

BA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Так, хочу. Тому що я проживаю на території Закарпатської області в м. Берегове де проживає багато угорськомовних людей, також я навчаюсь в угорському інституті. На мою думку важливо знати мову людини, з якою живеш, розмовляєш*”. (Igen, szeretném, mert Kárpátalján, Beregszászban élek, ahol sok magyarul beszélő ember van, és egy magyar intézetben is tanulok. Szerintem fontos, hogy tudd annak a nyelvét, akivel együtt élsz, akivel beszélgetsz).

BA-III_Pénzügyek, bank, biztosítás és tőzsde_Nő: „*Так хотіла би краще розмовляти на угорській білши на літературному*”. (Szeretnék jobban és irodalmiasabb módon beszélni magyarul).

BA-III_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Дуже би хотіла! Бо мені, як громадяниці Угорщини, дуже соромно не знати цієї мови. А вчителі були дуже жахливими, тому я досі в пошуках хорошого вчителя, який міг би пояснити граматику та допомогти з вивченням слів та їх використанням у побуті*”. (Nagyon szeretném megtanulni! Mert magyar állampolgárként nagyon szégyellem, hogy nem tudom ezt a nyelvet. És a tanárok tényleg borzalmasak voltak, úgyhogy még mindig keresek egy jó tanárt, aki elmagyarázza a nyelvtant és segít a szavak megtanulásában és a mindennapi életben való használatában).

BA-IV_Angol nyelv és irodalom_Nő: „*Я дуже добре знаю угорську мову але звичайно завжди можна прагнути покращити свої знання, тому так*”. (Nagyon jól tudok magyarul, de természetesen mindig lehet törekedni arra, hogy az ember fejlessze a tudását, ezért igen).

MA-I_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Так, хотіла б, тому що, вона є досить поширена на Закарпатті, і для себе самої хотіла б вивчити*”. (Igen, szeretném, mert Kárpátalján eléggé elterjedt, és szeretném megtanulni).

MA-II_Turizmus és rekreáció_Férfi: „*Так, я вважаю, хто більше мов знає, та й більша людина*”. (Igen, szerintem, aki több nyelvet tud, az nagyobb ember).

A hallgatók jelentős része szeretné elsajátítani a magyar nyelvet, mivel úgy gondolja, hogy Kárpátalján illik tudni a magyart, mivel magyar ajkú emberek is élnek a régióban, valamint fontosnak érzik, hogy több nyelvet is beszéljenek.

Voltak olyan adatközlők, akik nem szeretnék elsajátítani a magyart, ők ezeket a válaszokat adták meg:

MA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Ні, бо знаю*”. (Nem, mert tudom).

BA-I_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Я добре володію угорською мовою*” (Jól beszélek magyarul).

BA-IV_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*На мою думку у мене з угорською мовою все нормально*”. (Szerintem a magyar nyelvtudásom rendben van).

BA-II_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Ні, тому що я добре володію угорською мовою*”. (Nem, mert jól beszélek magyarul).

BA-II_Óvodapedagógia_Nő: „*Нехочу, вже нехочу но лиші недавно її почала вчити але мені вона омерзilasця ізза відносин угорців до українців*”. (Nem akarom már tanulni, mivel megutáltam, ahogy a magyarok az ukránokhoz viszonyulnak).

A magyar és ukrán hallgatók válaszait tekintve elmondható, hogy a magyar hallgatók többsége szeretné fejleszteni az ukrán nyelvtudását, hogy boldogulni tudjon Kárpátalján. Az ukrán hallgatók többsége a magyar nyelvtudását szeretné fejleszteni, többnyire saját maguk részére, hogy több nyelven is tudjanak beszélni.

Ezt követően megkérdeztem a hallgatóktól, hogy az elmúlt időszak során pozitív vagy negatív irányba változott az ukrán és magyar nyelvhez való hozzáállásuk. A kérdés így hangzott: **Mit gondolsz, pozitív vagy negatív irányba változott a hozzáállásod az ukrán nyelvhez, az elmúlt 3-4 évben? Kérlek, válaszodat indokold meg!**

A kérdésre a magyar hallgatóktól 77 válasz érkezett be, 24 fő nem válaszolt. A hallgatók többnyire pozitívan viszonyulnak az ukrán nyelvhez, de voltak olyan hallgatók is, akiknek az ukrán nyelvtörvény miatt negatív lett a hozzáállásuk.

BA-I_Földrajz_Nő: *„Pozitívan. Középiskolában a tanárom megszeretette az ukrán nyelvet velem”.*

BA-II_Biológia_Nő: *„Igen, pozitívan változott. Valahogy beláttam, hogy meg kell tanulnom a nyelvet, és most már el is kezdtem”.*

BA-III_Óvodapedagógia_Nő: *„Egyértelműen pozitív irányban változott, mivel egyre inkább érzem azt, hogy meg kell tanulnom ezt a nyelvet hogy a továbbiakban itthon boldogulni tudjak”.*

MA-I_Tanítói_Nő: *„Pozitív irányba, mivel munkám során naponta akadályokba ütköznék a nyelvtudás hiánya miatt”.*

MA-II_Biológia_Nő: *„Számomra csak pozitív irányba változott, mivel mostanában a legtöbb helyen csak ukránul szólalnak meg és nagyon jó így visszagondolni, hogy korábban elsajátítottam a nyelvet. Így könnyebben ki tudom fejezni magam és felszabadultabb is vagyok, ha beszélni kell. Nem stresszelek, bátor vagyok, mert úgyis tudom, hogy bármilyen kérdésre tudok válaszolni”*

MA-II_Magyar nyelv és irodalom_Nő: *„Pozitív. Nem vagyok már olyan elítélő az ukrán nyelvvel szemben”.*

Összesen 15 hallgatótól kaptam negatív véleményeket. Azok az adatközlők, akiknek negatív irányba változott a hozzáállásuk az ukrán nyelvhez a következő válaszokat adták:

BA-III_Angol nyelv és irodalom_Nő: *„Inkább negatív irányba. Túl sok ellenségességet tapasztaltam a magyarok és a magyar nyelv felé az elmúlt években”.*

BA-II_Matematika_Férfi: *„Negatívan, a nyelvtörvény miatt”.*

BA-II_Tanítói_Nő: „*Negatív irányba, azért mert a magyar nyelvet el akarják nyomni*”.

BA-I_Tanítói_Nő: „*Negatívan, mert borzasztóan csekély tudásom miatt a tanárok nem igazán kedveltek, emellett sokszor előfordult, hogy vadidegenek kezdtek kiabálni rám emiatt*”.

Az ukrán hallgatók kérdése így hangzott: **Як ти вважаєш, за останні 3-4 роки твоє ставлення до угорської мови змінилося в позитивний чи негативний бік? Будь ласка, обґрунтуй свою відповідь!** (Mit gondolsz, pozitív vagy negatív irányba változott a hozzáállásod a magyar nyelvhez, az elmúlt 3-4 évben? Kérlek, válaszodat indokold meg!).Az ukrán hallgatóktól a kérdésre 28 válasz érkezett be és 22-en nem válaszoltak.

BA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Моє ставлення не змінилося, вона як і було позитивним*” (A hozzáállásom nem változott, még mindig pozitív).

BA-III_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Не змінилося, бо ї досі вважала її важливою*”. (Ez nem változott, mert még mindig fontosnak tartom).

BA-IV_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Тільки в позитивний, адже більш глибоко почала її вивчати і все більше і більше вона почала мені подобатись*” (Csak pozitív értelemben, mert elkezdtem mélyebben tanulni és egyre jobban megkedveltem).

MA-I_Tanítói_Nő: „*Позитивний бік, я вважаю її своєю другою рідною мовою*”. (Pozitívan, mert második anyanyelvemnek tekintem).

MA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*У позитивний, ясна річ, бік*”. (Természetesen pozitív értelemben).

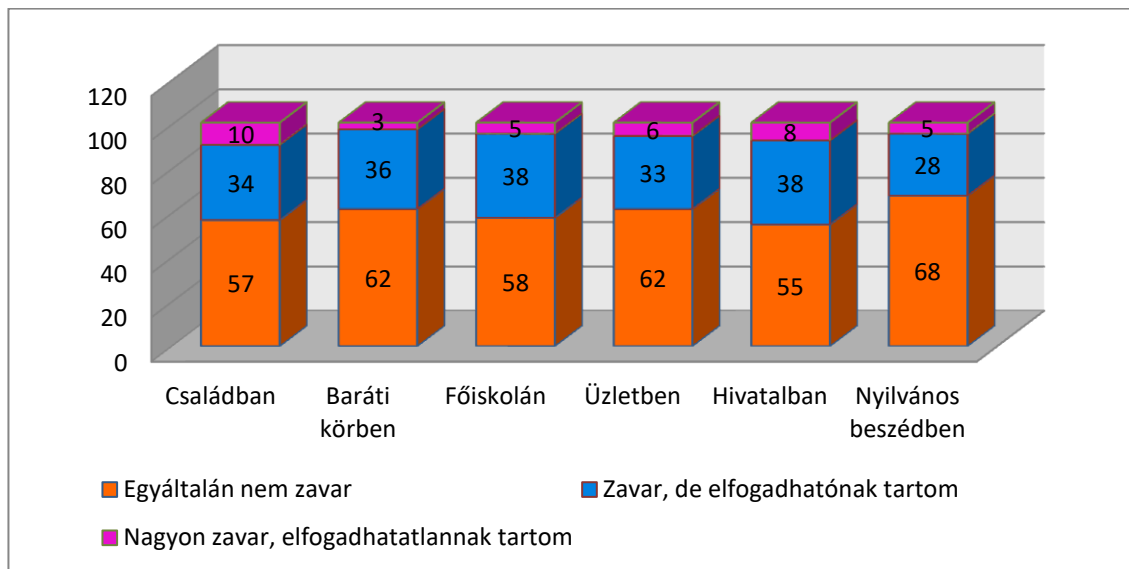
A hallgatók minimális részénél volt megfigyelhető, hogy nem változott, vagy negatív a hozzáállása a magyarhoz:

BA-I_Turizmus és rekreáció_Nő: *Нейтральний до угорської мови*”. (A magyar nyelvhez semleges).

BA-II_Számvitel és adóügy_Nő: „*В негативний однозначно*”. (Határozottan negatív).

A magyar és ukrán hallgatók válaszait tekintve elmondható, hogy a hallgatók ukrán és magyar nyelvhez való viszonyulása többnyire pozitív képet mutat, de az adatközlők minimális részénél megfigyelhető a negatív attitűd is.

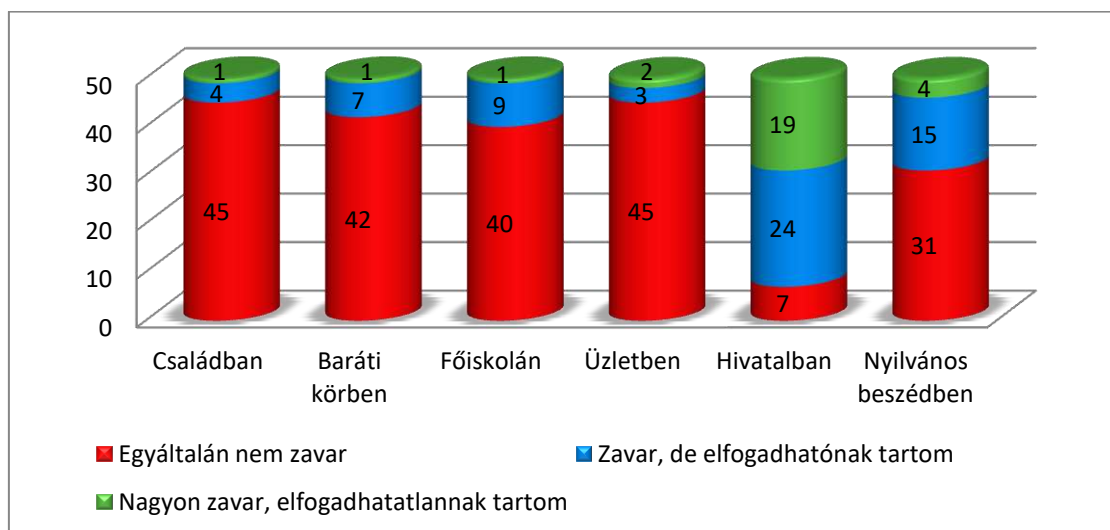
**28. ábra: Mennyire érzed zavarónak az ukrán beszédet a következő helyeken?
(magyar hallgatók válaszai)**

A kérdőívben a hallgatóknak el kellett dönteniük, hogy mennyire érzik zavarónak a családban, baráti körben, főiskolán, üzletben, hivatalban és nyilvános beszédben az ukrán nyelven történő kommunikációt. A 28. számú ábra adatai alapján elmondható, hogy a hallgatók jelentős többsége egyáltalán nem érzi zavarónak az ukrán beszédet a fenti nyelvhasználat színtereken. Az adatközlők minimális részénél figyelhető meg, hogy zavarja, de elfogadhatónak tartja az ukrán beszédet. Érdekes megnézni, hogy az üzletekben 33 fő, a hivatalban 38 fő érzi zavarónak az ukrán beszédet, pedig leggyakrabban hivatalokban ukrán nyelven kell megnyilvánulni, és nem magyarul, mivel a hivatalos ügyeket államnyelven kell intézni. Emellett vannak olyan adatközlők, 34 fő, akiket családi körben zavarja, de elfogadhatónak tartja az ukránt, illetve 10 fő elfogadhatatlannak véli az ukrán kommunikációt a családban. A főiskolán történő ukrán kommunikációt 36 hallgató véli zavaró, de elfogadható tényezőnek, és 3 fő elfogadhatatlannak az ukrán nyelv használatát.

Az ukrán hallgatóknak szintén válaszolniuk kellett arra, hogy mennyire érzik a magyar beszédet zavarónak az általam megadott színtereken. A 32. ábra adatai alapján elmondható, hogy a hallgatók jelentős többsége a családban, a baráti körben, a főiskolán, az üzletben egyáltalán nem érzi zavarónak a magyar nyelv használatát. Látható, hogy 7fő egyáltalán nem találja zavarónak a magyar beszédet a hivatalokban, viszont 24 főt zavar, de elfogadhatónak tartja a magyar beszédet, míg 19 fő nagyon zavarja és elfogadhatatlannak tartja a hivatalban az ukrán beszédet. Az ukrán hallgatók többsége úgy véli, hogy a hivatalokban inkább az ukrán nyelvet kell használni.

**29. ábra: Mennyire érzed zavarónak a magyar beszédet a következő helyeken?
(ukrán hallgatók válasza)**

Ezt követően a magyar hallgatóknak a következő kérdést kellett megválaszolniuk: **Sajnálád, ha nem lenne ukrán nyelv? Kérlek, válaszodat indokold meg!** 71 hallgatótól kaptam választ a kérdésre, 30 fő nem válaszolt. A hallgatók válaszait tekintve többnyire pozitív válaszok érkeztek, kisebb arányban negatív válaszokat is kaptam.

BA-I_Matematika_Férfi: „Igen, mert eddigi tanulásom feleslegessé válna”.

BA-II_Óvodapedagógia_Nő: „Igen mert egy viszonylag szép, de nehéz nyelv számomra, ami értékes kultúrával bír és azért kár lenne érte, ha nem lenne, mivel már hozzá vagyok szokva”.

BA-III_Történelem_Nő: „Igen, ugyanis egy nemzet elő nyelvéről van szó, amely szép nyelv”.

BA-III_Magyar nyelv és irodalom_Nő: „Nehéz erre válaszolni, mert ha egy nyelvet beszélénk, annak örülnék a legjobban. Minden nyelv színes, így mondhatni sajnálnám, mert kialakult egy állam a nyelvhez, az emberek pedig akik csak ezt beszélik, télenek lennének, ha nem lenne”.

BA-IV_Angol nyelv és irodalom_Nő: „Kulturális szempontból sajnálatosnak tartanám”.

MA- I_Magyar nyelv és irodalom_Nő: „Úgy gondolom, egy nyelvet nem lehet csak úgy eltörölni még ha sok ember is úgy gondolja, hiszen vannak olyanok, akik a magyar nyelvet sem szeretik mégsem akarják eltörölni, mert amint említettem mindennek megvan a maga szépsége”.

MA-II_Biológia_Nő: „Kicsit igen, mert szerintem ez is egy nagyon szép nyelv és jó, ha valaki tudja”.

A hallgatók minimális részétől negatív válasz érkezett:

BA-I_Óvodapedagógia_Nő: „*Nem befolyásolna, hogy létezik-e a nyelv, vagy nem, mivel ez is csak egy nyelv számomra a sok közül*”.

BA-I_Földrajz_Nő: „*Nem, mivel anyanyelvem magyar*”.

BA-I_Biológia_Nő: „*Nem, mivel semmi kötődésem hozzá*”.

BA-II_Matematika_Nő: „*Nem. Azt sajnálnám, ha nem lenne magyar nyelv*”.

BA-II_Tanítói_Nő: „*Nem sajnálnám, mert nagyon nem szeretem*”.

A hallgatók válaszait tekintve elmondható, hogy az évfolyam és a válaszok között van összefüggés, mivel a negatív választ adók többnyire alapképzésben tanuló I. és II. évfolyamos hallgatók. A pozitív válaszok többségében az alapképzésben tanuló III. és IV., illetve a mesterképzésben tanuló hallgatóktól érkeztek.

Az ukrán nyelvű kérdőívben így hangzott a kérdés: **Чи ти шкодував/ла б, якби не було угорської мови? Будь ласка, обґрунтуй свою відповідь!** (Sajnálád, ha nem lenne magyar nyelv? Kérlek, válaszodat indokold meg!).

A kérdésre az ukrán hallgatók közül *46-an* válaszoltak, és mindössze *4 főtől* nem kaptam választ. Az ukrán anyanyelvű hallgatók válaszai, a magyarhoz hasonlóan, többnyire pozitívak, csak kisebb mértékben fordul elő negatív válasz.

BA-I_Turizmus és rekreáció_Nő: „*Так, тому що кожна мова має свої властивості*”. (Igen, mert minden nyelvnek megvannak a maga sajátosságai).

BA-III_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Моя думка поділяється на дві сторони, з одного боку скоріш за все ні, так як моя рідна мова українська, і здебільшого я і моє оточення розмовляє тільки нею. Але, так-як закарпатський діалект, та саме Закарпаття містить у собі угорську мову, та і оточення моє на даний момент також угорськомовне, то я б у цьому випадку шкодувала*”. (A véleményem kétfelé oszlik, egyrészt valószínűleg nem, hiszen az anyanyelvem az ukrán, és többnyire én és a környezetem is csak ezt beszéli. De mivel a kárpátaljai dialektusban és Kárpátalján is van magyar nyelv, és a környezetem is magyar nyelvű jelenleg, ezért sajnálnám).

BA-IV_Számvitel és adóügy_Nő: „*Так шкодувала б, адже я її вважаю вже своєю другою рідною мовою, я часто її використовую серед друзів, знайомих*”. (Igen, megbánnám, mert második anyanyelvemnek tekintem, gyakran használom barátaim és ismerőseim körében).

MA-I_Turizmus és rekreáció_Férfi: „*Так, адже вона стала частиною мого життя і в моїй сім'ї є угорці*”. (Igen, mert az életem részévé vált, és a családomban vannak magyarok).

MA-II_Ukrán nyelv és irodalom_Nő: „*Можливо трохи, тому що це все ж таки це одна мова, і вивчення мов це є розвиток для людини. Знати лише одну мову – це знати лише один кругозір. Для того, аби відкрити очі й пізнати світ, нам варто знати чимало мов*”. (Talán egy kicsit, mert ez még mindig egy másik nyelv, és a nyelvtanulás az ember fejlődése. Ha csak egy nyelvet ismerünk, azt jelenti, hogy csak egy világnézetet ismerünk. Ahhoz, hogy kinyíljon a szemünk és megismerjük a világot, sok nyelvet kell ismernünk).

A hallgatók minimális része, ezeket a válaszokat adta meg: „*Hi нешкодувала б*”. „*Hi не шкодувала би, бо вона важка*”. „*Hi,хай буде*”. „*Hi*”. „*Нейтрально*”. (Nem, nem bánám meg. Nem bánám meg, mert nehéz. Nem, legyen. Nem. Semleges).

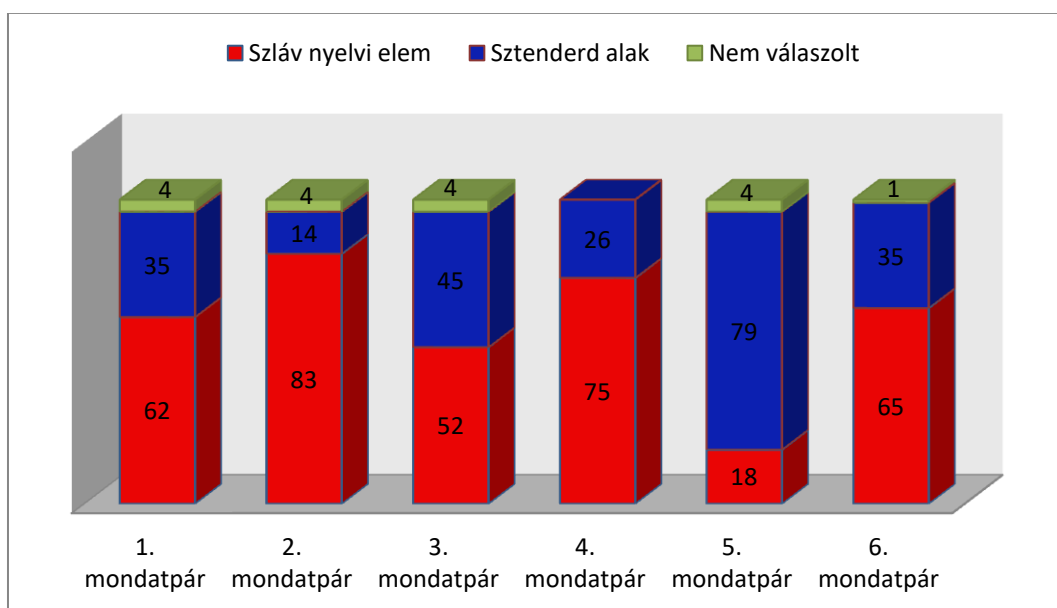
Ezek a válaszok 8 alapképzés I. és II. évfolyamos hallgatótól érkeztek.

4.1.4. Az ukrán és magyar másodnyelvi elemek használata a magyar és ukrán anyanyelvű főiskolai hallgatók kommunikációjában.

A kérdőívben röviden kitértem a hallgatók szláv, illetve a magyar nyelvi elemek használatára. Érdekelt, hogy az adatközlők kommunikációjában, milyen gyakran fordulnak elő másodnyelvi elemek. A témakör két kérdést foglalt magába. Az első kérdés így hangzott: **Az alábbi mondatpárok közül melyiket tartod jobbnak? (Azt a mondatot jelöld csak be a kettő közül, amelyiket jobbnak tartod).**

A magyar anyanyelvű hallgatóknak 6 mondatpárt állítottam össze, amelyből ki kellett választaniuk, melyiket tartják jobbnak. A válaszokat diagramon is ábrázolom. Igyekeztem olyan kölcsönelemekre rákérdezni, amelyek Kárpátalján elterjedtek.

30. ábra: Másodnyelvi elemek használata (magyar hallgatók válaszai)

Az 1. mondatpár így hangzott: Vettem egy új **májkát**. Sztenderd alak: Vettem egy új **trikót**. Kárpátalján a májka szó igen elterjedt kifejezésnek számít. Láthatjuk, hogy a hallgatók közül *62-en* ennek a kifejezésnek a szláv nyelvi elemét használják, és csak 35-en használják a sztenderd alakot.

A 2. mondatpár a következő volt: Délben **pelmenyit** ettem. Sztenderd: Délben **húsos derelyét** ettem. Látható, hogy ennél a mondatpárnál is a másodnyelvi elem dominál, tehát *83 fő* használja mindennapi kommunikációja során.

A 3. mondatpár így hangzott: Reggelire **szokot** ittam. Sztenderd változat: Reggelire **rostos üditőt** ittam. A hallgatók közül 52 fő a szláv nyelvi elemet tartalmazó mondatot, 45 fő a magyar nyelvi alakot vélte helyesnek. Ez a másodnyelvi elem is elterjedt a hallgatók körében.

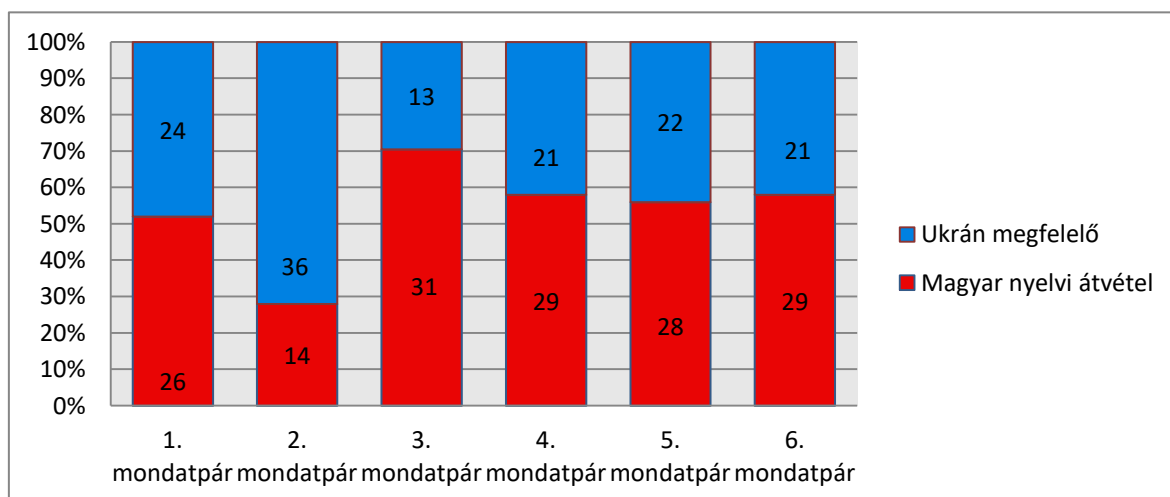
A 4. mondatpár a következő volt: **Trubocskit** sütöttem. Sztenderd alak: **Habrollót** sütöttem. Az adatközlők közül *75 fő* a szláv lexikai elemet használja, és *26 fő* a sztenderd változatot.

Az 5. mondatpár így hangzott: A telefonos boltban **plansetet** vettem. Sztenderd alak: A telefonos boltban **táblagépet** vettem. Amint látható *79 fő* magyar nyelvi alakban használja az adott kifejezést, és mindössze *18 fő* másodnyelvi alakban.

A 6. mondatpár így hangzott: A tanulmányi vetélkedő győztese **gramotát** kapott. Magyar nyelvi elem: A tanulmányi vetélkedő győztese **oklevelet** kapott. Ennél a mondatpárnál látható, hogy *65 fő* másodnyelvi alakban használja az adott kifejezést és mindössze *35 fő*, sztenderd nyelvi alakban.

Elmondható, hogy a magyar anyanyelvű hallgatók jelentős többsége a hétköznapi kommunikációja során használ másodnyelvi elemeket.

31. ábra: Másodnyelvi elemek használata (ukrán hallgatók válaszai)

Az alábbi ábrán az ukrán hallgatók által használt másodnyelvi szavakról kapunk képet. A 6 mondatpár közül a magyar nyelvi kifejezést és az ukrán megfelelőjét fogom bemutatni. Igyekeztem olyan magyar nyelvi kifejezéseket beletenni a kérdőívbe, amelyek elterjedtek az ukrán anyanyelvűeknél.

Az 1. mondatpár magyar nyelvi alakja: **Пасуля**, és ukránul: **Квасооля**. A kifejezés magyar jelentése: *paszuly, bab*. Látható, hogy az ukrán hallgatók közül *26 fő* a magyar nyelvi kölcsönszót használja és *24 fő* az ukrán megfelelőjét használja.

A 2. mondatpár magyar alakja: **Крумпля** és ukránul: **Картопля**. A szó magyar jelentése: *burgonya, krumpli*. A hallgatók többnyire ennek a kifejezésnek az ukrán megfelelőjét használják a kommunikációjuk során, és mindössze *14-en* használják a magyar nyelvi kölcsönzést.

A 3. mondatpár kifejezésének magyar alakja: **Парадичка** és ukrán megfelelője: **Помідор**. A szó magyar jelentése: *paradicsom*. Elmondható, hogy ennél a mondatpárnál a magyar nyelvi kölcsönzés domináns, tehát *31 fő* használja, míg ukrán megfelelőjét *13 fő* használja.

A 4. mondatpár magyar nyelvi alakja: **Кошар**, melynek ukrán megfelelője: **Кошик**. Az adott kifejezés magyarul *kosár*. Látható, hogy a hallgatók közül *29-en* a magyar nyelvi kölcsönszót használják beszédük során, és *21 fő* az ukrán nyelvi megfelelőt.

Az 5. mondatpár magyar alakja: **Баканч**, amely ukránul **черевик**. Magyar jelentése pedig *bakancs*. Az adatközlők közül *28 fő* a magyar nyelvi kölcsönszót jelölte válasznak, és *22 fő* az ukrán megfelelőjét.

A 6. mondatpár magyar nyelvi alakja: **Біцигли**, melynek ukrán megfelelője: **Велосипед**. A magyar jelentése: *bicikli, kerékpár*. Az ukrán anyanyelvűeknél nagyon elterjedt szónak számít a *біцигли*. Láthatjuk, hogy a másodnyelvi alak van domináns helyzetben, tehát a hallgatók közül *29 fő* a mindennapi kommunikációja során ezt a kifejezést használja, és *21 fő* az ukrán megfelelőjét.

Elmondható, hogy az ukrán és magyar hallgatók szóhasználatában jelen vannak a másodnyelvi elemek, és azokat használják is a másokkal való kommunikációjuk során.

A következő feladat így hangzott: **Helyesnek tartod-e az alábbi mondatokat, vagy találsz benne nyelvtani szempontból kifogásolható szót? (Ha nem tartod helyesnek, javítsd ki a számodra megfelelő szóval).**

A magyar nyelvű kérdőívbe 8 mondat volt, amelyek másodnyelvi elemeket tartalmaztak. Arra voltam kíváncsi, hogy a hallgatók nyelvtani szempontból helyesnek

tartják-e az adott lexikai elemeket, vagy kijavítják a sztenderd változatra. A mondatokban szereplő szláv nyelvi elemeket fogom bemutatni.

Az 1. mondatban szereplő szavak: *milicista*, magyar jelentése *rendőr*, *megstráfolta* magyarul *megbírságolta*. Elmondható, hogy a hallgatók közül *18 fő* nyelvtani szempontból kifogásolhatónak vélte az adott szavakat, *74-en* magyar nyelvi megfelelőre javították ki a szláv lexikai elemeket. *9* hallgató nem válaszolt a kérdésre.

A 2. mondatban a *povesztka* szláv kölcsönszó szerepelt, melynek jelentése *katonai behívó*. Elmondható, hogy *62 fő* javította az adott kifejezést sztenderd alakra. A válaszadók közül *39 fő* tartotta nyelvi szempontból a mondatot helyesnek.

A 3. mondatban a *dácsa* szláv lexikai elem szerepelt, melynek magyar jelentése *nyaraló, kerti lak*. A hallgatók közül *81-en* nyelvi szempontból nem vélték megfelelőnek az adott kifejezést, ezért javították sztenderd alakra. *20* hallgató helyesnek vélte a szláv nyelvi alakot.

A 4. mondatban a *bagázsnjik* kölcsönszó szerepelt, amely Kárpátalján igen elterjedt. Magyar jelentése *csomagtartó*. A hallgatók közül *70 fő* a magyar nyelvi megfelelőre javította az adott kifejezést és csak *31 fő* tartotta helyesnek.

Az 5. mondatban a *sztelázsi* szláv lexikai elem szerepelt, melynek magyar jelentése *polc*. Itt is elmondható, hogy a magyar nyelvi alak van domináns helyzetben, ugyanis az adatközlők közül *78 fő* nyelvtani szempontból nem vélte helyesnek az adott kifejezést. *23 fő* nem javította ki sztenderd alakra a kifejezést.

A 6. mondat másodnyelvi eleme a *diktánt* szó, mely magyarul *tollbamondást* jelent. A hallgatók közül *36 fő* vélte helyesnek az adott lexikai elemet a mondatban, és *65 fő* a magyar nyelvi megfelelőjét adta meg.

A 7. mondat a *resztorán* szláv nyelvi elemet tartalmazta, amelynek magyar jelentése *étterem*. A hallgatók jelentős része (*74 fő*) hibásnak vélte nyelvtani szempontból a mondatot, ezért kijavította sztenderd nyelvi megfelelőre, mindössze *27 fő* tartotta helyesnek a kifejezést.

A 8. mondatban másodnyelvi elemként a *zákázálni* szó szerepelt, amely magyarul *rendelést* jelent. A hallgatók döntő többsége (*92 fő*) javította a kifejezést magyar nyelvi megfelelőre, *9 fő* vélte nyelvtani szempontból helyesnek a kifejezést.

Elmondható, hogy míg az előző feladatban a hallgatók döntő többsége természetesnek tartotta a szláv nyelvi elemek használatát, addig nyelvtani szempontból kifogásolhatónak vélik. Ugyanakkor a szóhasználatukban jelen vannak ezek a kifejezések.

Az ukrán anyanyelvű hallgatóknak is el kellett dönteniük, hogy az általam megadott mondatokban található magyar nyelvi elemeket nyelvtani szempontból kifogásolhatónak, vagy helyesnek tartják-e. A következő magyar nyelvi elemek szerepeltek a mondatokban:

Az 1. mondatban a magyar kölcsönszó a *бундаш кенер* volt, amely ukránul *смажений vagy жарений хліб*. Magyar jelentése *bundás kenyér*. A hallgatók közül 29-en az adott kifejezés ukrán megfelelőjét adták meg: 17-en a *смажений хліб*, valamint 12-en a *жарений хліб* kifejezést jelölték meg válaszként. 21 fő helyesnek tartotta a kifejezést.

A 2. mondatban szereplő hungarizmus a *палачинти* szó volt, amely ukránul *млини*. Magyar jelentése *palacsinta*. Az adatközlők jelentős része (38 fő) az adott magyar kölcsönszót nyelvtani szempontból kifogásolhatónak vélte, így az ukrán megfelelőjét adta meg válaszként. Mindössze 12 hallgató nem javította ki a kölcsönelemet.

A 3. mondatban szereplő kifejezés a *гуляш левеш*, melynek ukrán megfelelője *суп гуляш*. A szó jelentése magyarul *gulyás leves*. A válaszadók döntő többsége (36 fő) az adott mondatban a magyar lexikai elemet ukrán megfelelőre javította ki. 14 fő a mondatban szereplő szót megfelelőnek tartotta.

A 4. mondatban szereplő magyar kölcsönelem a következő volt: *жеб*, ukrán megfelelője *кишеня*. A kifejezés magyar jelentése *zseb*. Ennél a mondatnál is észrevehető volt, hogy a hallgatók túlnyomó része (41 fő) a kifejezést kifogásolhatónak vélte, ezért javította. Mindössze 8 fő tartotta helyesnek a kifejezést. 1 hallgatótól nem érkezett válasz.

Az 5. mondatban a *погар* magyar nyelvi átvételt adtam meg, melynek ukrán megfelelője *стакан*. Magyar jelentése *pohár*. A hallgatók közül 39 fő, nyelvtani szempontból zavarónak találta a kifejezést ezért az ukrán megfelelőjét adta meg, és 9 fő helyesnek vélte. 2 adatközlőtől nem érkezett válasz a mondatra.

A 6. mondatban szereplő magyar kölcsönszó a következő volt: *нануци*, melynek ukrán megfelelője *тапочки* vagy *канці*. A kifejezés magyar jelentése *papucs*. A hallgatók közül 42 fő kijavította a magyar nyelvi elemet, az ukrán megfelelőjére. 23 adatközlő válaszában volt megfigyelhető a *канці* kifejezés, illetve 19 fő *тапочки* szót adta meg. 8 adatközlő nyelvtani szempontból megfelelőnek vélte a mondatot.

A 7. mondatban a *кексики* magyar lexikai elemet adtam meg, melynek ukrán megfelelője *печиво*. Magyar jelentése *keksz*. A hallgatók közül 31-en kijavították a magyar kölcsönszót az ukrán megfelelőjére. Itt is elmondható, hogy az adatközlők többsége kifogásolhatónak vélte az adott szót a mondatban, és csak 17 fő gondolta nyelvtani szempontból megfelelőnek. 2 adatközlőtől nem érkezett válasz.

A 8. mondatban szereplő magyar nyelvi átvétel a következő volt: *мачка*, amelynek ukrán megfelelője *kim/кимка*. Magyar jelentése *macska*. A hallgatók közül 38-an javították a mondatban szereplő kölcsönelemet az ukrán nyelvi megfelelőjére. 12 fő megfelelőnek tartotta az adott kifejezést a mondatban.

Elmondható, hogy a magyar és ukrán hallgatók egyaránt használnak másodnyelvi elemeket a kommunikációjuk során. A hallgatók jelentős része természetesnek vélte a másodnyelvi elemeket tartalmazó mondatokat. Látható, hogy ha nyelvi szempontból kérdezzük rá bizonyos lexikai elemekre, akkor viszont már a hallgatók nagyobb aránya kifogásolhatónak véli a kifejezéseket.

V. ÖSSZEFOGLALÁS

Diplomamunkámban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tanuló magyar és ukrán anyanyelvű hallgatók másodnyelvhez való viszonyát vizsgáltam. Jelen munkám célja az volt, hogy feltárjam a magyar anyanyelvű főiskolai hallgatók ukrán nyelvhez való viszonyulását, illetve az ukrán anyanyelvű hallgatók magyar nyelvhez való hozzáállását. Választ akartam kapni, hogyan vélekednek a hallgatók az adott nyelvekről, valamint mi befolyásolja pozitív, negatív attitűdjeiket a nyelvekhez. A vizsgálatához kérdőíves felmérés szolgált alapul. Magyar és ukrán nyelvű kérdőívet állítottam össze, melyek kérdései egyeznek, csak a nyelvi és etnikai vonatkozásuk különbözött egymástól. Az online kérdőívet kiküldtem a főiskola hivatalos email címén minden hallgatónak, valamint online felületen a különböző szakcsoportokba is feltöltöttem. A kérdőívekre 151 tanulótól érkezett válasz, ebből 101 magyar anyanyelvű hallgató és 50 ukrán anyanyelvű. A magyar és ukrán kérdőív 28 kérdést tartalmazott.

A hipotézisek bizonyítása és cáfolása:

A magyar anyanyelvű hallgatók egy része negatívan viszonyul az ukrán nyelvhez. Ez a feltételezésem beigazolódott, mivel a hallgatók válaszaiban megfigyelhető volt a negatív viszonyulás. A negatív viszonyulás okainak az adatközlők, a jelenlegi kisebbségi korlátozásokat említették többnyire. Például: *„Inkább negatív irányba. Túl sok ellenségességet tapasztaltam a magyarok és a magyar nyelv felé az elmúlt években”*. *„Negatív irányba, azért mert a magyar nyelvet el akarják nyomni”*.

A negatív attitűd háttere a hiányos nyelvtudás, mivel a diákok többsége az ukrán nyelvet nem beszéli, így egy bizonyos szituációban nem tudja magát megfelelően kifejezni. Ez a hipotézisem félig igazolódott be, mivel a főiskolai magyar hallgatók ukrán nyelvhez való negatív attitűdjeit többnyire a jelenlegi politikai helyzet befolyásolja, de ugyanakkor előfordul a válaszaikban a nyelvtudás hiánya is: *„Negatívan, mert borzasztóan csekély tudásom miatt a tanárok nem igazán kedveltek, emellett sokszor előfordult, hogy vadidegenek kezdtek kiabálni rám emiatt”*. *„Az akcentusom miatt már többször nevettek ki”*. *„Igen, mivel helytelenül beszélek, volt olyan, amikor gúnyos szemmel néztek rám miatta”*.

A hiányos nyelvtudásból adódóan a hallgatók átélhettek negatív személyes tapasztalatot. A hipotézisem beigazolódott, mivel a magyar hallgatók jelentős része élt már át negatív tapasztalatot hiányos ukrán nyelvtudása miatt: *„Eddig csak negatív élményeim vannak, az akcentusom miatt emellett alig beszélem/értem a nyelvet”*. *„Negatív élményem*

volt, mert nem tudok rendesen beszélni ukránul. Megkaptam, hogy Ukrajnában élek illene tudnom a nyelvet. Valahol igaza is volt, de nehéz megtanulni egyedül, segítség nélkül egy nyelvet”. „Igen, mert nem helyesen értettem ki a szót és belekötöttek”.

Azok a magyar anyanyelvű hallgatók, akik az ukrán nyelvet anyanyelvi szinten, esetleg jól beszélik, az ukrán nyelvhez is pozitívabban viszonyulnak. Ez a hipotézisem félig igazolódott be, mivel a hallgatók válaszait nézve, többnyire nem a nyelvtudás befolyásolja az ukrán nyelvhez való hozzáállást, hanem a kor, és érettség. A negatív hozzáállás többnyire az alapképzésben tanuló I. és II. évfolyamos hallgatóktól érkezett, míg pozitív vélemények a mesterképzésben tanuló hallgatóktól. Ennek ellenére kisebb mértékben jelen volt a nyelvtudás miatt a pozitív hozzáállás: *„Pozitív irányba, mivel munkám során naponta akadályokba ütköznék a nyelvtudás hiánya miatt”. „Pozitívan. Középiskolában a tanárom megszeretette az ukrán nyelvet velem”.*

A politikai okok is befolyásolják a hallgatók negatív attitűdjét, hiszen az ukrán nyelv- és oktatáspolitikai korlátozza a kisebbségi nyelvek, így a magyar nyelv használatát is. A hipotézisem beigazolódott, mivel a hallgatók válaszaiban többnyire tükröződött a nyelvtörvény miatti negatív viszonyulás az ukrán nyelvhez: *„Negatív irányba: a jelenlegi helyzet az országban és az ukrán közösség megnyilvánulásai miatt”. „Negatív! A magyarok elleni gyűlölet megnyilvánulásai, a politikai intézkedések, az erőszakos ukránosítási szándék mély ellenszenvet vált ki nem csak a nyelv iránt, de sokszor az ukrán emberek iránt is”. „Inkább negatív irányba. Túl sok ellenségességet tapasztaltam a magyarok és a magyar nyelv felé az elmúlt években”.*

A magyar és ukrán hallgatók jelentős többségénél pozitív attitűd figyelhető meg a másodnyelvvvel kapcsolatosan. A hallgatók válaszait tekintve többnyire pozitív viszonyulás vehető észre, leginkább az alapképzésben tanuló III. és IV. évfolyamos és a mesterképzésben tanuló hallgatóknál figyelhető ez meg. Az ukrán anyanyelvű diákok kisebb részénél észrevehető a magyar nyelvhez való negatív viszonyulás. A feltételezésem beigazolódott, mert vannak olyan ukrán hallgatók, akik negatívan viszonyulnak a magyar nyelvhez, mert nem tartják szép nyelvnek, vagy épp nehéz nyelvnek tartják, és ezért nem szeretnék tanulni sem, de volt olyan adatközlő is, aki megutálta a magyar nyelvet.

A negatív hozzáállás abból adódik, hogy a magyar ajkú diákok nagyobb része nem tud ukránul beszélni, vagy nem tudja magát megértetni az ukrán nyelvű beszélőkkel. Ez a hipotézisem nem igazolódott be, mivel az ukrán hallgatók közül senki nem válaszolta, hogy amiatt állna negatívan a magyar nyelvhez, mert nem hajlandóak a magyarok megszólalni ukrán nyelven.

VI. РЕЗЮМЕ

У своїй дипломній роботі я досліджувала ставлення носіїв угорської та української мов, які навчаються в Закарпатському Угорському інституті ім. Ференца Ракоці II, до другої мови. Метою мого дослідження було вивчити ставлення угорськомовних студентів до української мови, та ставлення українськомовних студентів до угорської мови. Я хотіла дізнатися, що студенти думають про мови і що впливає на їхнє позитивне та негативне ставлення до мов. Дослідження ґрунтувалося на анкетному опитуванні. Я підготувала анкети угорською та українською мовами, які мають однакові запитання, але відрізняються за змістом. Онлайн-анкета була розіслана всім студентам через офіційну електронну адресу інституту, а також різним предметним групам в інтернеті. На анкети відповіли 151 студентів, з яких 101 був носієм угорської мови, а 50 - української. В угорській та українській анкетах містилося по 28 запитань. **Доведення та спростування гіпотез:**

Деякі носії угорської мови негативно ставляться до української мови. Це припущення підтвердилося, оскільки негативне ставлення спостерігалось у відповідях меншості студентів. Причинами негативного ставлення респонденти здебільшого називали існуючі обмеження щодо меншин. Наприклад: *«Я віддаю перевагу негативному напрямку. Я бачив занадто багато ворожості до угорців та угорської мови в останні роки»*. *«У негативному напрямку, тому що вони хочуть придушити угорську мову»*. Причиною негативного ставлення є брак мовних навичок, оскільки більшість студентів не володіють українською мовою, тому не можуть правильно висловитися в тій чи іншій ситуації. Ця гіпотеза підтверджується наполовину, оскільки на негативне ставлення угорських студентів інститутів до української мови здебільшого впливає поточна політична ситуація, але водночас на їхні відповіді впливає і недостатній рівень володіння мовою: *«Негативно, тому що мої вчителі не дуже любили мене через мій жахливий брак знань, а також було багато випадків, коли незнайомі люди починали кричати на мене»*. *«З мене кілька разів сміялися через мій акцент»*. *«Так, через те, що я неправильно розмовляю, бували випадки, коли з мене сміялися»*.

Через брак мовних навичок студенти могли мати негативний особистий досвід. Моя гіпотеза підтвердилася, оскільки значна кількість угорських студентів мали негативний досвід через незнання української мови: *«Поки що у мене був лише*

негативний досвід, і через мій акцент я майже не розмовляю/не розумію мову». «У мене був негативний досвід, тому що я не можу нормально розмовляти українською. Мені казали, що, живучи в Україні, я повинен знати мову. У чомусь він був правий, але важко вивчити мову самотійно, без сторонньої допомоги». «Так, тому що я неправильно розумів слова, і вони застрягали». Студенти, які є носіями угорської мови і володіють українською мовою на рівні рідної, якщо не дуже добре, також більш позитивно ставляться до української мови. Ця гіпотеза підтвердилася наполовину, оскільки відповіді студентів показали, що на їхнє ставлення до української мови впливають не знання мови, а вік і зрілість. Оскільки більшість негативних відгуків надійшли від студентів I та II курсів, а позитивні - від студентів магістратури. Однак позитивне ставлення до знання мови було менш позитивним: «Позитивне, тому що я щодня стикався б з перешкодами в роботі через незнання мови». «Позитивно. У школі вчителька прищепила мені любов до української мови».

Політичні причини також впливають на негативне ставлення студентів, оскільки українська мовна та освітня політика обмежує використання мов національних меншин, зокрема угорської. Моя гіпотеза підтвердилася, оскільки відповіді студентів здебільшого відображали негативне ставлення до української мови через мовний закон: *«У негативному напрямку: поточна ситуація в країні та прояви української громади». «Негативно! Прояви ненависті до угорців, політичні заходи, насильницькі наміри українізації викликають глибоку образу не тільки до мови, але часто і до українського народу». «Швидше в негативному напрямку. Занадто багато ворожості до угорців та угорської мови я бачив в останні роки».*

Переважає більшість угорських та українських студентів позитивно ставляться до другої мови. З точки зору відповідей студентів, спостерігається переважно позитивне ставлення, особливо серед студентів III та IV курсів бакалаврату та магістратури. Негативне ставлення до угорської мови помітне серед меншості українськомовних студентів-носіїв мови. Моє припущення підтвердилося, адже є українські студенти, які негативно ставляться до угорської мови, бо не вважають її красивою або навіть важкою і тому не хочуть її вивчати, але були й респонденти, які ненавидять угорську мову. Негативне ставлення пов'язане з тим, що більшість угорськомовних студентів не володіють українською мовою або не можуть спілкуватися з україномовними. Ця гіпотеза не підтвердилася, оскільки жоден з українських студентів не відповів, що має негативне ставлення до угорської мови через те, що угорці не бажають розмовляти українською.

VII. FELHASZNÁLT IRODALOM

- Baker, Colin 1992: *Attitudes and language*. Clevedon, Multilingual Matters.
- Bartha Csilla 2002. Nyelvhasználat, nyelvmegtartás, nyelvcseré amerikai magyar közösségekben. In Kovács Nóra–Szarka László. *Tér és terep. Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Bartha Csilla 1993: *Egy amerikai magyar közösség nyelvhasználatának szociolingvisztikai megközelítései*. Kandidátusi értekezés. Budapest: kézirat
- Bartha Csilla 1999: *A kétnyelvűség alapkérdései: Beszélők és közösségek*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Bartha Csilla 2002: Nyelvhasználat, nyelvmegtartás, nyelvcseré amerikai magyar közösségekben. – In. Kovács Nóra–Szarka László. *Tér és terep. Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Beregszászi Anikó – Csernicskó István 2003a: A kétnyelvűség típusai a kárpátaljai magyar közösségekben. – In. Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.
- Beregszászi Anikó – Csernicskó István 2003b: A kétnyelvűség (bilingvizmus fogalma) – In. Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.
- Bloomfield Leonard 1993: *Language*. New York, Holt.
- Bodó Csanád 2007: A magyar nyelvi vitalitás területisége Moldvában. In. Zelliger Erzsébet szerk. *Nyelv, területiség, társadalom*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság. (123–142).
- Bodó Csanád 2009: „Hamarább, mikor kicsike, oláhul, aztán magyarul” (A nyelvi szocializáció mintái moldvai kétnyelvű beszélőközösségekben). In. Borbély Anna – Vanconé Kremmer Ildikó–Hattyár Helga szerk., *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák*. Budapest – Dunaszerdahely–Nyitra: MTA Nyelvtudományi Intézet – Gramma Nyelvi Iroda – Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar.
- Bokor József 2005: A nyelvi attitűdök vizsgálata Lendván és környékén. In. Vörös Ferenc szerk. *Regionális dialektusok, kisebbségi nyelvhasználat*. Budapest–Nyitra – Somorja: Magyar Nyelvtudományi Társaság–Konstantin Egyetem Közép-európai

- Tanulmányok Kara–Fórum Kisebbségi Kutató Intézet–Lilium Aurum.
- Bokor József 2006: Egy muravidéki attitűdvizsgálat és néhány tanulsága. *Magyar Nyelv* 102: (471–478).
- Borbély Anna 1995: Attitűd és nyelvválasztás egy magyarországi román nyelvközösségben. – In. Kassai Iлона szerk. *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete.
- Borbély Anna 2007: Nyelvi attitűdök a magyarországi román és szerb közösségben. – In. Zelliger Erzsébet szerk. *Nyelv, területiség, társadalom*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- Csernicskó István 1995: A kárpátaljai magyarság és kétnyelvűség (1945 – 1993) –In. Kassai Iлона szerk., *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*, MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest.
- Csernicskó István 1997: Amit a kárpátaljai magyar kétnyelvűségről tudunk. In. Szavak, *Nevek- Szótárak Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára* Kiss Gábor és Zaicz Gábor szerk. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete Budapest.
- Csernicskó István 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Csernicskó István szerk. 2003: *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.
- Csernicskó István szerk. 2010: *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. Budapest- Beregszász: MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság – Hodinka Antal Intézet.
- Csernicskó István – Beregszászi Anikó 2010: *Nyelvválasztás: a nyelvek közötti „munkamegosztás”* In. *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. Budapest-Beregszász: MTA Magyar Tudományosság Külföldön, Elnöki Bizottsága – Hodinka Antal Intézet. (42– 44).
- Domonkosi Ágnes 2004: A nyelvi attitűdök és a nyelvhasználat szabályozottsága. In. Kurtán Zsuzsa– Zimányi Árpád szerk. *A nyelvek vonzásában. Köszöntő kötet Budai László 70. születésnapjára*. Eger – Veszprém, Veszprémi Egyetemi Kiadó. (25 –31).
- Gallois, Cynthia –Callan, Victor 1981: Personality impressions elicited by accented English speech. In. *Journal of Cross Cultural Psychology* 12: (347–359).
- Gazdag Vilmos 2014: Orosz/ukrán nyelvi hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola-jegyzet (10 –11, 27–30).
- Gazdag Vilmos 2018: *Segédkönyv a szláv-magyar nyelvi kapcsolatok tanulmányozásához*. Ukrajna: RIK- U Kiadó.

- Giles, Howard–Coupland, Nikolas 1991: *Language: Contexts and consequences*. Milton Keynes, Open University Press.
- Göncz Lajos 1985: *A kétnyelvűség pszichológiája. A magyar – szerb – horvát kétnyelvűség lélektani vizsgálata*. Fórum Könyvkiadó, Újvidék.
- Göncz Lajos 2004: Újabb adalékok a vajdasági magyar beszélők nyelvhasználati szokásaihoz. In. P. Lakatos Ilona –T. Károlyi Margit szerk. *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré*. Budapest: Tinta Kiadó.
- Grin, Francois 2013: Language Policy, Ideology, and Attitudes. In. Bayley, Robert–Richard Cameron–Ceil Lucas szerk. *The Oxford Handbook of Sociolinguistics*. Oxford, University Press, (629–650).
- Grosjean, Francois 1982: *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge: Harvard University Press.
- Grosjean, Francois 1992: Another View of Bilingualism, In. R.J. Harris eds., *Cognitive Processing in Bilinguals*, Elsevier Science Publications. Amsterdam.
- Heltai János Imre 2007: Vélekedések a magyar nyelv területi változatairól Moldvában. In. Guttman Miklós –Molnár Zoltán szerk. *V. Dialektológiai Szimpozion*. Szombathely: Berzsenyi Dániel Főiskola BTK Magyar Nyelvészeti Tanszék.
- Imre Samu 1963: Hol beszélnek legszebben magyarul? *Magyar Nyelvőr* 87: (279 –283).
- Karmacsi Zoltán 2007: *Kétnyelvűség és nyelvvelsajátítás*. Ungvár: PoliPrint.
- Karmacsi Zoltán 2009: Nyelvi attitűd: gyengítő és erősítő tényezők Kárpátalján a magyar nyelv esetében. In. Borbély Anna – Vanconé Kremmer Ildikó –Hattyár Helga szerk., *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák*. Budapest – Dunaszerdahely–Nyitra: MTA Nyelvtudományi Intézet – Gramma Nyelvi Iroda – Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar. (358 –364).
- Karmacsi Zoltán 2020: „*Róka y nici жубе*” *Stratégiák az etnikailag heterogén családokban nevelkedő gyermekek nyelvi szocializációjában Kárpátalján*. Törökbálint: Termini Egyesület.
- Kiss Anita 2016: Diplomamunka. *Kétnyelvűségi és nyelvjárási jelenségek a kárpátaljai magyar fiatalok internetes kommunikációjában*. Debrecen
- Kiss Anita 2021: *Kárpátaljai magyar egyetemi és főiskolai hallgatók nyelvhasználathoz és nyelvi változatossághoz kapcsolódó attitűdjei*. Debrecen. PhD-értekezés.
- Kiss Jenő 1995: *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kiss Jenő 1996: A nyelvi attitűd és a másodlagos nyelvi szocializáció: vizsgálatok nyelvjárási környezetben. *Magyar Nyelv* 92: (138–151).

- Kiss Jenő 1996a: Nyelvjárás és köznyelv: általános iskolások nyelvi tudatosságának vizsgálata nyelvjárási környezetben. *Magyar Nyelv* 92: (403–415).
- Kiss Jenő 1998: Helyes és helytelen. *Magyar Nyelv* 94: (257–269).
- Kiss Jenő 1999: Nyelvi intuíció és elfogadhatósági ítéletek. *Magyar Nyelv* 95: (129–137).
- Kiss Jenő 2002: *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kontra Miklós 1990: *Fejezetek a South Bend-i magyar nyelvhasználatból*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete.
- Kontra Miklós 1997: Hol beszélnek legszebben és legcsúnyábban magyarul? *Magyar Nyelv* 93: (224–232).
- Kormos Bea 2009: Több anyanyelv: retardáció vagy csoda? *Nyelv és Tudomány*.
- Kovács Magdolna 2009: A finnországi magyarok egy csoportjának identitása és nyelvi attitűdjei. In: Borbély Anna – Vanconé Kremmer Ildikó – Hattyár Helga szerk., *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák*. Budapest – Dunaszerdahely– Nyitra: MTA Nyelvtudományi Intézet – Gramma Nyelvi Iroda – Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar.
- Kozik Diána 2004: Nyelvjárási attitűdök a szenci és környékbeli pedagógusok körében. In: P. Lakatos Ilona – T. Károlyi Margit szerk. 2004: *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcsere*. Budapest: Tinta Kiadó. (52–58).
- Lakatos Katalin 2005: A nyelvjárások megítélése kárpátaljai iskolások körében. *Magyar Nyelvjárások* 45: (79–104).
- Lakatos Katalin 2010. *Kárpátaljai Magyar Iskolások nyelvi tudata és attitűdje*. Budapest. PhD-értekezés.
- Lambert, Wallace 1967: A social psychology of bilingualism. In. *Journal of Social Issues* 23: (91–109).
- Lambert, Wallace–R. Hodgson–R. C. Gardner- S. Fillenbaum 1967. Evaluational reactions to spoken languages. *Journal of Abnormal and Social Psychology* 60: (44–51).
- Lanstyák István 1991: A szlovák nyelv árnyékában (A magyar nyelv helyzete Csehszlovákiában 1918–1991). – In. Kontra Miklós szerk., *Tanulmányok a határainkon túli kétnyelvűségről*. Budapest: Magyarságkutató Intézet.
- Lanstyák István 1993: *A szlovákiai magyar nyelvváltozatok nyelvkörnyezeti és kontaktusnyelvészeti kérdései*. Kandidátusi értekezés. Pozsony: kézirat.
- Lanstyák István 1998: *A magyar nyelv szlovákiai változatainak sajátosságai*. Dunaszerdahely: Lilium Aurum.
- Lesznyák Márta 1996: Kétnyelvűség és kéttannyelvű oktatás. *Magyar Pedagógia* 1996/3.

- Lizanec Petro 1970: *Magyar- ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján)*. Uzshorod: Uzshorodi Állami Egyetem.
- Lukács Csilla 2007: A székelyföldi középiskolások nyelvi/nyelvjárási attitűdje. In. Benő Attila – Fazekas Emese – Szilágyi N. Sándor szerk., *Nyelvek és nyelvváltozatok 2.* Kolozsvár, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó.
- Márku Anita 2013: „*Po Zákárpátszki. Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben.* Ungvár: „Líra” Poligráfcentrum.
- McKenzie, Robert M. 2008: Social factors and none-native attitudes towards varieties of spoken English. A Japanese case study. *International Journal of Applied Linguistics 18*: (63–68).
- Milroy, Lesley–Dennis R. Preston 1999: Introduction to special issue on language attitudes. *Journal of Language and Social Psychology 18*: (4–9).
- Pap Anna Mária 2008: *Nyelvválasztás, nyelvi attitűdök és identitástudat összefüggése magyar-román kétnyelvű közösségekben.* Szociolingvisztikai vizsgálatok három erdélyi városban. Budapest: ELTE BTK. PhD-értekezés.
- Presinszky Károly 2009: Nyelvi attitűdök vizsgálata nyitrai magyar egyetemisták körében. In. Borbély Anna – Vanconé Kremmer Ildikó – Hattyár Helga szerk., *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák.* Budapest – Dunaszerdahely– Nyitra: MTA Nyelvtudományi Intézet – Gramma Nyelvi Iroda – Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar. (207 –214).
- Rajslí Ilona 2004: Nyelvjárásvesztés és attitűdváltás a vajdasági magyar fiatalok körében. In. P. Lakatos Ilona – Károlyi Margit szerk. *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcsere.* Budapest: Tinta Kiadó.
- Sándor Anna 2000: *Anyanyelvhasználat és kétnyelvűség egy kisebbségi magyar beszélőközösségben, Kolonban.* Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.
- Sándor Klára 2016: *Nyelv és társadalom.* Budapest, Krónika Nova.
- Sándor Klára – Langman, Juliet – Pléh Csaba 1998: Egy magyarországi ügynökvizsgálat tanulságai. (A nyelvváltozatok hatása a személypercepcióra). *Válság 8*: (29–40).
- T. Károlyi Margit 2002: A nyelvi tudatosság és attitűd vizsgálata a beregszászi főiskola hallgatóinak különböző csoportjaiban. In. Hoffmann István– Juhász Dezső – Péntek János szerk. *Hungarológia és dimenzionális nyelvszemlélet.* Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék. (329–338).
- Trudgill Peter 1997: *Bevezetés a nyelv és a társadalom tanulmányozásába.* Szeged:

JGYTF Kiadó.

Veress Márta 2000: Attitűdvizsgálat és nyelvhasználat a kolozsvári magyar fiatalok körében. In. Borbély Anna szerk. *Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében*. Budapest: MTA Élőnyelvi Osztálya.

Zelliger Erzsébet 2001: Nyelvi és nyelvhasználati kérdések a felső-ausztriai magyar diaszpórában. *Magyar Nyelv* 97: (171–183).

Zelliger Erzsébet 2002: Identitástudat az emigrációban. In. Hoffmann István –Juhász Dezső –Péntek János szerk. *Hungarológia és dimenzionális nyelvszemlélet*. Debrecen–Jyvaskyla. (383–389).

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: Táblázatok és ábrák jegyzéke

Táblázatok

1. táblázat: Magyar és ukrán nyelvű hallgatók szak szerinti megoszlása.....	23
2. táblázat: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel? (magyar hallgatók).....	27
3. táblázat: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel? (ukrán hallgatók).....	27
4. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a szomszédokkal? (magyar hallgatók)	31
5. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a buszvezetővel? (magyar hallgatók)	32
6. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a következő személyekkel? (ukrán hallgatók)	32
7. sz. táblázat: Milyen nyelven kommunikálsz a rendőrrel? (magyar és ukrán hallgatók) .	33

Ábrák

1. ábra: A magyar anyanyelvű hallgatók évfolyam szerinti megoszlása.....	24
3. ábra: A magyar hallgatók lakóhelyük típusa szerinti megoszlása.....	25
4. ábra: Az ukrán anyanyelvű hallgatók lakóhelyük típusának a megoszlása.....	25
5. ábra: A magyar és ukrán hallgatók anyanyelvi és nemzetiségi összetétele.....	26
6. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel (magyar hallgatók)	28
7. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő személyekkel (ukrán hallgatók)	29
8. ábra: Milyen nyelven kommunikálsz a csoporttársaidal és a tanárokkal? (magyar és ukrán hallgatók).....	29
9. ábra: Milyen nyelven kommunikálsz a barátaiddal és a kollégáiddal? (magyar és ukrán hallgatók).....	31
10. ábra: A magyar anyanyelvű hallgatók nyelvtudásának megoszlása.....	33
11. ábra: Az ukrán anyanyelvű hallgatók nyelvtudásának megoszlása.....	34
12. ábra: Általában milyen nyelveken olvasol? (magyar hallgatók válaszai)	35
13. ábra: Általában milyen nyelveken olvasol? (ukrán hallgatók válaszai)	36
14. ábra: Általában milyen nyelven nézed vagy hallgatod az alábbiakat? (magyar hallgatók válaszai).....	37
15. ábra: Általában milyen nyelven nézed vagy hallgatod az alábbiakat? (ukrán hallgatók válaszai).....	38

16. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken a saját településeden? (magyar hallgatók).....	39
17. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken a saját településeden? (ukrán hallgatók válaszai).....	40
18. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken Beregszászban? (magyar hallgatók válaszai).....	41
19. ábra: Milyen nyelven beszélsz a következő helyeken Beregszászban? (ukrán hallgatók válaszai).....	42
20. ábra: Mennyire tartod szépnek a magyar, ukrán és orosz nyelveket? (magyar hallgatók válaszai).....	47
21. ábra: Mennyire tartod szépnek a magyar, ukrán és orosz nyelveket? (ukrán hallgatók válaszai).....	49
22. ábra: Mennyire tartod szükségesnek a következő nyelvek tudását Kárpátalján? (magyar hallgatók válaszai).....	54
23. ábra: Mennyire tartod szükségesnek a következő nyelvek tudását Kárpátalján? (ukrán hallgatók válaszai).....	54
24. ábra: Ha egy személy ukránul kér tőled útbaigazítást, hogyan cselekszel? (magyar hallgatók válaszai).....	55
25. ábra: Ha egy személy ukránul kér tőled útbaigazítást, hogyan cselekszel? (ukrán hallgatók).....	56
26. ábra: Hogyan viszonyulsz az ukrán anyanyelvűekhez? (magyar hallgatók válaszai)...	59
27. ábra: Hogyan viszonyulsz a magyar anyanyelvűekhez? (ukrán hallgatók válaszai).....	61
28. ábra: Mennyire érzed zavarónak az ukrán beszédet a következő helyeken? (magyar hallgatók válaszai).....	67
29. ábra: Mennyire érzed zavarónak a magyar beszédet a következő helyeken? (ukrán hallgatók válaszai).....	68
30. ábra: Másodnyelvi elemek használata (magyar hallgatók válaszai).....	70
31. ábra: Másodnyelvi elemek használata (ukrán hallgatók válaszai).....	71

2. számú melléklet: A magyar nyelvű kérdőív egy részének a kitöltött példánya

A másodnyelvhez való viszony a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar és ukrán anyanyelvű hallgatói körében

Tisztelt Hallgatók!

Petruska Angéla vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakos, VI. évfolyamos hallgatója. Jelen kérdőív kitöltésével a magiszteri dolgozatom alapjául szolgáló kutatásomhoz nyújthatok segítséget, amely a főiskolai hallgatók nyelvekhez való viszonyulását kívánja vizsgálni.

A kérdőív teljes mértékben anonim, a válaszaitokat csak összesített elemzésre használom. Őszinte válaszaitokat előre is hálásan köszönöm.

1. Nemed:

Nő

Férfi

2. Milyen szakon tanulsz? (Több válasz is lehetséges!)

- Óvodapedagógia
- Tanítói
- Biológia
- Földrajz
- Matematika
- Kémia
- Természettudományok
- Informatika
- Történelem
- Ukrán nyelv és irodalom
- Magyar nyelv és irodalom
- Angol nyelv és irodalom
- Német nyelv és irodalom
- Turizmus és rekreáció
- Számvitel és adóügy
- Pénzügyek, bank, biztosítás és tőzsde
- Nemzetközi kapcsolatok

3. Évfolyam

- BA- I.
- BA- II.
- BA- III.
- BA- IV.
- MA-I
- MA-II.

9. Milyen nyelven beszélsz az alábbi személyekkel? Több válasz is megadható!

	Magyar	Ukrán	Orosz	Angol	Német
Szomszédokkal	☒	☒	☐	☐	☐
Barátokkal	☒	☒	☒	☐	☐
Kollégákkal	☐	☐	☐	☐	☐
Csoporttársakkal	☒	☒	☐	☐	☐
Tanárokkal	☒	☒	☒	☐	☐
Buszsofőrrel	☒	☒	☐	☐	☐
Rendőrrel	☐	☒	☐	☐	☐

10. Milyen szinten ismered az alábbi nyelveket?

	1. Nem értem és nem beszélem	2. Értem, de nem beszélem	3. Értem, de nem merek megszólalni	4. Beszélem, de kifejezési nehézségekkel	5. Jól beszélek és írok ezen a nyelven	6. Anyanyelvem
Magyar	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Ukrán	☐	☐	☐	☐	☒	☐
Orosz	☐	☐	☐	☐	☒	☐
Angol	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Német	☒	☐	☐	☐	☐	☐

16a. Mennyire tartod szépnek az alábbi nyelveket? (1- egyáltalán nem tartom szépnek, 5- teljesen szépnek tartom).

	1- egyáltalán nem szép nyelv	2- nem szép nyelv	3- részben szép nyelv, részben nem szép nyelv	4- kicsit szép nyelv	5- teljesen szép nyelv
Magyar	☐	☐	☐	☐	☒
Ukrán	☐	☐	☐	☐	☒
Orosz	☐	☐	☐	☐	☒

16b. Kérlek, az előző kérdésben adott válaszodat indokold meg!

Szerintem mind a három nyelv szép, még pedig számomra azért is, mert az anyanyelvem magyar, édesapám ukrán, emiatt az ukrán szép. Az orosz nyelv pedig számomra olyan gyengéd, lágy nyelv és azért tetszik.

17. Milyen tulajdonságokkal jellemeznéd az ukrán és magyar nyelvet?

Számomra ez a két nyelv nagyon szép, mivel kis korom óta ebben nőttem fel és úgy gondolom, hogy dallamos, szép nyelv a magyar. Az ukrán kicsit durvább, de nagyon szép attól számomra.

21. Előfordult veled, hogy pozitív/negatív élményben volt részed, mikor ukrán nyelven szólaltál meg?

Ha igen, röviden írd le!

Az életben több pozitív élményem is volt, amikor megszólaltam ukránul. Pl. a határon volt már több katona, aki megszólított és megdicsért mennyire szépen beszélem a nyelvet és hogy örülnek nekem, mert az ők nyelvükön szolgáltam meg.

22a. Hogyan viszonyulsz az ukrán anyanyelvűekhez?

- pozitívan
 negatívan
 semlegesén

22b. Kérlek, az előző kérdésben adott válaszodat indokold meg!

Én, mint félig ukrán ember, pozitívan állok azokhoz a dolgokhoz is, melyek ukránul vannak.

23. Szeretnéd fejleszteni az ukrán nyelvtudásodat/vagy megszeretnéd tanulni az ukrán nyelvet? Ha igen, miért? Ha nem, miért?

Szeretném még tovább fejleszteni mindenképp, mert nem árt, ha az ember tovább tanul. Mindig tanulunk valami újat. Új szavakat hallunk, ezzel bővül a szókincsünk is.

24. Mit gondolsz, pozitív vagy negatív irányba változott a hozzáállásod az ukrán nyelvhez, az elmúlt 3-4 évben? Kérlek, válaszodat indokold meg!

Számomra csak pozitív irányba változott, mivel mostanában a legtöbb helyen csak ukránul szólalnak meg és nagyon jó így vissza gondolni, hogy korábban elsajátítottam a nyelvet. Így könnyebben ki tudom fejezni magam és fel szabadultabb is vagyok, ha beszélni kell. Nem stresszelek, bátor vagyok, mert úgyis tudom, hogy bármilyen kérdésre meg tudok felelni.

25. Mennyire érzed zavarónak az ukrán beszédet a következő helyeken?

	Egyáltalán nem zavar	Zavar, de elfogadhatónak tartom	Nagyon zavar, elfogadhatatlannak tartom
Családban	☒	☐	☐
Baráti körben	☒	☐	☐
Főiskolán	☒	☐	☐
Üzletben	☒	☐	☐
Hivatalban	☒	☐	☐
Nyilvános beszédben	☒	☐	☐

26. Sajnálád, ha nem lenne ukrán nyelv? Kérlek, válaszodat indokold meg!

Kicsit igen, mert szerintem ez is egy nagyon szép nyelv és jó, ha valaki tudja.

3. számú melléklet: Az ukrán nyelvű kérdőív egy részének a kitöltött példánya

Ставлення до української мови серед угорськомовних та українськомовних студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ

Шановні студенти!

Я, Петрушка Ангела, студентка VI курсу Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ, навчаюся за спеціальністю « Угорська мова та література».

Заповнивши цю анкету, ти можеш допомогти мені в дослідженні, до моєї магістерської роботи. Маємо на меті вивчити ставлення студентів інституту до мов.

Анкета повністю анонімна, твої відповіді будуть використані лише для узагальнення аналізу.
Заздалегідь дякую за твої відповіді.

І. Стать:

Чоловіча

Жіноча

2. На якій спеціальності навчаєтесь? (Можливі декілька варіантів відповідей!)

- Дошкільна освіта
- Початкова освіта
- Біологія
- Географія
- Математика
- Хімія
- Природничі науки
- Інформатика
- Історія
- Українська мова та література
- Угорська мова та зарубіжна література
- Англійська мова та зарубіжна література
- Німецька мова та зарубіжна література
- Туризм і рекреація
- Облік і оподаткування
- Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
- Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

3. На якому курсі?

- BA-I.
- BA-II.
- BA-III.
- BA-IV.
- MA-I.
- MA-II.

8. Якою мовою ти розмовляєш з членами сім'ї? Можливо декілька варіантів відповідей!

	Українською	Угорською	Російською	Іншою мовою
З матір'ю	☒	☐	☐	☐
З татом	☐	☒	☐	☐
З братом/братями	☐	☒	☐	☐
З твоєю бабусею по матері	☒	☐	☐	☐
З твоїм дідусям по матері	☒	☐	☐	☐
З твоєю бабусею по батькові	☐	☒	☐	☐
З твоїм дідусям по батькові	☐	☒	☐	☐
З родичами	☒	☒	☐	☒
З чоловіком/дружиною	☐	☐	☐	☐
З твоїми дітьми	☐	☐	☐	☐

16a. Яку мову вважаєш гарнішою? (1 - я не думаю, що вона красива взагалі, 5 - я думаю, що вона абсолютно красива).

	1 - зовсім не приємна мова	2- неприємна мова	3- частково гарна мова, частково негарна мова	4- трохи гарна мова	5 - дуже гарна мова
українську	☐	☐	☐	☐	☒
угорську	☐	☐	☒	☐	☐
російську	☐	☐	☐	☐	☐

16.b. Обґрунтуй свою відповідь на попереднє запитання!

Угорська мова звучить смішно, є багато слів які не хочеться вимовити, українська та російська мови звучать прекрасно.

17. Які якості ти використала б для характеристики угорської та української мов?

Угорська - багата, важка, смішна,
Українська - чітка, важка, гарна, багата

18. Наскільки ти вважаєш необхідним знання наступних мов на Закарпатті?

	1-Неважливо	2- Достатньо важливо	3- Дуже важливо
Української	☐	☐	☒
Угорської	☐	☒	☐
Російської	☐	☒	☐
Англійської	☒	☐	☐
Німецької	☒	☐	☐

20. Якщо продавець у магазині звертається до тебе угорською мовою, як ти реагуєш? *

- Я продовжую розмову угорською, бо добре розмовляю цією мовою.
- Я продовжую розмову угорською, хоча мені важко розмовляю цією мовою.
- Я продовжую розмову українською, бо боюся говорити угорською мовою.
- Я продовжую розмову українською, бо не люблю угорською і не розмовляю цією мовою.
- Я продовжую українською, тому що я взагалі не розмовляю угорською мовою.

21. Чи мала ти коли-небудь позитивний/негативний досвід спілкування угорською мовою? Якщо так, будь ласка, коротко!

Ніяких проблем у спілкуванні не мала; позитивним вважаю те, що в більшості закладів є використання обох мови

22а. Як ти ставишся до угорськомовних людей?

- позитивно
- негативно
- нейтрально

<https://docs.google.com/forms/d/1WhtsIFdyq6Kv0mgjGRDkGrCv4710ypYJ5cScry7SYmJg/ed5il#response=ACYDBNIP2zhrYsYdyW0sW5FWB...> 12/1

2024. 05. 08. 14:48

Ставлення до української мови серед угорськомовних та українськомовних студентів Закарпатського угорського інст..

22b. Поясни свою відповідь на попереднє запитання!

Ставлюся позитивно, якщо вони стараються знати й українську. Позначила відповідь "нейтрально", бо є багато представників угорської мови, які посяють репутацію угорців (негативно висказуються про укр. мову)

23. Чи хотіла б ти покращити свої знання угорської мови / хотіла б вивчити угорську мову?

Якщо так, то чому? Якщо ні, то чому?

Хотіла б покращити знання граматики, щоб правильно говорити.
Вважаю, люди повинні старатися вивчити хоча б одну іноземну мову

22b. Поясни свою відповідь на попереднє запитання!

Ставлюся позитивно, якщо вони стараються знати й українську. Позначила відповідь "нейтрально", бо є багато представників угорської мови, які псують репутацію угорців (негативно висказуються про укр. мову)

23. Чи хотіла б ти покращити свої знання угорської мови / хотіла б вивчити угорську мову?

Якщо так, то чому? Якщо ні, то чому?

Хотіла б покращити знання граматики, щоб правильно говорити
Вважаю, люди повинні старатися вивчити хоча б одну іноземну мову

24. Як ти вважаєш, за останні 3-4 роки твоє ставлення до угорської мови змінилося в позитивний чи негативний бік? Будь ласка, обґрунтуй свою відповідь!

Не змінилося, бо й досі вважала її важливою

25. Наскільки заважає тобі угорська мова в наведених нижче місцях?

	Зовсім не турбує мене	Мене це турбує, але я вважаю це прийнятним	Я дуже стурбований, вважаю це неприйнятним
У сім'ї	☒	☐	☐
Серед друзів	☒	☐	☐
В інституті	☒	☐	☐
У магазині	☒	☐	☐
В офісі	☐	☐	☐
У публічних заходах	☐	☐	☐

26. Чи ти шкодував/ла б, якби не було угорської мови? Будь ласка, обґрунтуй свою відповідь!*

Я б шкодувала, бо доки є угорська, доти можу розвиватися вивченням цієї мови

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Petruska-Angéla_Magyar-szak_Magiszteri-dolgozat_2024.pdf

Ким подано:

Аніко Чурман

Дата перевірки:

2024-05-20 01:06:06

Дата звіту:

2024-05-22 12:23:19

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

99

Кількість слів:

25610

Схожість 7%	Збіг: 40 джерела	Вилучено: 6 джерела
Інтернет: 23 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 2%	Кількість: 40 джерела	Перефразовано: 2171 слова
Цитування 5%	Цитування: 59	Всього використано слів: 1414
Включення 0%	Кількість: 2 включення	Всього використано слів: 25
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 57 слова